



ZILELE ACADEMICE CLUJENE

Ediția a XXXV-a

Octombrie-Noiembrie 2022



- Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”
- Institutul de Istorie „George Barițiu”
- Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”
- Institutul de Arheologie și Istoria Artei
- Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”
- Arhiva de Folclor a Academiei Române
- Centrul de Studii Transilvane
- Centrul de Cercetări Geografice
- Institutul de Speologie „Emil Racoviță”
- Observatorul Astronomic
- Biblioteca Academiei Române – Cluj-Napoca

ACADEMIA ROMÂNĂ – FILIALA CLUJ-NAPOCA



ZILELE ACADEMICE CLUJENE

Ediția a XXXV-a

Octombrie-Noiembrie 2022

*Festivitate de deschidere: 7 octombrie 2022, ora 12,
în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”*

Mesajul Președintelui Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, acad. prof. Doru PAMFIL	3
Prezentarea Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, acad. prof. Emil BURZO	5
• Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu-Mureș	10
• Institutul de Istorie „George Barițiu”	19
• Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”	29
• Institutul de Arheologie și Istoria Artei	41
• Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”	50
• Arhiva de Folclor a Academiei Române	53
• Centrul de Studii Transilvane	56
• Centrul de Cercetări Geografice	66
• Institutul de Speologie „Emil Racoviță”	68
• Observatorul Astronomic	71
• Biblioteca Academiei Române – Cluj-Napoca	75
Programul manifestărilor Zilelor Academice Clujene	81

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române

Volum publicat cu ocazia manifestărilor dedicate
ZILELOR ACADEMICE CLUJENE, 2022,
editat de departamentul de redacție
al Centrului de Studii Transilvane,
Academia Română – Filiala Cluj-Napoca.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
poate fi consultată la sediul Bibliotecii Naționale sau pe site-ul:
<https://www.bibnat.ro>

Zilele Academice Clujene, 2022
ISBN 978-606-038-030-6

ZILELE ACADEMICE CLUJENE DIN NOU ÎN ACTUALITATE



*Acad. Doru PAMFIL,
Președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române*

ZILELE ACADEMICE CLUJENE își continuă și în acest an frumoasa tradiție a manifestărilor științifice și culturale care au ajuns la cea de-a XXXV-a ediție. Ne bucurăm că după o pauză de doi ani avem din nou șansa de a ne revedea față în față. Pe parcursul celor șase săptămâni de reuniuni științifice și workshop-uri, la care vom păstra și sistemul de interacțiune online, vom avea peste 300 de prezentări ale cercetătorilor din Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române dar și a altor specialiști din țară și străinătate.

Deschiderea acestor evenimente va avea loc vineri 7 octombrie 2022 în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”, la care sunteți invitați să participați.

Cele 11 instituții participante vor avea ocazia de a-și prezenta rezultatele științifice din ultima perioadă, dar și de a avansa noi idei și ipoteze de lucru în domeniul umanist, arhitectură, speologie, astronomie, geografie sau discipline matematice. Deși parcurgem o perioadă dificilă în care cercetarea și inovarea, așa cum se amintea și în Raportul UE din acest an, se orientează spre „un viitor sustenabil într-o Europă plină de incerti-

tudini” constatăm că programele Academiei Române au continuat cu rezultate favorabile. Nu pot decât să felicit instituțiile și pe cei peste 350 de cercetători și doctoranzi care, și în condițiile unui buget mai puțin generos și a unor reale probleme privind criza energetică, au făcut față cu succes acestor încercări. Unele dintre rezultatele prezentate sunt provenite și din proiectele cu finanțare extrabugetară, cele peste 20 de contracte de cercetare asigurând un surplus de aproape 6 milioane lei prin programele europene și cele naționale derulate în acest an.

Menționăm și contribuția unor membri ai Academiei Române la aceste Zile Academice, amintind că prin cei 32 de academicieni, membri corespondenți și de onoare, Filiala Cluj-Napoca rămâne cea mai mare din componența prestigioasei instituții.

Dorim să reamintim că prin activitatea științifică și publicistică, Filiala Cluj-Napoca, deși nu este cuprinsă în clasamentele internaționale, rămâne alături de universitățile clujene un contribuitor remarcabil la zestrea științifică a *Almei Mater Napocensis*, iar prezența noastră astăzi în această superbă *Aula Magna* istorică și colaborarea tradițională cu mediul academic vin să confirme această legătură durabilă.

Cu ocazia acestor zile dedicate științei și culturii academice amintim de obicei și aniversările de care se bucură unele din instituțiile Filialei noastre. În acest an avem ocazia de a evidenția Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș, care împlinește 65 de ani de la înființare. Menționăm și aniversarea uneia din cele 12 reviste publicate în Filiala Cluj-Napoca care împlinește 50 de ani de la prima apariție: *Journal of Numerical Analysis and*

Approximation Theory, fondată de Institutul de Calcul „Tiberiu Popovici” din Cluj-Napoca. Pentru ambele aniversări vom avea ocazia unor prezentări în cadrul festivității de deschidere a Zilelor Academice Clujene.

Dorim succes participanților la dezbaterile care vor urma și sperăm să rămână, după aceste întâlniri, cu impresii plăcute și cu inițiative utile pentru cercetările și colaborările viitoare.

ACADEMIA ROMÂNĂ FILIALA CLUJ-NAPOCA ACTIVITATEA DE CERCETARE

*Acad. Emil BURZO, Președinte de onoare
al Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române*



FILIALA DIN CLUJ-NAPOCA a Academiei Române a luat ființă în anul 1948, în contextul restructurărilor care aveau loc atunci la nivelul înaltului for științific și de cultură și al învățământului superior românesc. Legea învățământului din 1948 și crearea noii Academii, a R.P.R., în același an, au determinat scoaterea din sistemul universităților a institutelor de cercetare științifică, înființate în perioada interbelică în cadrul celor patru universități existente în România (București, Iași, Cluj și Cernăuți) și organizarea lor ca institute independente, ele primind exclusiv sarcini de cercetare științifică. Dacă în București, unde funcționa sediul Academiei Române, institutele respective au devenit de sine stătătoare, având personalitate juridică până astăzi, în centrele universitare din Iași și Cluj s-au înființat Filiale ale Academiei Române, cărora le-au fost subordonate institutele de cercetare științifică, aflate până atunci în componența universităților din centrele respective.

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române este o instituție de interes public național, de cercetare în domeniile fundamentale ale științei, cu personalitate juridică de drept public, ce funcționează în prezent în baza Legii 752 din 27 decembrie 2001 privind organizarea și funcționarea Academiei Române,

republicată și a Statutului Academiei Române adoptat de Adunarea Generală și publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 617 din 14 septembrie 2009.

Institutele de cercetare aflate în subordinea Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române au fost înființate de Consiliul Dirigent în anul 1920, imediat după înfăptuirea Marii Uniri. S-a avut în vedere dezvoltarea culturii și științei românești în spațiul transilvan, în condițiile în care cultura și civilizația românească au fost îngrădite de-a lungul timpului.

Obiectul de activitate al institutelor de cercetare din cadrul Filialei Cluj-Napoca constă în promovarea și dezvoltarea cercetărilor științifice în domeniile fundamentale ale științei și culturii, în cadrul programelor de cercetare ale Academiei Române și ale altor entități. Activitățile de cercetare se finalizează prin articole științifice, dicționare, cărți, monografii, lucrări prezentate la simpozioane naționale sau internaționale în domenii precum: cultura, științele exacte, științele vieții, umaniste sau sociale.

Unitățile Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române colaborează cu unități economice, de cercetare, învățământ sau autorități locale în rezolvarea unor probleme majore impuse de dezvoltarea societății contemporane la nivel regional (Transilvania), precum și local.





Ca formă de organizare teritorială, Filiala Cluj-Napoca reunește 7 institute de cercetare din spațiul transilvan (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Centrul de Studii Transilvane, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu-Mureș, Arhiva de Folclor a Academiei Române, Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”), 3 colective de cercetare (Institutul de Speologie „Emil Racoviță”, Centrul de Cercetări Geografice și Observatorul Astronomic Cluj), Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca, precum și biblioteci la Blaj, Năsăud și Târgu-Mureș. Filiala coordonează activitatea de cercetare a unor centre înființate în spațiul transilvan precum în județele Harghita, Maramureș, Sălaj, Târgu-Mureș sau Oradea.

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” și-a axat cercetările pe tematici legate de lexicografie, filologie

română, istorie literară, precum și geografie lingvistică. În acest context, cercetătorii acestui institut au contribuit la elaborarea unor lucrări de referință: „Dicționarul limbii române”, „Dicționarul general al literaturii române”, „Dicționarul cronologic al romanului românesc”, „Enciclopedia literaturii române vechi”, „Atlasul lingvistic român pe regiuni. Banat” „Noul atlas lingvistic român. Crișana”, precum și la antologia de texte „Școala Ardeleană”. Volumele elaborate contribuie la o mai bună cunoaștere a tezaurului limbii române, a evoluției literaturii române vechi, precum și recente. Atlasul lingvistic valorifică materialul dialectal cules din Transilvania, Banat și Țara Crișurilor. Prin publicațiile institutului, precum „Dacoromania”, „Dacoromania litteraria”, „Caielele Sextil Pușcariu”, „Nyelv-és Irodalomtudomány Közlemények” se pun în valoare rezultatele importante ale cercetărilor asupra culturii românești, integrate într-un context internațional.

Institutele cu profil istoric și arheologic, componente ale Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române, au realizat cercetări importante privind istoria acestui colț de țară - Transilvania.

Institutul de Istorie „George Barițiu”

INSTITUTUL DE ISTORIE „George Barițiu” a publicat documente privind istoria României sub formă de corpusuri de izvoare și instrumente de lucru (dicționare, enciclopedii) ale diferitelor epoci istorice. A pus în circuitul istoriografic documente esențiale pentru reconstituirea trecutului și avansul istoriografiei Transilvaniei, pe plan național și internațional, prin realizarea unor importante lucrări precum „Documenta Romaniae Historica”, „Izvoarele Răscoalei lui Horea - Seria B. Izvoare narrative”, „Seria C. Diplomataria”, „Conscriptia fiscală a Transilvaniei din anul 1751”, „Revoluția de la 1848-1849 în Țările

Române. Seria C. Transilvania”, „Documente privind mișcarea națională a românilor din Transilvania. 1849-1918”. O altă componentă importantă o reprezintă contribuțiile aduse la „Tratatul de Istoria Românilor”.

Centrul de Studii Transilvane

ÎN CADRUL Centrului de Studii Transilvane, s-a publicat lucrarea Istoria Transilvaniei în limbile română și engleză, una dintre cele mai importante lucrări privind acest spațiu geografic. A pregătit spre publicare documentația delegației României la Conferința de Pace de la Paris (1945-1946). Rezultatele cercetărilor au fost diseminate, prin publicarea acestora în reviste de largă circulație internațională.

Institutul de Arheologie și Istoria Artei

CERCETĂTORII DIN cadrul Institutului de Arheologie și Istoria Artei au realizat lucrări importante privind reconstituirea procesului de formare a poporului român, a rolului său în istorie și a patrimoniului artistic original. Institutul a obținut rezultate importante privind Limesul Roman. Rezultatele sunt publicate în limbi de largă circulație internațională. Arheologii au desfășurat, de asemenea, ample cercetări de descărcare arheologică, la solicitarea autorităților locale și centrale. Cercetările efectuate contribuie esențial la evidența și protecția patrimoniului național. S-a elaborat un volum privind Istoria Artei, în arealul transilvan, care pune în evidență geniul creator al poporului român.

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș

INSTITUTUL DE CERCETĂRI Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș și-a axat activitatea pe aspecte esențiale ale istoriei din



spațiul central și sud-estic al Transilvaniei. A promovat cercetări complexe dedicate istoriei culturii, istoriei ideilor, istoriei bisericii, având ca domeniu prioritar istoria formării, selecției și mobilității elitelor intelectuale. Recent, colectivul institutului, a publicat, printre altele, „Intelectualii, construcția națiunii și a statului național (1744-1918)”, precum și studii în limbi de circulație internațională, prin care să se facă cunoscute aspecte esențiale din istoria județului Mureș și a celor învecinate.

Arhiva de Folclor a Academiei Române

INSTITUTUL „ARHIVA de Folclor a Academiei Române” a realizat cercetări de teren, cu precădere în spațiul multiethnic și multicultural al Transilvaniei, ajungând la un patrimoniu științific de 800000 de documente etnografico-folclorice, fapt ce a făcut posibilă elaborarea lucrărilor fundamentale ale domeniului, precum „Corpusul folclorului românesc”, „Bibliografia etnografiei și folclorului românesc”, „Monografiile etnologice zonale”, „Tipologia melodiilor populare din Transilvania”, „Tipologia și corpusul dansu-



rilor românești”. Institutul este implicat în realizarea bazei informatizate de date, privind „Răspunsurile la chestionarele etnografice realizate între anii 1930-1948” și a publicat un volum de studii etnomuzicologice.

Centrul de Cercetări Geografice

CENTRUL DE CERCETĂRI Geografice a efectuat cercetări asupra depresiunii Transilvaniei și Munților Apuseni, realizând unele monografii geografice a unor localități din județele Cluj, Bistrița-Năsăud, Sălaj, Alba și Harghita. S-a implicat, împreună cu autoritățile locale, la dezvoltarea bazei de date privind turismul în județul Cluj (Valea Arieșului, rezervația naturală Cheile Turzii - Cheile Turenilor și Raportul de mediu pentru PUG Apahida). S-a implicat profund în planificarea și amenajarea teritoriului, a strategiilor de dezvoltare regională în spațiul transilvan.

Institutul de Speologie „Emil Racoviță”

CERCETĂTORII CARE își desfășoară activitatea în cadrul Institutului de Speologie „Emil Racoviță” din Cluj-Napoca sunt implicați în desfășurarea unor proiecte de cercetare de frontieră, transdisciplinare având ca teme monitorizarea microbiologică și faunistică a peșterilor, studiul peșterilor de gheață, evaluarea patrimoniului natural subteran. Sunt studiate atât peșteri din România, cât și din alte țări, prin numeroase colaborări externe. Rezultatele cercetărilor efectuate sunt bine apreciate pe plan internațional, apărând lucrări și volume care au ca scop reconstituirea trecutului și prezentului ecologic al ansamblului de peșteri, precum și efectele factorului climatic.

Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”

INSTITUTUL DE CALCUL „Tiberiu Popoviciu” desfășoară activități de cercetare în analiza și modelarea numerică (programe de calcul complexe), cu rezultate publicate fie ca monografii în edituri importante pe plan internațional (precum editurile *Springer* și *Birkhauser*), fie ca articole științifice în reviste de specialitate de vârf în matematica aplicată (*SIAM Review*, *Numerische Mathematik*, *Advances in Water Resources*, *Journal of Computational Physics*, ș.a.).

Recent a avut un important protocol de colaborare cu institutul *Forschungszentrum Jülich* (Germania) privind modelarea curgerii poluanților în medii poroase, cu realizare de programe de simulare la supercalculatoare.

Observatorul Astronomic din Cluj-Napoca

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ, realizată în cadrul Observatorului Astronomic Cluj în anul 2022, s-a desfășurat în cadrul unor programe precum „Cercetări de astrofizică solară, stelară, galactică, extragalactică și cosmologie”, „Studii de astrometrie și mecanică cerească”, „Studii de istoria și învățământul astronomiei”. Rezultatele cercetării științifice din cadrul acestor programe de cercetare s-au concretizat prin publicarea rezultatelor în reviste internaționale și integrate în contextul general al cercetărilor astronomice la nivel global.

Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca

ÎN CADRUL Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca se realizează, pe lângă activitățile specifice, cercetări fundamentale, menite să promoveze fondurile de patri-



moniu și de tezaur deținute: manuscrise, incunabule, codice medievale, etc. Astfel, în această instituție s-a realizat ediția Bibliiei lui Petru Pavel Aron, ediții ale operelor Școlii Ardelene, sinteze privitoare la cartea veche românească din Imperiul Habsburgic sau la codicele medievale etc. Numeroase alte valori bibliofile se află în plin stadiu de cercetare, în vederea valorificării editoriale: manuscrisele orientale, însemnările cărților vechi românești vechi etc. De asemenea, Biblioteca este implicată în proiecte de cercetare naționale și internaționale.

Membrii Academiei Române din cadrul Filialei desfășoară o bogată activitate de cercetare științifică concretizată prin valoroase publicații. Stau mărturie numărul mare de recunoașteri pe plan internațional a realizărilor acestora și faptul că îi regăsim printre cei mai apreciați 2% oameni de știință din lume, în diferite domenii de specialitate.

1957 – 2022

INSTITUTUL DE CERCETĂRI
SOCIO-UMANE

„Gheorghe Șincai”

65 de ani

în serviciul

Națiunii Române

INSTITUTUL DE
CERCETĂRI
SOCIO-UMANE
„GHEORGHE ȘINCAI”
DIN TÂRGU-MUREȘ

Istoric și priorități științifice

CORNEL SIGMIREAN

„Inegalitatea
este înscrisă
în natură;
ea este
consecința
libertății, iar
libertatea in-
dividului este
un postulat
necesar al
progresului
uman”.

ÎN ANUL 2022 Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș împlinește 65 de istorie. De la un institut destinat în mod exclusiv studierii istoriei din sud-estul Transilvaniei, a devenit azi un important centru de cercetare a istoriei culturii și civilizației creată pe teritoriul de azi al României, în dialog cu marile momente ale evoluției istorice a Europei. În 1967, Institutului, creat în 1957, i s-a atribuit denumirea de *Centru de Istorie, Filologie și Istoria Artei*, denumire schimbată în 1970 în *Centru de Științe Sociale*. Sub noua denumire, Centrul a trecut în subordinea Academiei de Științe Sociale și Politice, o parte a cercetărilor fiind înscrise în tematicile de propagandă ale regimului comunist.

După schimbările din decembrie 1989, Centrul de Științe Sociale din Târgu Mureș a revenit sub autoritatea Academiei Române și a primit denumirea de *Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”*.

În cei peste 65 de ani de activitate, cercetătorii institutului au abordat în studiile lor problemele majore ale istoriei Transilvaniei. Specialiștii în istoria veche au cercetat cu pri-



oritate aspecte legate de structura așezărilor neolitice din arealul mureșean și istoria etnogenezei poporului român, prin reevaluarea rolului celților în procesul de etnogeneză.

Specialiștii în Istoria Evului Mediu au studiat istoria economiei agrare și a mineritului și istoria frecventării universităților străine, „peregrinația academică” a studenților din Transilvania la universitățile din Vest.

Istoria modernă și contemporană a fost cercetată din perspectiva marilor persona-



Grupul Statuar Școala Ardeleană

lități, a elitelor creatoare de istorie, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Avram Iancu, Iosif Hodoș, Alexandru Papiu Ilarian, Andrei Șaguna, Pavel Vasici, Teodor V. Păcățian, Emanuil Gojdu, Lucian Blaga, Ion Agârbiceanu ș.a.

Rezultate remarcabile s-au obținut în investigarea procesului de formare a intelectualității transilvănene, prin reconstituirea geografiei universitare din Europa Centrală și de Vest frecventată de studenții români, maghiari și germani. În peste 280 de studii și 51 de volume, publicate de cercetătorii Institutului, s-a valorificat istoria intelectualității transilvane din epocile premodernă și modernă. Prin reconstituirea peregrinației academice la circa 30 000 de tineri ardeleni, care pe parcursul secolelor XIII-XX (1918) au frecventat universitățile europene s-a realizat una dintre cele mai reușite radiografii asupra profilului cultural al Transilvaniei, a legăturilor ei de-a lungul timpului cu Europa.

Importante studii au fost dedicate istoriei minorităților naționale, maghiari, germani, evrei, țigani. În acest sens, s-au evidențiat cercetările despre modul cum au fost percepute naționalitățile în diferite momente ale istoriei moderne, despre conflicte și confluente, transferuri culturale și bariere culturale, identități reprimare și deznaționalizare.

În ultimii ani s-au conturat cercetări dedicate istoriei bisericii și vieții religioase în secolul al XIX-lea și în prima jumătate a secolului al XX-lea, relațiile dintre cele două biserici majoritare în Transilvania, ortodoxă și greco-catolică, raporturile bisericii cu statul totalitar comunist. S-au impus, de asemenea, studiile din domeniul istoriei culturii și ideologiilor politice, a nașterii modernității și a vieții cotidiene.

De asemenea, istoricii literari au investigat teme precum exilului literar, istoria culturii, analiza și teoria formelor literare, filozofia culturii și etnografia Transilvaniei.



În cei 65 de ani de existență, cercetătorii Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș au publicat peste 183 de volume, 12 dintre acestea obținând premii ale Academiei Române. În anul 2021, de exemplu, cercetătorii Institutului au publicat 5 volume și 89 de studii.

Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, care în fiecare an reunește cele mai valoroase studii ale cercetătorilor și colaboratorilor institutului, este cotate CNCSIS, figurând în trei baze de date internaționale.

Elementul identitar al institutului este reprezentat de cercetarea elitelor în raport cu marile provocări ale modernității. Astfel, istoria elitelor, devenită aproape un subiect preferat ale istoriografiei românești post-comuniste, a înregistrat în planul cercetării în cadrul ICSU „Gh. Șincai” atât preocupări de definire a categoriilor elitare, cât și în cercetarea propriu-zisă a grupurilor elitare, ca origine, ascensiune, conversie și reconversie.

În plan teoretic, aproape unanim, se acceptă ideea că noțiunea de „elită” presupune

un statut de superioritate, confirmându-se afirmația lui Ernest Renan care spunea că „inegalitatea este înscrisă în natură; ea este consecința libertății, iar libertatea individului este un postulat necesar al progresului uman”. Din această perspectivă sunt deosebit de relevante cercetările colectivului de istorici valorificate în volumele: *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă. Studenți români la universități din Europa Centrală și de Vest* (C. Sigmirean, 2000); *Intelectualitatea ecleziastică. Preoții Blajului (1806-1918)* (C. Sigmirean, 2007); *Elite și națiune: Fundația „Gojdu” 1871-2008* (C. Sigmirean, A. Pavel, 2020); *Culture, Elites and European Integration/Culture, Elites et integration européenne* (C. Sigmirean, I. Boldea, S. Costea, Paris, 2011), *Universități, intelectuali și cultură în Transilvania secolului al XIX-lea, Universități, intelectuali și cultură în Transilvania secolului al XIX-lea* (C. Sigmirean-coordonator, 2013), *Intelectualii. Ideologii și destin politic* (C. Sigmirean, coordonator, 2015), *Elites and the South-East European Culture* (Cornel Sigmirean, Iulian Boldea, coordonatori, Roma, 2015), *Erdéliek kúlföldi egyetemjárása 1849-1919 között* (Szabó Miklós, Simon Zsolt, Szögi László, 2014)

Tema de cercetare pe anul 2022, *Intelectuali și cultură în regimul comunist (1948-1989)*, reprezintă un capitol din proiectul managerial al ICSU pentru perioada 2020-2023, *Între tradiție și modernitate: elitele românești în „secolul cel scurt” (1918-1989)*.

Înscris ca tematică de cercetare istoriei intelectualității și elitelor intelectuale, în ciclul managerial 2020-2023, ICSU „Gh. Șincai” are ca subiect prioritar de cercetare proiectul: *Între tradiție și modernitate: elitele românești în „secolul cel scurt” (1918-1989)*. În ultimii ani, istoricii consideră că secolul al XX-lea, „secolul cel scurt”, a început simbolic, ca spirit dominant, la finele Marelui război, în anii 1917-1918, odată cu triumful principiului de naționalitate și colapsul

monarhiilor ierarhice, și s-a încheiat odată cu dizolvarea imperiului comunist, în 1989, având ca referință cronologică Revoluția română din decembrie.

Prioritar, proiectul va reconstitui condiția intelectualilor în regimul comunist. Intelectualii au fost fie victime, fie colaboratori ai regimului, participând activ la construirea discursului politic propagandistic. După 1945, unii au luat drumul închisorilor, alții au urcat la tribuna PCR, obedienți politicii partidului, motivând apropierea de URSS ca pe o „necesitate istorică”, iar instalarea comunismului ca pe o „legitimare istorică”. În numele „legității istorice” au contribuit la instalarea regimului totalitar, acceptând, dintr-un conformism doctrinar, eliminarea perspectivelor concurente în beneficiul unei singure opțiuni, aceea a marxism-leninismului. Din oportunism sau de teamă, să nu fie condamnați pentru „trădare”, intelectualii au acceptat, mai ales în anii '50, implicarea de partea „forțelor democratice, progresiste”. Dar, a fost și un atașament sincer, unii văzând în comunism „steaua lor norocoasă”, alții fiind atrași de condițiile materiale oferite, locuințe de lux, editarea operei, funcții bine plătite, concedii și pensii speciale și alte avantaje. Dar, mulți și-au dat seama că în timp și-au pierdut libertatea de creație, că partidul i-a transformat în indivizi în serviciul regimului, ca „producători culturali”. Însă, o mare parte a intelectualilor au ales calea retragerii, într-o formulă consacrată, „au spus indirect ceea ce nu puteau exprima direct” (J.F. Soulet). Cercetarea istoriei intelectualității, a oamenilor instruiți și a creatorilor, va întregi proiectul început în cadrul ICSU „Gheorghe Șincai” prin studiile anterioare, din perioada 2012-2020, punând în evidență faptul că intelectualii s-au aflat la originea marilor transformări din ultimele secole din istoria modernă și contemporană a României. Cu mențiunea că, potrivit celei mai cunoscute teorii despre intelectuali, ei reprezintă categoria socială care produce cultură (scriitori, poeți, artiști), care transmite cultură (profesorii, instituțiile de cultură) și cei care trăiesc prin



cultură, sau sunt, prin excelență, un produs al culturii. Prin urmare, atunci când ne referim la intelectuali îi avem în vedere pe savanți, pe oamenii de litere, profesori, jurnaliști, artiști, medici, avocați, membri ai clerului, în funcție de regimuri și conjuncturi.

În realizarea proiectului, se îmbină metodele de cercetare specifice istoriei cu cele ale istoriei literare, ale sociologiei istorice și ale filosofiei. Întreaga reconstituire se va susține prin cercetarea fondurilor arhivistice aparținând instituțiilor ecleziastice și de cultură, presei, vieții religioase reflectată în discursul public al ierarhilor.

Proiectul, la care participă întreg colectivul ICSU, are următoarele capitole:

1. *Instinctualii: victime și colaboratori* (Cornel Sigmirean);
2. *Istoria intelectualității în istoriografia comunistă* (Simon Zsolt);
3. *Rezistență și colaborare în Biserica Ortodoxă: Canonizările de sfinți ortodocși în timpul regimului comunist. Între tradiție și inovație* (Ionuț Biliuță);

4. *Pentru o etică a cercetării arhivelor poliției secrete: istoria clandestinității religioase scrisă de Securitate* (Anca Șincan);
5. *Preocupări identitare locale într-un organ de presă revitalizat în exil. Cazul „Neue Kronstädter Zeitung”* (Marian Zăloagă);
6. *Biserica în istoriografia comunistă* (Corina Teodor);
7. *Alternanța modernism – antimodernism ca tipar al universului cultural românesc (1945-1989)* (Nicoleta Sălcudean);
8. *Revista „Vatra” la judecata istoriei* (Iulian Boldea);
9. *Contribuții la o istorie a comunismului: ofițerul de securitate în Epoca Ceaușescu – mit, model, formare, activitate* (Narcis Martiniuc);
10. *Lucian Blaga și opera sa în regimul totalitar stalinist* (Eugeniu Nistor);
11. *Discursul propagandistic comunist reflectat în presa scrisă* (Corina Hațegan);
12. *Discursul naționalist în anii „80. Repere interbelice* (Ferencz József Truța);
13. *Propaganda oficială externă: politici, instituții, oameni* (Maria Costea);
14. *Relațiile interetnice la intelectualii din Regiunea Autonomă Maghiară* (Tatiana Scurtu).

Prin realizarea unor cercetări fundamentale dedicate istoriei și culturii naționale în spațiul central-transilvan, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș, prin cei 14 cercetători, îndeplinește nobila misiunea culturală și științifică a Academiei Române.

ISTORICII DE LA INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE „GHEORGHE ȘINCAI” PROIECTE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

CORNEL SIGMIREAN

PROIECTELE ICSU „Gheorghe Șincai” reflectă preocupările constante ale cercetătorilor în plan științific, prestigiul dobândit prin studiile și cărțile

publicate, care au permis istoricilor de la Târgu Mureș să participe la proiecte naționale și internaționale, să valorifice cercetările în conferințe și volume de prestigiu din țară și străinătate.

„Decodarea și corelarea negocierilor pe teme educaționale, intelectuale, culturale, etnice, religioase, artistice sau de gen, pentru a determina efectele și implicațiile acestora.”

I. Proiect național (UEFISCDI)

ÎNCEPÂND CU anul 2022 în cadrul ICSU „Gh. Șincai” se desfășoară proiectul de cercetare *ETOSUL EDUCAȚIEI ȘI DIALOGULUI: NEGOCIERI CULTURALE ROMÂNNO-AMERICANE (1920-1940)*, director Dr. Cornel Sigmirean, finanțat de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării UEFISCDI, Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS) și Ministerul Educației Naționale.

Proiectul urmărește „negocierile” culturale și educaționale complexe dintre România și Statele Unite și consecințele dezbaterilor politice și diplomatice din perioada interbelică. Reperele temporale acoperă două decenii cruciale din istoria României, anul 1920, când s-au recunoscut actele Unirii la

Conferința de Pace, și 1940, când România a pierdut o parte a teritoriului național și a devenit aliată a Axei. Cercetarea se bazează pe o bogată literatură de specialitate despre relațiile româno-americane, în diplomatie, politică și sociologie, și până la domeniile culturii, artei și educației. Scopul este decodarea și corelarea „negocierilor” pe teme educaționale, intelectuale, culturale, etnice, religioase, artistice sau de gen, pentru a determina efectele și implicațiile acestora. Astfel, se oferă o perspectivă mai clară asupra modului în care identitatea colectivă și individuală au fost recalibrate la sfârșitul Epocii imperiilor, pe fondul schimbării centrelor de putere. Noua configurație politică a lumii a adus o redistribuire mai persistentă a centrelor culturale și academice, cu Statele



Unite în plină afirmare. Această contribuție recuperează faptele ignorate sau omise în mod deliberat cu privire la dialogul interbelic dintre România și Statele Unite. Proiectul se bazează pe expertiza colectivului de cercetători în domenii precum istoria culturală și intelectuală, studii culturale, istoria religiei, a artelor și a științelor politice. Printre temele cercetării se numără capitolele:

- I. *The ethos of education. Intellectual itineraries; The Ethos of World Fairs: Romanian – American negotiations and propaganda at the New York World Fair (1939-1940);*

II. Proiecte internaționale

dr. Marian ZĂLOAGĂ,
cercetător științific, gr. III

The Role of Religion and Religious Actors in Roma Social Inclusion: Towards a Participatory Approach (PARI), proiect finanțat din granturi norvegiene, având ca promotori și parteneri VID Specialized University OSLO și Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. Proiectul este gândit dintr-o perspectivă ecumenică, analizând diferitele cercetări dedicate romilor de către o serie de biserici și culte, precum și factorii care au marcat raporturile bisericilor istorice cu comunitățile de romi. În esență, proiectul evaluează comunitățile de romi de diferite confesiuni din România, precum și grupurile de migranți romi stabiliți în Norvegia. Un rol însemnat în proiect este destinat cercetării dimensiunii istorice a relației dintre romi și bisericile din arealul României contemporane. Alte aspecte ale proiectului sunt dedicate unor studii empirice de teren care urmăresc dezvoltarea unor programe pilot cu consecințe pe termen lung, atât în România cât și în Norvegia. Participarea I.C.S.U. „Gh. Șincai” în Proiect, prin cercetătorul Marian

- II. *Negotiating between objectivity and stereotypes. American correspondents in Romania;*
- III. *Romanian American inter-religious relations;*
- IV. *Re-inventing post Wilsonian Eastern Europe: The US specialists on Romania after the First World War;* V. *Embodying the American feminine ethos: Renegotiating Romanian women's identity from Hollywood to Rockefeller;* VI. *The influence of the Romanian artistic movement in America.*



Marian ZĂLOAGĂ

Zăloagă, este dedicată problematicii istorice, a relațiilor celor două biserici, Ortodoxă și Lutherană, cu comunitățile de romi pe parcursul secolului al XIX-lea. De asemenea, este reconstituit modul în care cercetările elitei romilor din perioada contemporană se raportează la aspectele religioase din trecut sau prezent, ca parte constitutivă a identității lor etnice.

Dr. Anca ȘINCAN,
cercetător științific

1. *Uniate/Greek Catholic initiative.* Proiectul se desfășoară în cadrul Institutului de Istorie al Academiei Poloneze și al Universității „Ludwig Maximilian” din München, începând cu luna octombrie a anului 2022. Cercetarea reprezintă o continuarea a Proiectului NEUSTERN <https://neustern.ihpan.edu.pl> al Institutului de Istorie al Academiei Poloneze. În cadrul proiectului, Anca Șincan participă în colectivul de istorici care reconstituie realitatea istorică a Bisericii Greco-Catolice din fostul Imperiu Austro-Ungar, printr-o cercetare comparată a comunităților greco-catolice din Estul și Centrul Europei din perspectiva identităților etice și confesionale. Concret, cercetătoarea de la ICSU „Gh. Șincai” analizează aspecte care țin de rolul femeii greco-catolice în rezistența clandestină a Bisericii Unite.

2. Methodologies of researching Cold War Archives. Proiectul, inițiat și administrat de Open Society Archives din Budapesta, în



Anca ȘINCAN

perioada octombrie 2021 - februarie 2023, cercetează modul în care arhivele războiului rece au fost construite în Est și Vest, ca replici în oglindă a realităților politice dintre cele două sisteme politice. Dr. Anca Șincan are ca subiect de cercetare tema: *Arhive din arhive: recuperarea narațiunii istoriei în documentele poliției politice.*

Dr. Ionuț BILIUȚĂ,
cercetător științific

1. *The 'Saints of the Communist Prisons': Fascism, Underground Orthodoxy, and Hagiography in Post-Communist Romania* [Sfinții închisorilor comuniste: Fascist, Ortodoxie Clandestină și Hagiografie în România post-comunistă], cu desfășurare în perioada 1 octombrie 2021-31 iulie 2022, este un proiect personal de cercetare, fiind finanțat de către Academia Poloneză de Științe prin intermediul Institutului de Studii Avansate al Academiei Poloneze (PIASt, Varșovia). În cadrul proiectului de grant, cercetătorul s-a aplecat asupra conexiunilor și legăturilor dintre diversele medii religi-



Ionuț BILIUȚĂ

oase est-europene și interferența lor cu fascismul interbelic din perspectiva procedurilor de canonizare ale unor foști membri ai mișcărilor fasciste, ca martiri religioși ai diferitelor biserici creștine din regiune. Dacă în România un asemenea proiect există în subculturile ultra-naționaliste și fundamentaliste de factură ortodoxă, în Ucraina și Slovacia asemenea manifestări sunt legate de cultul romano- și greco-catolic, ca o formă de nostalgie a trecutului, dar și din dorința de fundamentare și legitimare a tinerelor națiuni independente.

2. Participare în grupul de *Teologie Politică al International Orthodox Theological Association* din 2021-2025. Cercetare complexă, proiectul presupune colaborarea unor cercetători din domeniile teologiei, istoriei, filosofiei, eticii aplicate, științelor politice, și are drept scop identificarea fundamentelor unei potențiale abordări religioase a spațiului politic din perspectiva post-secularismului, globalizării și diversității la toate nivelurile. Proiectul se va desfășura pe perioadă a cinci ani, cu participări la conferințe internaționale, reuniuni formale și informale, publicații (cărți, articole, cărți colective) și workshop-uri cu scopul de a identifica impactul factorului politic asupra celui religios.

3. *Archives, Power, and Truth Telling: Catholic Archives and Holocaust Memory* [Arhive, Putere politică și Rostirea Adevărului: Arhivele Catolice și Memoria Holocaustului], proiect organizat de United States Holocaust Memorial Museum (Washington DC, Statele Unite ale Americii), International Institute for Holocaust Research (Yad Vashem, Isra-

el) și Center for Christian-Jewish Learning, Boston College (Boston, Statele Unite ale Americii) în perioada 2021-2023. Proiectul se dorește o reflecție asupra status-ului arhivelor în cercetarea relației dintre bisericile creștine și Holocaust, atât în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, cât și în perioada postbelică și contemporană. Motivul inițierii unui asemenea proiect de cercetare ține de deschiderea Arhivelor Vaticanului, perioada pontificatului Papei Pius al XII-lea și de identificarea unor noi metodologii de lucru în arhive, metodologii aplicabile tuturor bisericilor creștine și a relației lor cu minoritatea evreiască în timpul Holocaustului și ulterior.

4. *The Other Catholics during the Holocaust: The Romanian Greek-Catholic Church and Jews in Contemporary Romania (1918-1948)* [Ceilalți catolici în vremea Holocaustului: Biserica Greco-Catolică din România și minoritatea evreiască în România contemporană] un proiect care a fost depus spre finanțare în iulie 2022 la International Institute for Holocaust Research (Yad Vashem, Israel) pentru a facilita stagii de cercetare în arhivele Vaticanului. Proiectul, depus în nume personal de către Ionuț Biliuță, dorește să genereze un proiect-pilot al Institutului Internațional pentru Cercetarea Holocaustului din cadrul Yad Vashem pentru finanțarea unui program de burse oferite cercetătorilor interesați posibilitatea consultării Arhivelor Vaticanului, dar și a altor arhive ale unor instituții religioase, în vederea identificării a noi date și noi abordări menite să schimbe percepția contemporană asupra relației dintre Bisericile creștine și evrei.

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”



ÎNTEMEIAT LA 2 februarie 1920 sub titulatura de Institutul de Istorie Națională și plasat inițial sub egida Universității din Cluj, actualul Institut de Istorie „George Barițiu” continuă activitatea Institutului de Istorie Națională din perioada interbelică, cu un specific aparte, bine definit, cel al cercetării fundamentale, respectiv publicarea de corpusuri de documente privind istoria medievală, premodernă, modernă și contemporană a României. Între 1920-1940, institutul a funcționat la Cluj, iar între 1940-1945 la Sibiu și din nou la Cluj, din 1945 până astăzi. În primii 25 de ani de existență, pe care o numim perioada istorică, Institutul de Istorie Națională, prin personalul științific de mare valoare, a publicat cărți, volume de documente și studii numeroase referitoare la istoria Transilvaniei din Evul Mediu până în contemporaneitate. În aceste etape de pionierat, personalul științific al Institutului de Istorie Națională a colaborat din plin cu catedrele de istorie ale Universității, de asemenea, profesorii Almei Mater au publicat și au sprijinit revistele și colecțiile institutului care, pe deasupra, și-a coroborat eforturile și rezultatele notabile ale muncii științifice cu cele ale creațiilor de profil, nu mai puțin prestigioase, obținute de Institutul de Istorie Universală și cel de Studii Clasice.

La 1 mai 1949 institutul a primit denumirea de **Institutul de Istorie și Filosofie din Cluj al Academiei Române**. Cu acest prilej au fost incluși în compunerea sa unii specialiști de istorie universală, est-europeană, studii clasice de la Centrul de studii și

cercetări privitoare la Transilvania, ce fusese înființat la Sibiu în 1943. În pofida unor ingerințe politice stânenitoare, institutul a reușit să continue, în liniamentele ei esențiale, tradiția interbelică și să publice numeroase cărți, studii, tomuri de documente, de inscripții antice, bibliografii cu problematici și subiecte variate, de la istoria veche și antică, până la cea contemporană. Institutul a beneficiat în această nouă perioadă a existenței sale de prestigiul unor directori din rândul academicienilor români, cum au fost Constantin Daicoviciu și Ștefan Pascu. Această tradiție, care îi are ca precursori pe vestiții directori interbelici Ioan Lupaș și Alexandru Lapedatu, este continuată astăzi prin directorii care s-au succedat: Aurel Răduțiu, Camil Mureșanu, Nicolae Edroiu, Ioan Bolovan.

Începând din 1975 Institutul a fost trecut în componența Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca până în ianuarie 1990 când, în urma hotărârii luate de Adunarea Generală, a revenit în componența Academiei Române, avându-l ca director pe Aurel Răduțiu. A urmat apoi Hotărârea Guvernului nr. 1366/27.XII.2001 prin care Institutul de Istorie din Cluj-Napoca se unifica prin fuziune cu Centrul de cercetări socio-umane sub numele de **Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române**, instituție publică cu personalitate juridică (cu sediul în str. Napoca nr. 11). De atunci s-au creat în cadrul instituției două departamente distincte, unul pentru istorie și celălalt pentru științele socio-umane, cu administrație și conducere unică.

„Prin personalul științific de mare valoare, a publicat cărți, volume de documente și studii numeroase referitoare la istoria Transilvaniei din Evul Mediu până în contemporaneitate.”

Departamentul de Cercetări Socio-Umane (DCSU) funcționează în cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, și este – ca origine, orientare generală și stil de lucru – succesorul legitim al unor importante unități de cercetare de profil, în care și-au desfășurat activitatea remarcabile personalități ale științei și culturii românești. DCSU este condus de un director adjunct și cuprinde următoarele colective de cercetare: **Filosofie, Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie, Științe Juridice și Economice.**



Ca instituție științifică de rang academic, încă de la înființarea sa, Institutul și-a propus editarea unei reviste de specialitate sub forma unui „Anuar” care să reunească și să promoveze în mediile științifice cele mai largi, rezultatele cercetărilor întreprinse de istoricii preocupați de temele de interes major pe care le abordau. Consacrat de la început sub denumirea de „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, apoi cu alte mici modificări de denumire, revista a reprezentat de-a lungul timpului oglinda cea mai fidelă a activităților științifice realizate de membrii Institutului, deschizându-se apoi treptat tuturor istoricilor din România, iar în perioadele mai recente, istoricilor din afara României cu preocupări convergente profilului revistei, legate de istoria acestui spațiu. În prezent, *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, cuprinde două serii distincte, *Series Historica* și *Series Humanistica*, fiind indexat în prestigioase baze internaționale de date (EBSCO, ErihPlus, CEEOL).

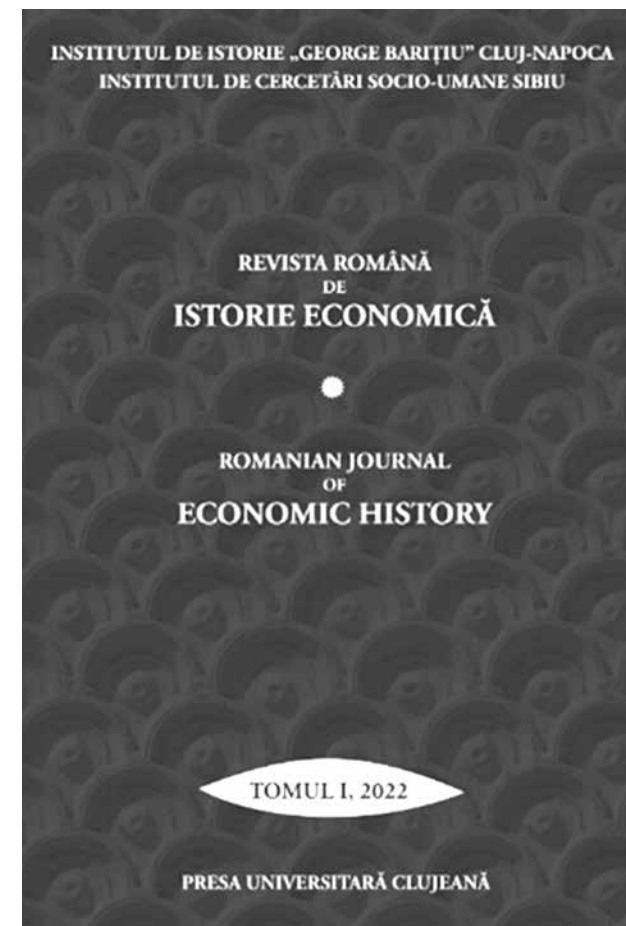
Din anul 2010 noul sediu al Institutului se află pe strada M. Kogălniceanu nr. 12-14 din Cluj-Napoca. (foto). În prezent, personalul Institutului cuprinde un număr de 25 de cercetători la Departamentul Istorie și 18 la DCSU.



Revista Română de Istorie Economică/ Romanian Journal of Economic History

ÎN ANUL 2022 a apărut primul număr din *Revista Română de Istorie Economică/Romanian Journal of Economic History*, editată sub egida Institutului de Istorie „George Barițiu” și a Institutului de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, o publicație de specialitate care se adresează specialiștilor din domeniul științelor istorice, cu precădere cei preocupați de istorie economică și socială, precum și de cercetări interdisciplinare și conexe. Înființarea revistei a fost determinată de lipsa unei astfel de publicații de specialitate în România și totodată, de nevoia de promovare și diseminare a cercetărilor. Beneficiind de un board științific și editorial de anvergură internațională, revista se dorește o platformă pentru toți cercetătorii cu preocupări de istoria economiei: atât pentru cei care lucrează în sensul de reconstituire a faptelor și fenomenelor economice, de analiză comparată pe baza unor date și serii statistice extrem de riguroase, cât și a celor care, aplicând metode de cercetare conectate la cercetarea anglo-saxonă, extind aria de investigație economică asupra aspectelor de natură socială sau chiar culturală, dar și pentru cei care au dorința și capacitatea de a vedea, în sens filozofic, direcțiile de evoluție mari. Vrem să oferim prin revista noastră un cadru de dezbateri de idei, de publicare a unor cercetări noi, de polemici și recenzii, într-o lume aflată în permanentă mișcare și schimbare, beneficiind tocmai de realizările tehnologice moderne ce au creat condițiile de răspândire a rezultatelor unor cercetări care în urmă cu 15-20 de ani erau de neînchipuit.

Tocmai pentru a genera și perpetua conexiunea la cercetările din străinătate, dorim să publicăm dezbateri asupra metodelor de cercetare în istoria economică, asupra diferitelor tendințe și școli de istorie economică, recenzii și prezentări de cărți de istorie economică în centrele de cercetare importante,



dar și a lucrărilor de istorie regională sau a istoriei *business*-ului și a întreprinderilor, pe care sperăm să le vedem publicate de istoricii tineri pentru care tocmai globalizarea a deschis perspective extraordinare de studiu, pregătire, cercetare și afirmare, singura condiție fiind aceea de a-și păstra libertatea de gândire și de acțiune și evitarea dominației unor grupuri exterioare lor și profesiei lor.

Revista este publicată atât în format electronic, cât și în format tipărit. Versiunea electronică sub formă de e-book este accesibilă la: <http://www.editura.ubbcluj.ro/www/ro/ebooks/domains.php?id=4> cât și pe pagina web a revistei: <http://www.rriejournal.ro/>; de asemenea, revista este în curs de indexare în baza de date CEEOL.

VASILE PUȘCAȘ LA 70 DE ANI PROFESOR, DIPLOMAT ȘI SAVANT

IOAN BOLOVAN și MELANIA-GABRIELA CIOT

„Negociatorul
onest știe că
binele trebuie
să fie evident
pentru toți.
Pentru că
dincolo de
carierile
personale,
construirea
binelui comun
este menirea
noastră!”

În cele ce urmează nu ne propunem să realizăm o prezentare encomiastică și exhaustivă a vieții și a operei științifice a Domnului Prof. univ. dr. Vasile Pușcaș, membru corespondent al Academiei Române. Cei interesați pot găsi o versiune onestă dar și actualizată a biografiei Domniei Sale, împreună cu o listă aproape completă a publicațiilor științifice pe site-ul Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, la adresa <https://institutuldeistoriegeorgebaritiu.ro/departamentul-de-istorie/>. În demersul nostru vom puncta câteva elemente biografice și profesionale marcante ale parcursului profesional al lui Vasile Pușcaș, pentru a-i lăsa la îndemâna cititorului neavizat câteva repere.

Format în ambianța universității clujene în prima jumătate a deceniului opt al secolului trecut, având privilegiul de a fi în preajma unor dascăli deosebiți care continuau, chiar și în împrejurări nu dintre cele mai faste, tradiția istoriografică a Școlii Ardelene, Profesorul Vasile Pușcaș s-a dedicat studierii istoriei contemporane a României în conexiune cu istoria Europei și cu cea universală. A acordat o atenție sporită, începând cu teza de doctorat, istoriei Universității clujene, convins fiind de importanța instituțiilor de învățământ superior în dezvoltarea unei națiuni. Nu este deloc întâmplătoare recurența acestei teme în cele aproape cinci decenii de cercetare științifică. Mai multe cărți publicate singur sau în colaborare între 1994 și 2019 au jalonat tentativa Profesorului

de a descifra geneza universității românești de la Cluj, evoluția acesteia în perioada interbelică, avatarurile cunoscute în timpul regimurilor dictatoriale, dar mai presus de toate rolul elitelor, în primul rând a celor academic, în schimbarea în bine a societății românești.

În paralel, Profesorul Vasile Pușcaș s-a concentrat asupra situației României în timpul celui de Al Doilea Război Mondial și a introdus în literatura de specialitate documente inedite din arhivele românești și străine, a propus noi paradigme științifice și a deschis orizonturi metodologice care au fertilizat cercetările studenților, masteranzilor și doctoranzilor. Fie că vorbim de Arbitrajul-Dictat de la Viena, fie că ne referim la o altă carte dedicată negocierilor României cu coaliția Națiunilor Unite ori actului de la 23 august 1944, autorul s-a străduit și a reușit să se detașeze de factorul emoțional și să propună o reconstituire onestă a unei epoci complicate și complexe prin consecințele istorice pentru țara noastră și pentru statele vecine din Europa Centrală și de Sud-Est. Fără a-și fi propus să fie polemică, multe din aceste cărți corectează anumite clișee din literatura istorică maghiară, germană și din alte istoriografii, propun noi interpretări, toate pe fondul unei documentații vaste în arhivele și bibliotecile din țară și din străinătate. Scriitura Profesorului este una îngrijită din punctul de vedere al limbii române, elegantă în exprimare chiar și atunci când combate teze superficiale ori chiar răuvoitoare la adre-

sa României. Unor personalități politice și științifice românești sau americane, precum Petru Groza, Iuliu Maniu, Ion Breazu, Philip E. Mosely sau Keith Hitchins le-a consacrat monografii și studii consistente, actuale în peisajul istoriografic contemporan.

Dacă ar fi să avansăm o sintagmă cu-prinzătoare, credem cu tărie că Domnului Profesor Vasile Pușcaș i se potrivește fără echivoc eticheta de „istoricul ca participant”, în înțelegerea atribuită acestei expresii de către celebrul istoric și om politic american Arthur Meier Schlesinger Jr. Asemenea lui Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Nicolae Iorga ș.a. care în ultimele două secole și-au asumat dubla misiune de a releva, dar și de a folosi trecutul pentru mobilizarea națiunii în vederea împlinirii aspirațiilor naționale, sociale și democratice, și Domnul Profesor Vasile Pușcaș s-a străduit să dea expresie idealurilor fundamentale ale poporului român prin apelul la istorie și diplomatie. Le-a ilustrat plenar și responsabil pe ambele, publicând în țară și străinătate cărți reprezentative, paralel cu finalizarea numeroaselor însărcinări oficiale și a proiectelor politice de integrare euro-atlantică primite din partea statului român. Acestea au putut fi duse la bun sfârșit și pentru că a beneficiat de o largă cultură istorică, atu ce i-a permis diplomatului, negociatorului să aibă o mai bună înțelegere a mecanismelor din relațiile internaționale.

Sunt doar câteva instituții în lume care se pot mândri că au în rândurile lor o personalitate remarcabilă, un diplomat vizionar, un creator de școală în domeniul relațiilor internaționale și al studiilor europene și un patriot adevărat, care a valorificat oportunitatea de a schimba destinul țării sale pentru beneficiul comun al cetățenilor săi. Academia Română și Alma Mater Napocensis sunt privilegiate să aibă printre prestigioșii săi membri un profesor și diplomat de talie internațională, precum Profesorul Vasile Pușcaș, ardeleanul care a ajuns la Washington pentru a negocia pentru țara sa *Clauza*



VASILE PUȘCAȘ

Națiunii Celei mai Favorizate, care apoi s-a dus de la Cluj-Napoca la Bruxelles pentru a negocia cu Uniunea Europeană aderarea României și care spunea că singura sa dorință este „să facă istorie, nu doar să vorbească despre”. Într-adevăr, Negociatorul Șef Vasile Pușcaș a reușit să înscrie România pe traiectoria sa contemporană, alături de cei mai importanți actori regionali și internaționali.

Un intelectual european de elită și un adevărat susținător al Uniunii Europene, Profesorul Vasile Pușcaș este cel mai cunoscut brand al Universității Babeș-Bolyai în domeniul relațiilor internaționale și al studiilor europene. Domnia Sa reprezintă un model de carieră profesională pentru studenți și colegi. Abilitatea Domniei Sale de a împărtăși cunoașterea este una din caracteristicile esențiale, ce poate fi ușor observată la foștii săi studenți sau în transparența diseminării detaliilor tehnice ale procesului aderării României la Uniunea Europeană. Pentru orașul Cluj-Napoca, Profesorul și

Negociatorul Vasile Pușcaș este o mândrie și un punct de referință pentru cunoaștere, credibilitate și încredere.

De numele Domniei Sale sunt legate permanent cuvintele România și Uniunea Europeană, iar volumul prezent reunește lucrări ce demonstrează preocupările autorilor sau teme din ariile de interes ale Profesorului. Textul remarcabil al Profesorului Aurel Codoban, bunul prieten și coleg al Profesorului, identifică, la nivel simbolic, imaginea pe care activitatea profesională a proiectat-o în mentalul colectiv:

Negociatorul onest știe că binele trebuie să fie evident pentru toți. Pentru că dincolo de carierele personale, construirea binelui comun este menirea noastră!

După cum a remarcat și Profesorul în mai multe studii și articole, la 15 ani de la aderarea la Uniunea Europeană, România încă nu a valorificat pe deplin apartenența sa europeană, iar din discuțiile decidenților politici naționali, deducem că încă așteptăm de la instituțiile europene rețete miraculoase sau cel puțin sfaturi de urmat. Firul roșu al publicațiilor Profesorului Pușcaș este acest îndemn al integrării europene depline, prin înțelegerea mecanismelor, procedurilor, contextelor, prin formarea coalițiilor, prin uti-

lizarea negocierilor europene și construirea parteneriatelor. Doar cooperarea, colaborarea, negocierea sunt „căile de viață europene”, despre care Profesorul Vasile Pușcaș vorbește deseori:

România încă este la stadiul de promisiune, prin potențialul pe care îl are. Dar încă nu și-a găsit identitatea în noile circumstanțe în care românii sunt și cetățeni ai Uniunii Europene. Ei nu ar trebui să stea cu mâna întinsă la „maica Românie” și la „maica Europă”, ci ar trebui să dea mână cu mână, cum frumos îndeamnă Hora Unirii, pentru „o rapidă și sănătoasă dezvoltare durabilă a României și Uniunii Europene” (2018).

Cuvintele nu sunt de ajuns pentru a exprima gratitudinea comunității și a corpului academic pentru tot ceea ce Profesorul Vasile Pușcaș a oferit în prestigioasa sa carieră. Domnia Sa a realizat multe, dar a și oferit multe altora: studenților și colegilor de la universitate, precum și de la alte instituții unde a lucrat. Respect și admirație pentru Profesorul și Negociatorul Vasile Pușcaș, care a schimbat istoria României:

La Mulți Ani și la cât mai multe realizări!

DEPARTAMENTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE (D.C.S.U.) INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU” AL ACADEMIEI ROMÂNE



CODRUȚA CUCEU

DEPARTAMENTUL DE Cercetări Socio-Umane (D.C.S.U.) este continuatorul unor institute și colective de cercetare vechi, unele din domeniile care-l compun cu o tradiție aproape seculară, cum este acela al studiilor de psihologie continuate la Cluj, aproape fără întrerupere din 1922, când Florian Ștefănescu-Goangă (1881-1958) a fondat, la Universitatea Daciei Superioare, Institutul de Psihologie Experimentală, Comparată și Aplicativă. Cercetări din domeniile filosofiei și sociologiei, psihologiei și pedagogiei continuă activitatea unor colective de cercetare create în 1949, în cadrul Filialei Cluj a Academiei, unde și-au desfășurat munca de cercetare cei mai de seamă profesori și gânditori înalțați de la catedrele lor: Lucian Blaga (1895-1961), D. D. Roșca (1895-1980), Nicolae Mărgineanu (1905-1980), George Em. Marica (1904-1982), Petre Hossu (1992-1998), Aurelian Ionașcu (1903-1990), Mihai Peteanu (1917-2001).

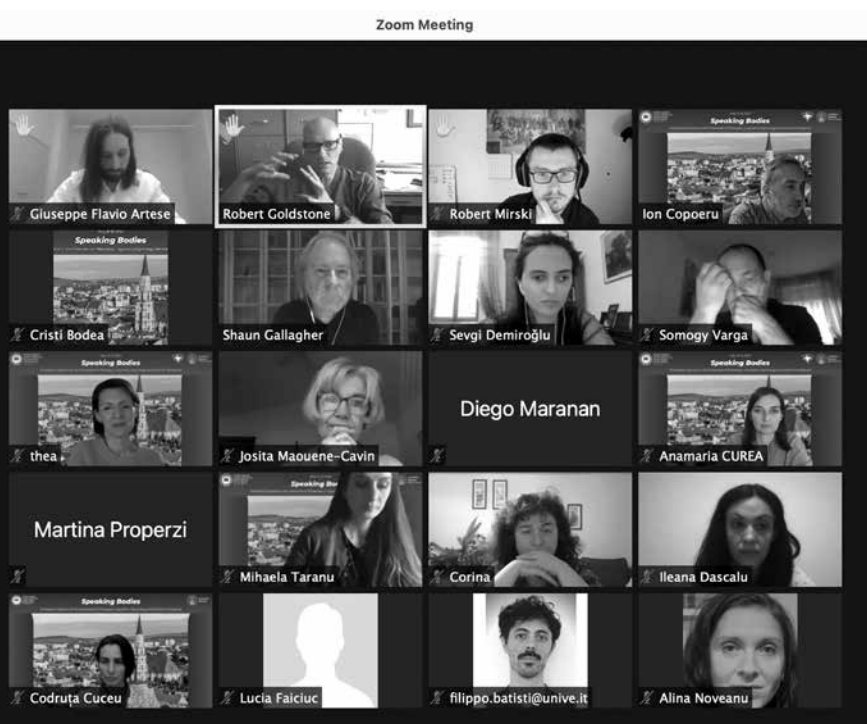
În 1969, la 20 februarie, s-a înființat la Filiala Cluj a Academiei R. S. România un *Centru de Științe Sociale*, subordonat

științific Academiei de Științe Sociale și Politice, care a adunat toate aceste colective într-o singură unitate, condusă de profesorul Aurelian Ionașcu, personalitate care a format și un puternic colectiv de studii juridice și economice (1971-1975). Administrativ, *Centrul de Științe Sociale* a trecut, din 1975 până în 1990, la *Universitatea Babeș-Bolyai*, contractele de cercetare ale colectivelor componente fiind coordonate tot de *Academia de Științe Sociale și Politice*, condusă de academicianul Mihnea Gheorghiu.

Din aprilie 1990 până în ianuarie 2002, Centrul menționat a primit o altă titulatură: *Institutul de Cercetări Socio-Umane*, ca unitate independentă de cercetare sub egida Academiei Române, administrat de Filiala Cluj-Napoca. Prin Hotărârea de Guvern nr. 3, din 24 ianuarie 2002, acest Institut a fuzionat cu Institutul de Istorie, ca departament al Institutului de Istorie „George Barițiu”, condus de un director adjunct: C.Ș.I dr. Mircea Mureșan, C.Ș.I dr. Ioan Beraru, C.Ș.I dr. Andrei Negru, C.Ș.I, prof. Univ. dr. Virgil Ciomoș.

Prin cele două sectoare ale acestui Departament: *Filosofie, psihologie și științe ale*

„Identificarea unui model complementar celui bio-psiho-social pentru o mai bună integrare a abordărilor umaniste asupra bolii și a suferinței în domeniul și practica medical(ă).”



Conferință internațională „Speaking Bodies”

educației, alcătuit din 16 cercetători, și respectiv, *Sociologie, Științe juridice și economice*, colectivele sale desfășoară o activitate prolifică, axată pe aprofundarea cunoașterii socio-umane, materializată în studii și articole publicate publicate în seria Humanistica a vechii publicații a Institutului, „Anuarul Institutului de Istorie ”George Barițiu”, ajunsă acum la tomul XVIII (2020), revistă onorată și de prestigioase colaborări externe, dar și ale unor cercetători din alte centre universitar-academice din țară.

Colectivele de cercetare din D.C.S.U. participă, an de an, la Zilele Academice Clujene cu paneluri și mese rotunde, organizând, totodată, și o *Sesiune anuală de comunicări*, cu participare națională și internațională, deschisă specialiștilor din domeniile ilustrate de structura acestora și de prioritățile tematice abordate de membrii echipelor actuale de cercetări, răspunzând, în același timp, numeroaselor invitații la manifestări științifice interne și internaționale, precum și participărilor în Comisii de doctorat.



Cele două culegeri de studii ale D.C.S.U., *Studii și cercetări din domeniul științelor socio-umane* și *Cercetări în psihologie și științele educației* au ajuns cunoscute în lumea specialiștilor și impresionează prin numărul de studii și materiale publicate.

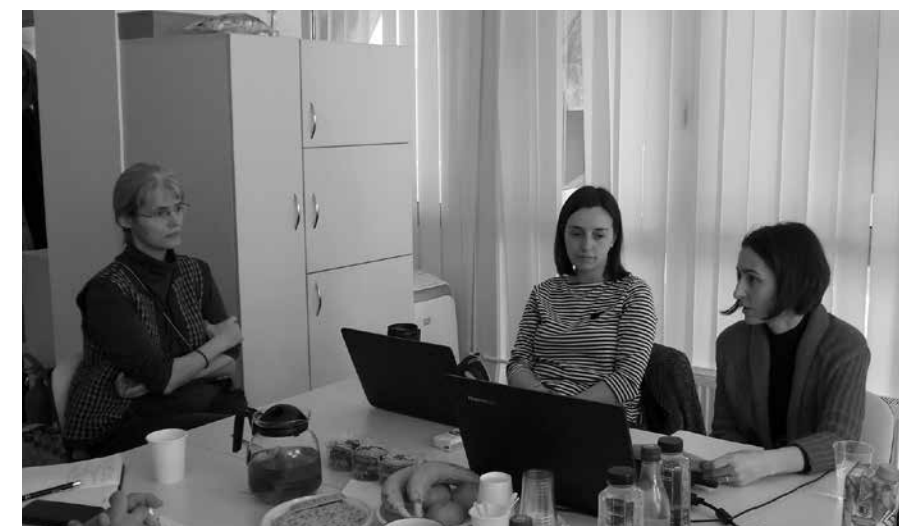
Colaborările internaționale ale membrilor Departamentului sunt evidențiate prin numărul mare de publicații semnate, editate sau coordonate sub egida unor edituri străine. Numeroasele conferințe internaționale la care cercetătorii din cadrul *Departamentului de Cercetări Socio-Umane* participă fie în calitate de organizatori, fie ca invitați sunt semne ale unei foarte bune conectări atât la comunitatea științifică occidentală, cât și la cea orientală. În luna mai 2021, câțiva membri ai Departamentului de Cercetări Socio-Umane au organizat, în colaborare cu alți câțiva colegi de la Universitatea Babeș-Bolyai, respectiv, de la Facultățile de Istorie și Filosofie, de Litere, de Psihologie și Științe ale Educației, de Matematică și Informatică, o conferință internațională intitulată „Speaking Bodies”.

Embodied Cognition at the Crossroads of Philosophy, Linguistics, Psychology and Artificial Intelligence”, cu un număr impresionant de peste 100 de persoane din aproape toate continentele.

O altă remarcabilă activitate de diseminare a rezultatelor cercetărilor derulate în cadrul Departamentului este legată de inițiativa C.Ș.I dr. Virgil Cimosș și a C.Ș.I dr. Ionuț Isac, prin care a fost deschisă seria mensuală de *Ateliere de filosofie și psihologie* organizată de Sectorul de Filosofie al Departamentului de Cercetări Socio-Umane al Institutului de Istorie „G. Barițiu”. În cadrul acestor ateliere, membrii colectivelor de filosofie și psihologie prezintă, etapizat, rezultatele propriilor cercetări.

Conlucrarea excelentă a celor două departamente, de istorie, respectiv de cercetări în domeniile socio-umane ale Institutului de Istorie „George Barițiu” s-a făcut remarcată la momentul aniversar al Centenarului Institutului. Departamentul de Cercetări Socio-Umane s-a alăturat celebrării Centenarului Institutului printr-o trei manifestări științifice: panel-ul cu titlul „Istoria filosofiei clujene. Lucian Blaga și D.D. Roșca” organizată de cercetătoarea Mihaela Gligor, masa rotundă pe tema „Istoricitate și identitate. Declinări interdisciplinare” sub coordonarea profesorului universitar Virgil Cimosș și masa rotundă ce viza „Expertiza sectorială și epistemologia științelor socio-umane” organizată de cercetătorul Silviu Totelecan.

Fără să fi asumat voit vreo intuiție cu caracter premonitoriu pentru medicalizarea excesivă a întregii societăți ce avea să urmeze, o mică echipă de cercetători din Departamentul de Cercetări Socio-Umane a elaborat, în anul 2019, unul dintre cele mai notabile proiecte de cercetare implementate în cadrul D.C.S.U., ce abordează o temă de maximă actualitate: „Perspective filosofice contemporane asupra bolii și suferinței”. Proiectul implementat de o echipa condusă de Octavian-Cristian Bodea este derulat prin Aca-



Ateliere de filosofie și psihologie

demia Română Filiala Cluj și finanțat în cadrul programului GRANTURILE ACADEMIEI ROMÂNE 2019-2021, Subprogramul „Științe Umaniste” și asumă drept obiectiv principal indentificarea unui model complementar celui bio-psiho-social pentru o mai bună integrare a abordărilor umaniste asupra bolii și a suferinței în domeniul și practica medical(ă). Echipa proiectului urmărește, dintr-o perspectivă filosofică, problema fundamentală a experienței umane a bolii și a suferinței cauzate de anumite afecțiuni de natură fizică și psihică, identificând, prin cercetările întreprinse, câteva din caracteristicile modelului biomedical asumat încă, integral, de practica medicală contemporană potrivit căreia boala este explicată fără rest, prin devierea de la norma unor variabile biologice, somatice măsurabile. Prin atelierele de lucru pe care le organizează și prin studiile publicate, membrii proiectului, Octavian-Cristian Bodea, Codruța Cuceu și Horațiu Crișan, vizează chestionarea critică a acestui mo-

del reduționist (fizicalist) și dualist (min-te-corp), ce pare să negligeze dimensiunile sociale, psihologice și comportamentale ale bolii. Echipa proiectului analizează minuțios neajunsurile de care suferă întregul domeniu al medicinei contemporane și le explică și prin faptul că medicina alopată actuală aderă, încă, la un model al bolii neadecvat sarcinilor științifice și responsabilităților sociale și mizează pe o definire univocă a bolii în termeni de parametri strict somatici.

În fapt, toate temele de cercetare abordate de către cercetătorii Departamentului de Cercetări Socio-Umane din cadrul Institutului de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române se înscriu, fără urmă de îndoială, în agenda comunităților științifice internaționale de înaltă ținută academică, urmând, desigur, cu nuanțe critice și prin originalitate în abordări, tendințele contemporane ale acesteia.

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU” BILANȚ DE TOAMNĂ



EUGEN PAVEL

1. O RADIOGRAFIE a cercetării filologice clujene actuale este oportună la acest bilanț de toamnă prilejuit de noua ediție a „Zilelor academice clujene”. Constatăm, mai întâi, că direcțiile principale de cercetare ale Institutului „Sextil Pușcariu” – lexicografia română și bilingvă, dialectologia și geografia lingvistică, onomastica, filologia și istoria literară – au înregistrat evoluții notabile, marcate atât prin stadiile avansate atinse în derularea unor proiecte, cât și prin aparițiile editoriale instituționalizate recente. Dintre cele 13 programe de cercetare aferente acestui an, 9 sunt de lingvistică și filologie română, unul de lexicografie bilingvă (română-maghiară), două de istorie literară și unul de etnolingvistică, unele dintre acestea având mai multe proiecte componente.

1.1. În cadrul programului prioritar *Tezaurul lexical al limbii române*, realizat în colaborare cu institutele de profil ale Academiei Române din București și Iași, au fost redactate noi paragrafe din *Dicționarul limbii române* (DLR), serie nouă, corespunzătoare literelor F-J. O variantă informatizată va fi avută în vedere în continuare. O primă fasciculă din litera F (F-FACE), cu aproximativ 300 de cuvinte-titlu, va fi finalizată în cursul anului 2024. În domeniul lexicografiei bilin-



„Un bilanț, desigur, provizoriu pentru acest an, dar suficient pentru a contura imaginea dinamică a unui institut de tradiție.”

gve, s-a încheiat elaborarea unei noi ediții revăzute și adăugite a *Dicționarului român-maghiar*, apărut inițial în 1964, în prezent fiind în faza de revizie finală și corectură cele două volume.

1.2. Compartimentul de istorie literară și-a completat recent cartea de vizită prin colaborarea la impunătorul *Dicționar general al literaturii române*, coordonator general



Workshop GAR



Masa Rotundă „Expertiza sectorială și epistemologia științelor socio-umane”

Eugen Simion, ediția a II-a revizuită, adăugită și adusă la zi, volumele I–VIII fiind publicate de Fundația Națională pentru Știință și Artă și Editura Muzeului Literaturii Române între anii 2016–2021. Să precizăm că cercetătorii clujeni au fost implicați, totodată, și în revizia ultimului volum T–Z. La acesta se adaugă alte lucrări lexicografice de amplitudine realizate în ultimii ani, precum *Dicționarul cronologic al romanului românesc de la origini până la 1989*, *Dicționarul cronologic al romanului tradus în România de la origini până la 1989*, *Dicționarul cronologic al romanului românesc. 1990–2000* și *Dicționarul cronologic al romanului tradus în România. 1990–2000* (online), ultimul apărut în 2017. În prezent, aducerea la zi a acestor veritabile instrumente de lucru se desfășoară cu o ritmicitate de bun augur. Astfel, în acest an va fi predată la tipar ediția a doua revăzută și adăugită a *Dicționarului cronologic al romanului românesc de la origini până în anul 2000*. Sunt în curs de finalizare primele două volume din ediția critică de *Opere* de Mihail Dragomirescu, concepută în cinci volume.

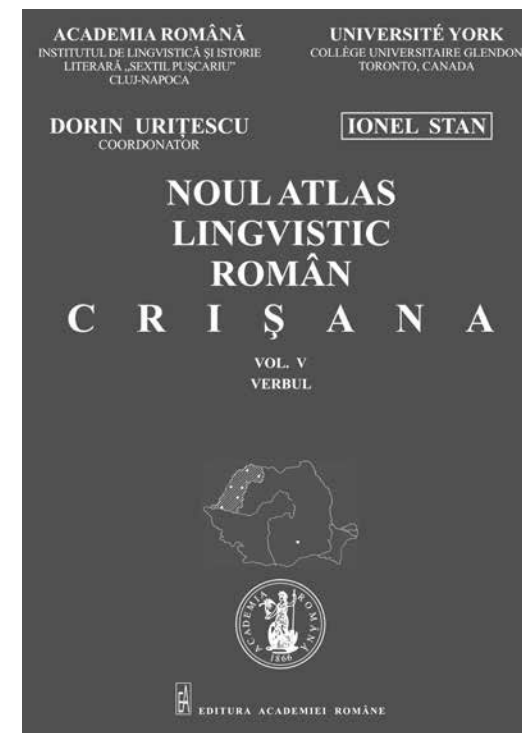
1.3. O altă direcție majoră de cercetare, cu un remarcabil ascendent interbelic, și anume dialectologia și geografia lingvistică, s-a axat pe prelucrarea materialului cules prin anchete directe consacrate graiurilor românești din Maramureș, Banat, Transilvania și Crișana, care s-a concretizat prin publicarea celor 16 volume din *Atlasul lingvistic român, pe regiuni*. Au apărut, de asemenea, în 2021 la Editura Academiei Române două volume din *Atlasul lingvistic român. Graiurile dintre Morava, Dunăre și Timoc*, lucrare care oferă prețioase fapte de limbă pentru definirea romanității din Serbia orientală. Materialul a fost cules prin anchete lingvistice efectuate în zonă de către dialectologii clujeni între anii 2004–2007, cu reveniri, fiind ulterior prelucrat informatic. În aceste zile a apărut la Editura Academiei Române volumul VI, partea I și a II-a, din *Atlasul lingvistic român, pe regiuni. Banat*, care cuprinde material lingvistic necartogra-



fiat rezultat în urma chestionarelor generale, ultimul volum din această serie. A fost publicat, tot în această toamnă, volumul V din *Noul atlas lingvistic român. Crișana*, dedicat verbului, lucrare editată în colaborare cu Universitatea York din Toronto (Canada). În paralel, a fost demarată editarea integrală și digitizarea textelor dialectale din arhiva *Atlasului lingvistic român* I și II (anchetele Sever Pop și Emil Petrovici), fiind preconizată *începerea* lucrării online *Dicționarul graiurilor dacoromâne nord-vestice*.

1.4. Cercetările de toponimie inițiate de Institut s-au concretizat prin publicarea la Editura Academiei Române a unui volum din *Tezaurul toponimic al României. Transilvania*, dedicat județului Sălaj, precum și a monografiilor unor bazine hidrografice din Podișul Transilvaniei (Valea Hășdății și Valea Ierii). Sunt în pregătire alte volume consacrate studierii numelor de locuri din zona Văii Arieșului, precum și din Ținutul Călatei și de pe Valea Someșului.

1.5. Filologii clujeni, împreună cu alți colaboratori, au dus la capăt un proiect mult așteptat, și anume antologia *Școala Ardelea-*



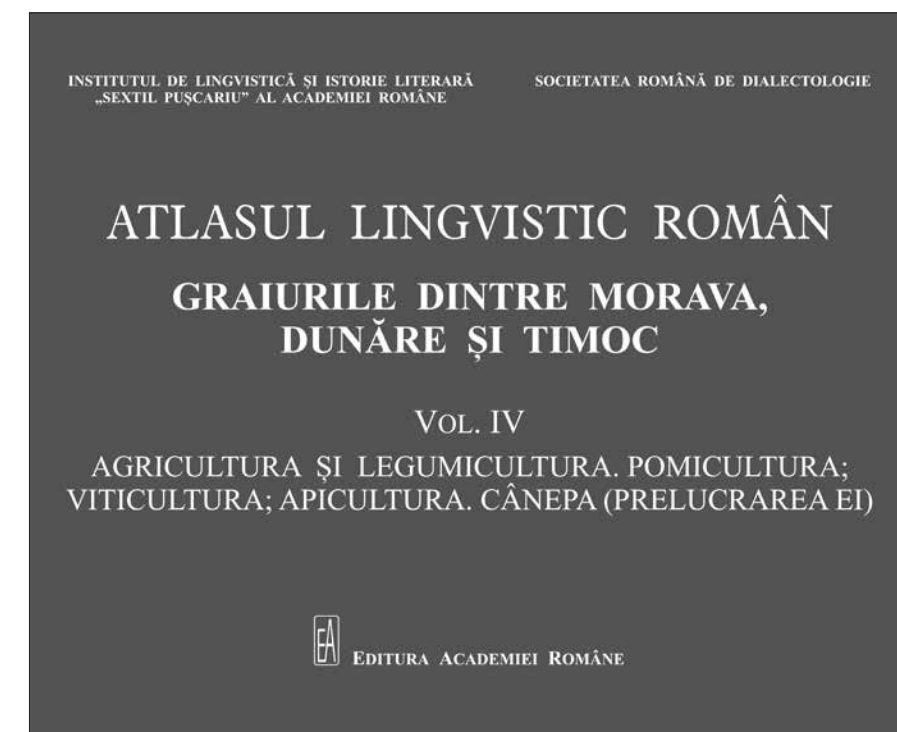
nă, din care au apărut, în 2018, patru volume masive în colecția „Opere fundamentale” a Fundației Naționale pentru Știință și Artă. Primită elogios, creștomafia a fost distinsă cu Premiul „Perpessicius” al Muzeului Național al Literaturii Române, precum și cu Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române, acordat exclusiv lucrării. În prezent, se lucrează la ediția a doua revăzută și adăugită a acestei culegeri reprezentative a iluminismului transilvănean, pregătită să apară în 2024.

Alte teme de cercetare, de o mare diversitate, precum *Corpusul însemnărilor vechi românești din Transilvania, Sextil Pușcariu. Corespondență primită, Folclorul în răspunsurile la Chestionarele Muzeului Limbii Române*, vin să completeze acest tablou.

2. O simplă trecere în revistă a granturilor accesate în prezent în Institut este elocventă pentru potențialul nostru de cercetare: *Enciclopedia imaginariilor din România. Patrimoniu istoric și identități cultural-lingvistice; Accesibilizarea fondului documentar ALRT II; Biblioteca digitală a răspunsurilor la Chestionarele Muzeului Limbii Române.*

Sistem integrat de gestiune și metadate; Modernism rural. Literatura română ca literatură est-central europeană; Colecție digitală a patrimoniului alimentar românesc și transfer spre societate.

3. Suita manifestărilor științifice și culturale din acest an este bogată, fiind axată pe câteva expoziții documentare și simpozioane atractive. Între acestea se înscriu expoziția documentară „Cuvinte și lucruri”. *Desenele corespondenților la anchetele lingvistice indirecte ale Muzeului Limbii Române* (curator Cosmina-Maria Berindei, ianuarie 2022, Muzeul Etnografic al Transilvaniei), urmată de expoziția documentară *Atlasul lingvistic român. Pagini de arhivă. Secvențele constituirii unui fond documentar unic pentru limba și cultura română* (curator Veronica Vlasin, februarie 2022, Biblioteca Academiei Române, filiala Cluj-Napoca), ambele acțiuni fiind aferente unor granturi din Institut. S-a mai bucurat de audiență manifestarea „Case de poveste”, aceasta constând în vizite interactive ghidate la Casa Sextil Pușcariu și la expoziția documentară permanentă „Muzeul Limbii





Române” din Institut (moment organizat în colaborare cu asociația Create.Act.Enjoy, 10-12 iunie 2022).

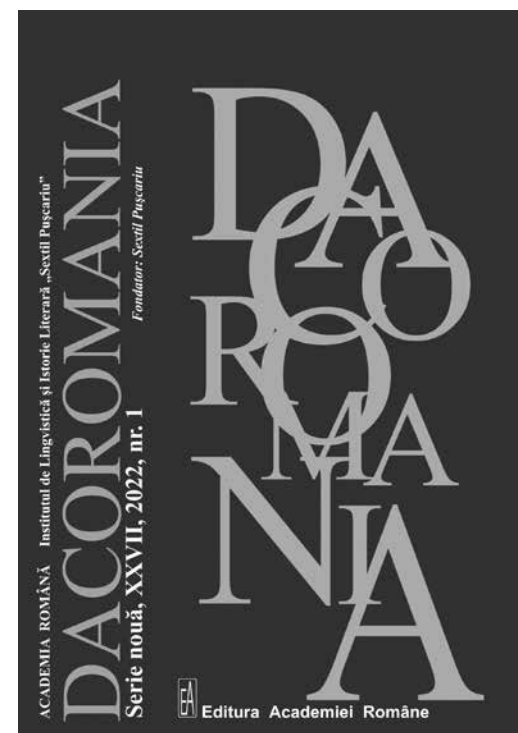
Momentul de vârf al evenimentelor științifice din această perioadă l-a constituit organizarea celui de-al XX-lea Simpozion Internațional de Dialectologie (1-2 septembrie 2022), desfășurat online, în parteneriat cu Societatea Română de Dialectologie, la care au participat 25 de cercetători și universitari din următoarele centre din țară și din străinătate: București, Cluj-Napoca, Iași, Alba Iulia, Baia Mare, Arce, Torino (Italia) și Rostock (Germania). Comunicările prezentate vor fi publicate, ca de obicei, într-un volum. Vor urma alte sesiuni de comunicări, simpozioane și workshop-uri demne de interes în actuala ediție a „Zilelor academice clujene”.

4. Revistele de specialitate editate de Institut au un impact semnificativ în lumea științifică, conferind o vizibilitate sporită Clujului academic. Avem în vedere „Dacoromania” (DR), serie nouă, care apare bianual, din

1994, continuând seria veche a publicației „Dacoromania” (1920–1948) și „Cercetări de lingvistică” (1956–1993). Apare sub egida Editurii Academiei Române; ISSN 15824438; pagina web: www.dacoromania.inst-puscariu.ro; numărul curent este 1/2022 (închinat memoriei lui D. D. Drașoveanu), iar sub tipar se află nr. 2/2022. Revista este indexată în câteva baze de date importante: Clarivate Analytics ESCI (fosta Thomson Reuters), ERIH PLUS, SCOPUS, ULRICH, EBSCO, MLA, Linguistic Bibliography Online.

Revista „Nyelv-és Irodalomtudományi Közlemények” (Studii și cercetări de lingvistică și istorie literară) apare bianual, din 1957, sub egida Editurii Academiei Române; ISSN 05676223; pagina web: <http://lett.ubbcluj.ro/nyirk/ro/>. Indexată în MLA, Index Copernicus și Brill Linguistic Bibliography.

Revista „Dacoromania litteraria” (DRL) apare anual, online, sub auspiciile Filialei Cluj a Academiei Române și a Institutului „Sextil Pușcariu”, începând din 2014; ISSN 2360-5189; pagina web: <http://www.dacoromania->



litteraria.inst-puscariu.ro/ro/. Ultimul număr apărut, 8/2021, are tema *Postures littéraires et construction de l'image sociale de l'écrivain dans la culture roumaine*. Este indexată în EBSCO, ERIH PLUS, CEEOL, MIAR, DOAJ și FABULA.ORG. Toate cele trei reviste enumerate sunt indexate CNCS B din 2020.

Menționăm, în final, *Caietele Sextil Pușcariu. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”* (CSP), o publicație de tip *proceedings*, cu apariție din doi în doi ani: vol. I, 2013/ 2015, vol. II, 2015, vol. III, 2017, vol. IV, 2019, vol. V, 2021; ISSN 2393-526X, ISSN-L 2393-526X; pagina web: <http://www.inst-puscariu.ro/CaieteleSP1.html>. Articolele publicate în DR, DRL și CSP beneficiază de serviciul de atribuire DOI (Digital Object Identifier/ identificator de obiecte digitale). Se preconizează, în continuare, apariția cu

regularitate a revistelor, creșterea factorului de impact (JIF) și al factorului de influență (AIS) al articolelor publicate.

5. Între premiile cu care au fost distinse în 2022 cărțile publicate de cercetătorii noștri amintim Premiul „Ioana Em. Petrescu” al Filialei USR Cluj-Napoca pentru critică literară, decernat Constantinei Raveca Buleu pentru volumul *Splendor singularis. Studii despre esoterism* (Editura Ideea Europeană); Premiul „Mircea Zăciu” al Filialei USR Cluj-Napoca pentru critică literară, decernat lui Călin Teuțișan pentru volumul *Scenarii ale criticii. Protagoniști, metode, interpretări* (Editura Școala Ardeleană).

Un bilanț, desigur, provizoriu pentru acest an, dar suficient pentru a contura imaginea dinamică a unui institut de tradiție.

DICTIONARUL CRONOLOGIC AL ROMANULUI ROMÂNESC LA EDIȚIA A DOUA

ADRIAN TUDURACHI

„Această operă colectivă a devenit emblematică, iar pentru tinerele generații de cercetători – un instrument de lucru indispensabil.”

UNUL DINTRE cele mai importante proiecte ale Departamentului de istorie literară din cadrul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” s-a materializat recent prin încheierea celei de-a doua ediții, revizuite și completate, a *Dicționarului cronologic al romanului românesc de la origini până în 2000*.

Inițiat la sfârșitul anilor 1970, într-un context în care se conturau și alte proiecte majore ale lexicografiei literare românești, printre care s-au numărat dicționarul *Scriitori români*, coordonat de Mircea Zăciu, sau *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, realizat de Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor din Iași, actualul Institut de Filologie Română „A. Philippide”, dicționarul cronologic al romanului a avut de la început un profil distinct. Conceptul său, unic în cercetarea literară românească, a implicat în același timp identificarea tuturor romanelor publicate, integral sau fragmentar, pe teritoriul României, cât și restituirea informațiilor relevante din presa culturală sau literară. A rezultat nu numai singurul dicționar consacrat unui gen literar în spațiul românesc, ci și un instrument de lucru modern, bazat pe o abordare de factură sociologică a operelor literare, privilegiind mecanismele de producție și de receptare culturală în detrimentul canonului didactic și critic.

Din acest vast șantier de cercetare, desfășurat de-a lungul mai multor decenii în institutul clujean și anunțat și printr-un volum colectiv de studii publicat în 1982, *De la N. Filimon la G. Călinescu. Studii de sociologie a romanului românesc*, au apărut patru tomuri, în cadrul a două serii complementare, una dedicată romanului românesc, cealaltă consacrată romanului tradus în limba română: *Dicționarul cronologic al romanului românesc de la origini până în 1989* (2004, distins cu premiul Uniunii Scriitorilor din România), *Dicționarul cronologic al romanului românesc. 1990–2000* (2011), *Dicționarul cronologic al romanului tradus de la origini până în 1989* (2005, distins cu premiul Filialei din Cluj-Napoca a Uniunii Scriitorilor din România) și *Dicționarul cronologic al romanului tradus. 1990–2000* (2017).

Revizuirea proiectului lexicografic, la aproape două decenii de la apariția primului volum, se impunea atât din perspectiva surselor de documentare disponibile în contextul maturizării și multiplicării bazelor de date digitale, cât și din aceea a noilor metode de cercetare literară. Desfășurată pe parcursul a cinci ani, concepută ca o reconsiderare în profunzime a întregului material, cea de-a doua ediție a *Dicționarului cronologic al romanului românesc de la origini până în 2000* a vizat mai multe obiective. Pe lângă reunirea într-un singur volum a *Dicționarului cro-*



nologic al romanului românesc de la origini până în 1989 și a *Dicționarului cronologic al romanului românesc. 1990–2000*, s-a urmărit actualizarea informației și uniformizarea categoriilor istorico-literare cu care s-a operat pentru caracterizarea romanelor. Au fost rescrise și completate peste 300 de articole, au fost identificate 80 de titluri omise în prima ediție a dicționarului, prin exploatarea unor noi resurse bibliografice, și au fost recuperate 116 romane, inițial „neconsultate”, inclusiv prin exploatarea bazelor de date online constituite în ultimii ani (*Romanian Novel Corpus*, sub direcția Roxanei Patraș, și *Muzeul digital al romanului românesc*, coordonat de Ștefan Baghiu, sub egida Bibliotecii Astra din Sibiu). Aproximativ 500 de articole din cele 6000 cuprinse din dicționar au fost revizuite substanțial; la aceste modificări majore, se adaugă operațiuni generale de uniformizare și de actualizare a informației. Însă cel mai important aspect supus revizuirii a privit clasificarea romanelor din perspectivă generică. Cu ajutorul unei tabula-



turi limitate, elaborate atât prin categorii „convertibile”, echivalente celor folosite în marile literaturi, cât și prin categorii specifice unor fenomene naționale sau regionale, au fost redefinite subgenurile pentru toate articolele din dicționar. Prin aplicarea sistematică a acestei tabulaturii, dicționarul permite urmărirea pe teren românesc a unor forme cu circulație universală, cum sunt romanul satiric sau romanul polițist, dar și emergența unor forme literare în relație strânsă cu evenimente locale, precum romanul războiului sau al revoluției. Astfel, pentru cea de-a doua ediție a dicționarului, colectivul de autori a asumat clasificarea exhaustivă a producției culturale a unui gen, fără precedent în spațiul studiilor literare românești, cu implicații în același timp comparatiste, teoretice și istorice. Pe baza acestora se vor putea evalua în cercetări viitoare nu numai transferurile culturale de forme între literatura română și celelalte literaturi, ci și „sistemul” de valori sociale al culturii române, așa cum se reflectă în dinamica istorică a producției de roman.

Dicționarele cronologice ale romanului au constituit o tradiție locală a cercetării academice în domeniul filologic, în absența căreia nu se poate concepe, în prezent, școala clujeană de studii literare. Așa cum împletirea dimensiunii istoricizante cu abordarea teoretizantă și comparatistă a definit reflecția literară în arealul transilvănean, tot așa, această operă colectivă inițiată și continuată de Institutul „Sextil Pușcariu” a devenit emblematică, iar pentru tinerele generații de cercetători – un instrument de lucru indispensabil. Orientarea sociologică a studiilor literare românești contemporane, emergența analizelor cantitative, integrarea studiilor culturale și recuperarea „arhivelor” în cercetarea literaturii române, interesul pentru transferurile culturale și sistemul de traduceri în cadrul literaturii mondiale au justificat pe deplin mizele ambițioase ale acestui proiect lexicografic. Nu e întâmplător faptul că dicționarele cronologice ale romanului fac parte din bibliografia fundamentală a cercetării românești de avangardă în domeniul literar, reflectată în mai multe dosare tematice recente ale

unor publicații științifice: *Humanities at the Crossroads. New Theoretical, Systemic and Quantitative Approaches*, în „Transylvanian Review”, suppl. nr. 1/2022; *Muzeul digital al romanului românesc (1901–1932)*, în „Transilvania”, nr. 10/2020; *Literature between Canon and Archive. New Distant Reading*, în „Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory”, nr. 2/2020; *The Subgenres of the Romanian Novel: Imports, Backdrops, Hybridizations*, în „Dacoromania litteraria”, nr. 7/2020; *Romanian Literature in the Digital Age*, în „Transylvanian Review”, suppl. nr. 1/2019; *Muzeul digital al romanului românesc (1933–1947)*, în „Transilvania”, nr. 9/2019; *Franco Moretti*, în „Studia Universitatis Babes-Bolyai. Series Philologia”, nr. 1/2016 etc. În acest sens, ediția a doua a *Dicționarului cronologic al romanului românesc*, care va fi predată la tipar în acest an, contribuie la pregătirea unei nou orizont al cercetării filologice, sprijinind consolidarea turnurii umaniste digitale în studiile literare românești, confirmând totodată identitatea – și tradițiile – centrului academic clujean.

ȘTEFAN PAȘCA – SCHIȚĂ DE PORTRET

EUGEN PAVEL

DEDICĂM ACEST medali-on unui filolog împătimit, Ștefan Pașca (20.III.1901–16.XI.1957), component ilustru al celei de-a doua generații de muzeiști, așa cum au fost denumiți membrii Muzeului Limbii Române ctitorit de Sextil Pușcariu. Împlinirea în această toamnă a 65 de ani de la dispariția prematură a lingvistului clujean ne îndeamnă, o dată în plus, la această rememorare. Născut în Țara Zarandului, la Crișcior, într-o familie de mineri, viitorul filolog parcurge anii de formare la Gimnaziul din Brad, apoi la liceele din Blaj, Brașov și Orăștie, cu întreruperi, fiind obligat să-și câștige existența ca dascăl într-un sat. Obține o bursă la Facultatea de Litere și Filosofie din Cluj, unde își susține licența, în 1925, cu „magna cum laude”. Peste doi ani, obține doctoratul în lingvistică cu o teză de lexicologie și dialectologie intitulată *Terminologia calului: părțile corpului*, concepută pe baza răspunsurilor la primul Chestionar tematic lansat de Muzeu, în colectivul căruia fusese deja cooptat. În 1927 este trimis cu o bursă la Școala Română din Roma, unde se specializează în antroponimie, elaborând, totodată, un studiu asupra denominației personale medievale din Sardinia publicat în „Ephemeris Dacoromania”. Este perioada din care datează și prima fotografie din tinerețe pe care o anexăm. Cu această carte



„Este timpul ultim când se mai pot cunoaște fosile vechi de limbă, fragmente de viață patriarhală în ascunzișul satelor.”

de vizită promițătoare, se reîntoarce la Cluj, unde își începe atât cariera universitară, cât și pe cea de cercetător. Colaborează la redactarea *Dicționarului tezaur al limbii române* și se implică în lucrările *Atlasului lingvistic român*, partea a II-a, realizat de Emil Petrovici, prin efectuarea unei anchete dialectale la



istroromâni. Alcătuieste, de asemenea, împreună cu Sextil Pușcariu, Chestionarul IV (*Nume de loc și nume de persoană*), destinat anchetelor indirecte, prin corespondenți, fiind coautor și la alte chestionare. Elaborarea unui *Onomasticon* românesc rămâne unul dintre obiectivele sale. După ce parcurge primele trepte universitare, ajunge, în 1941, profesor titular al Catedrei de limba și literatura română veche, devenită vacantă după moartea lui Nicolae Drăganu. Devine, ulterior, șeful Catedrei de limba română a Universității clujene, decan al Facultății de Filologie, precum și director adjunct al Institutului de Lingvistică al Academiei Române.

Este ales, în 1955, membru corespondent al Academiei Române.

Devoțiunea sa pentru studiul limbii române este exprimată încă dintr-un articol de debut, publicat în revista „Societatea de mâine” din 5 septembrie 1926, intitulat *Să ne salvăm limba populară*, din care citez:

Adunarea materialului de limbă nu suferă amânare. Este timpul ultim când se mai pot cunoaște fosile vechi de limbă, fragmente de viață patriarhală în ascunzișul satelor.

Va avea, de altfel, o prezență activă în publicațiile vremii, în special în „Dacoromania” (fiind și în direcția ultimelor două volume), dar și în revistele „Făt-Frumos”, „Transilvania”, „Țara Bârsei”, „Gând românesc”, „L’Europa Orientale”, „Arhiva de folclor”, „Studii italiene”, „Langue et littérature” ș.a. În ultimii ani de viață, publică două studii importante despre începuturile scrisului românesc în „Cercetări de lingvistică” (fiind redactorul responsabil al primului volum din 1956).

O primă lucrare de amploare, apărută în 1928 în „Analele Academiei Române”, secțiunea literară, este un *Glosar dialectal alcătuit după material lexical cules de corespondenți din diferite regiuni*, care constituie o prețioasă sursă pentru documentarea lexicologică și lexicografică, semnalat ca atare de Carlo Tagliavini în „Studii rumeni”. Lucrarea sa de referință o reprezintă monografia *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, din 1936, distinsă de Academia Română cu Premiul „Ion Heliade-Rădulescu”, pe baza raportului lui Sextil Pușcariu, care o aprecia pentru „metoda științifică serioasă”, considerând-o un model pentru toți cei „ce s-ar simți ispitiți să studieze antroponomastica altor regiuni românești”.

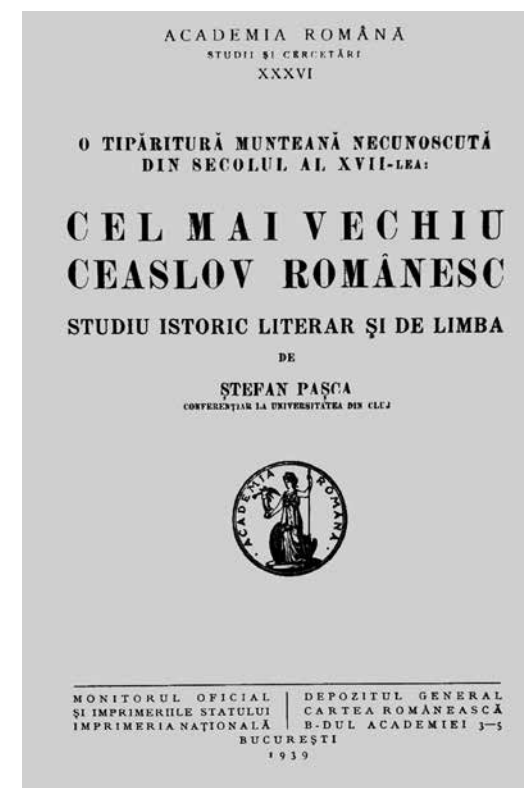
La fel ca un alt muzeist de marcă, Nicolae Drăganu, Ștefan Pașca a fost atras, pe lângă onomastică, de studierea vechiului scris ro-

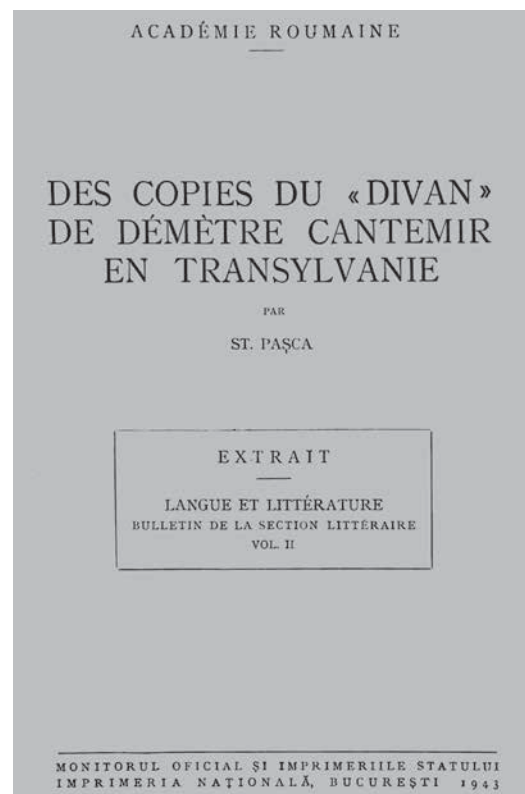
mânesc. Filologul clujean abordează chestiuni controversate privitoare la vechimea tradiției grafice românești, filiația și raporturile dintre versiunile unor monumente de limbă, finalitățile didactice ale textelor slavone cu traducere românească intercalată, multe dintre supozițiile sale fiind reluate și confirmate ulterior. Problemele de filiație pe care le comportă analiza comparată a diferitelor versiuni ale *Apostolului* din secolul al XVI-lea îi vor prileji o amplă demonstrație. Teza traducătorului unic, maramureșean sau nord-ardelean, al textelor rotacizante, emisă de către N. Iorga, nu i se pare îndreptățită lui Pașca. Atribuirea acestei ample acțiuni de transpunere în limba română unei singure persoane o găsește hazardată, întrucât nu se bazează pe original, ci pe copii, transmise prin mai multe intermediare. Traducerea acestor texte, care diferă de la o porțiune la alta, este, prin urmare, o operă de colaborare, așa cum reiese din introducerea la *Catehismul* lui Coresi, unde cei care au transpus *Tetraevanghelul* în românește sunt numiți „nește creștini buni”, originari, după părerea sa, din centrul și sud-estul Transilvaniei.

Câteva texte din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea vor intra în sfera de interes a lingvistului, preocupat atât de aspectele de critică textuală, cât și de evoluția normelor literare în tipăriturile românești din această perioadă. Un manuscris italian-român, păstrat la Göttingen, care fusese descoperit de N. Iorga în 1898, îi va atrage atenția lui Șt. Pașca (în „Studii italiene”, din 1935), istoricul limbii descriind cu exactitate acest inedit manual de conversație, folosit de către misionarii catolici din Moldova. El îl atribuie venețianului P. Francantonio Minotto și îl datează înspre sfârșitul anului 1771 și începutul anului 1772. Socotindu-l util pentru lexicografi și pentru cei care studiază gramatica istorică a limbii române, el face o analiză amănunțită, sub raport lingvistic, a acestui text scris în ortografie italianizantă, grupând, în final, materialul lexical în ordine alfabetică. Mai recent, lingvis-

tul italian Giuseppe Piccillo a reanalizat și a editat integral manuscrisul, datat în 1770, pe care îl atribuie însă lui Antonio Mario Mauro, un alt misionar în satul Răchiteni, din Moldova.

În 1939, Pașca publică o ediție critică (*O tipăritură munteană necunoscută din secolul al XVII-lea: Cel mai vechi Ceaslov românesc. Studiu istoric literar și de limbă*), exemplară pentru nivelul restituirilor din acel moment, considerată de P. P. Panaitescu „un model de cercetare amănunțită și corectă” a unui vechi text românesc. Autorul întreprinde un examen minuțios axat pe evidențierea caracterelor tipografice, a ornamenticii, filigranelor hârtiei și a cadrului istoric, urmat de studierea grafiei și a trăsăturilor de limbă. Pentru descrierea cărții și elucidarea aspectelor legate de datarea și localizarea textului se fac comparații pertinente cu tipărituri apărute în aceeași perioadă la Câmpulung, Govora și Alba Iulia. El admite ipoteza că volumul a fost tipărit de către Meletie Macedoneanu, la Go-





vora, în cursul celei de-a doua jumătăți a lunii septembrie și în octombrie 1640. O mențiune a lui I. Budai-Deleanu din *Excerptum* confirmă această localizare. Textul de bază al *Ceaslovului* este redat pe baza principiilor unei transliterații moderate, cu unele completări și referiri în aparatul critic la versiunile manuscrise. Lipsa unui indice de cuvinte, precum și nereproducerea în facsimil a textului integral

(prezentat doar sub forma unor planșe ilustrative) limitează, oarecum, utilitatea acestei ediții, lucrată, de altfel, cu destulă scrupulozitate.

O altă exegeză, intitulată *Des copies du „Divan” de Démètre Cantemir en Transylvanie*, publicată în 1943, în „Langue et littérature”, surprinde difuzarea operei prințului moldav, care a fost receptată în mediile culturale din această provincie chiar înaintea *Hronicului*. Se face o paralelă cu o altă scriere care aparține literaturii de meditație, *Cugetările* lui Oxenstiern, traducere cu o circulație la fel de intensă în epocă. El identifică două noi copii executate după *Divanul* lui Cantemir în această provincie, prima scrisă în 1703, la numai cinci ani după apariția cărții, iar cea de-a doua în 1795.

În fine, investigațiile sale asupra textelor vechi se vor concretiza într-un alt studiu din „Dacoromania” (X, partea a II-a, 1943) pe marginea particularităților de limbă ale ultimei tipărituri apărute la Alba Iulia, în 1702, *Pânea pruncilor*, un catehism considerat de către filolog un fapt izolat, un prototip de traducere defectuoasă, care marchează un moment de discontinuitate în configurația variantei literare sud-vest ardelenese.

Încheiem acest crochiu cu promisiunea de a edita, într-un viitor apropiat, opera filologică, atât de risipită, a lui Ștefan Pașca.

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIA ARTEI

Acad. MARIUS PORUMB



ÎNFIINȚAT LA 3 martie 1990 prin hotărâre guvernamentală, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, împreună cu Institutul de Istorie „George Barițiu”, sunt continuatoare și moștenitoare a tradițiilor din domeniul cercetării promovate încă din 1920 de Institutul de Istorie Națională, Institutul de Studii Clasice sau Seminarul de Istoria Artei. La 1 Mai 1949, institutele de cercetări clujene din perioada interbelică au fost reorganizate, fiind incluse în nou înființatul Institut de Istorie și Arheologie, al cărui obiectiv principal a fost cercetarea istoriei României, cu specială privire asupra istoriei Transilvaniei, noua instituție fiind sub patronajul Academiei Române. Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj avea sectoare de istorie veche și arheologie, istorie medievală, modernă și contemporană, iar din 1970 și un sector de istoria artei. Directorii Institutului au fost: între 1949-1973, acad. Constantin Daicoviciu, iar între 1973-1990 acad. Ștefan Pascu.

În epoca interbelică, dar mai ales în a doua jumătate a secolului XX, școala de arheologie clujeană, de istorie și studii clasice s-a bucurat de recunoaștere în lumea științifică internă și internațională, fiind reprezentată de ilustre personalități ca Vasile Bogrea (1881-1926) Marton Roska (1880-1961), Ștefan Bezdechi (1888-1958), acad. Constantin

Daicoviciu (1898-1973), Kurt Horedt (1914-1991), Ioan Iosif Russu (1911-1985).

Noua generație și-a făcut debutul pe marile șantiere inițiate de Institut în perioada postbelică, la cetățile dacice din Munții Orăștiei, la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Po-taissa, Porolissum, Dăbâca, Biharia, Răchitova, sau în numeroase alte situri arheologice din Transilvania. Dintre arheologii și istoricii de excepție îi amintim pe Ion Horațiu Crișan (1928-1993), Mircea Rusu (1928-1999), acad. Dumitru Protase (1926-2022), Hadrian Daicoviciu (1932-1984), Ioan Glodariu (1940-2017), Valentin Vasiliev (1934-2021), acad. Mihai Bărbulescu (n.1948).

Din 1955 acad. Virgil Vătășianu este coordonatorul Secției de Istoria artei a Academiei Române, Filiala Cluj. Prestigioși membri ai domeniului făceau parte din Sectorul de istoria artei: Cornel Irimie, Ana Maria Haldner, Gheorghe Ariaon, B. Nagy Marghit, Nicolae Dunăre, Marius Porumb, Nicolae Sabău, Kovács András, Corina Popa, Ștefan Matei. În prezent la Departamentul de Istoria artei activează, cu remarcabile rezultate cercetătorii: Sanda Mihaela Salontai, Dana Elena Prioteasa, Saveta Pop, Ciprian Firea.

În prezent, Institutul de Arheologie și Istoria Artei numără 16 cercetători care activează în cadrul a două departamente de specialitate: Departamentul de Arheologie și Departamentul de Istoria Artei.

„Școala de arheologie clujeană, de istorie și studii clasice s-a bucurat de recunoaștere în lumea științifică internă și internațională, fiind reprezentată de ilustre personalități”



Forul orașului roman Porolissum. Reconstituire

Villa romană de la Oarda (jud. Alba)
în timpul săpăturilor din anul 2022

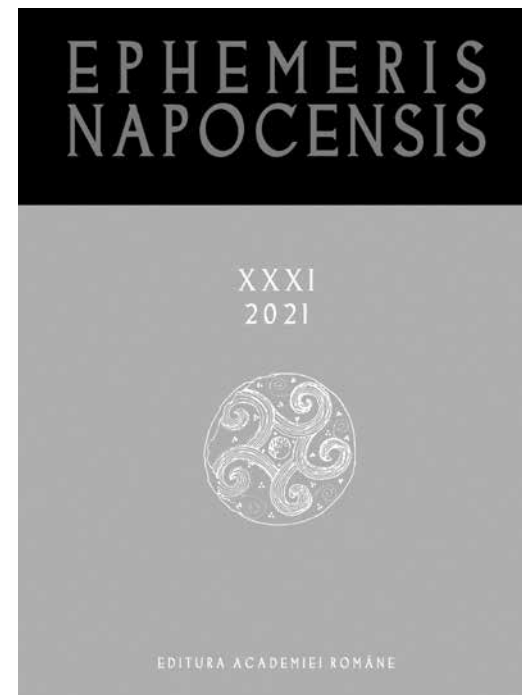
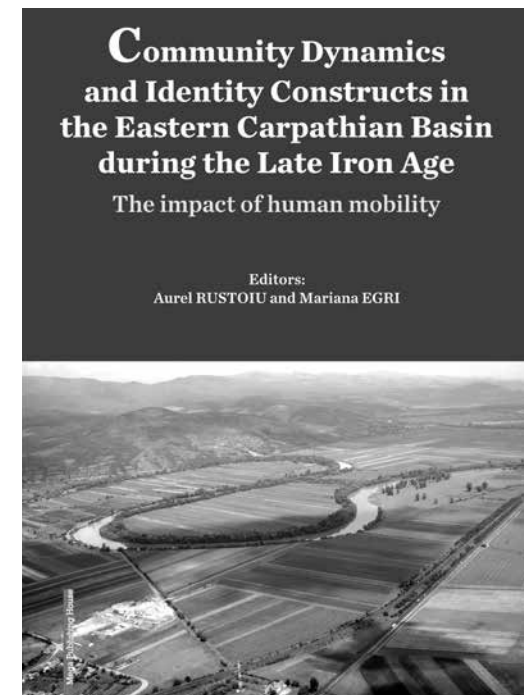
DEPARTAMENTUL DE ARHEOLOGIE

AUREL RUSTOIU

DEPARTAMENTUL DE Arheologie are ca principal obiectiv cercetarea arheologică și interdisciplinară a epocilor vechi din spațiul intracarpatic al României și conexiunile istorice cu zonele învecinate: zona central-europeană, cea nord-pontică și spațiul balcanic. În acest scop, Departamentul derulează două programe de cercetare majore: 1. *Contribuții la istoria Transilvaniei*; 2. *Cercetări arheologice de teren*. Primului program de cercetare cuprinde mai multe proiecte științifice care au ca subiect aspecte privind habitatele umane sau aspectele funerare ale epocii bronzului, epocii fierului, perioadei Daciei romane sau ale mileniului întâi al erei creștine, toate acestea fiind valorificate de membrii departamentului în numeroase studii publicate în reviste și volume prestigioase sau în cărți apărute la edituri recunoscute. Al doilea program major este reprezentat de o serie de săpături ar-

heologice sistematice, cu finanțare națională sau internațională, cum sunt cele derulate în siturile de epoca bronzului și de epoca fierului de la Sântana de Mureș (jud. Arad, o mare așezare fortificată de importanță europeană), Sâncraia (jud. Alba, o necropolă scitică și alta dacică), villa romană de la Oarda de Jos (jud. Alba), aflată în hinterlandul orașului Apulum, castrul și așezarea de la Porolissum, pe limesul nordic al Daciei romane etc.

Departamentul editează două reviste de arheologie și două serii monografice. Revistele *Ephemeris Napocensis* (categoria B în clasificarea CNCS) și *Journal of Ancient History and Archaeology* (categoria A în clasificarea CNCS și totodată revistă indexată în Web of Science: Arts & Humanities) sunt deja foarte cunoscute în mediile de specialitate internaționale. În seriile de monografii arheologice (*Interferențe etnice și culturale*: editori C. Cosma și A. Rustoiu; *Patrimonium*

*Ephemeris Napocensis**Interferențe etnice și culturale*, Editura Mega, 2021

Archaeologicum Transylvanicum: editori S. Cociș, A. Ursuțiu) au fost publicate numeroase volume, unele dintre acestea fiind distinse cu Premiul Academiei Române.

Dintre cărțile recente publicate de membrii Departamentului de Arheologie amintim A. Rustoiu, M. Egri (eds.), *Community Dynamics and Identity Constructs in the Eastern Carpathian Basin during the Late Iron Age. The Impact of Human Mobility*. Editura Mega, Cluj-Napoca 2021, precum și editarea unor lucrări și documente arheologice de referință rămase inedite, cum sunt I. H. Crișan, F. Medeleț, I. Andrițoiu, *Cetatea dacică de la Cugir. VOL. 1. Arhiva săpăturilor arheologice (1977-1991)*. Editura Mega, Cluj-Napoca 2020 (2021) și Florin Medeleț, *A doua epocă a fierului în Banat. Studii de arheologie și istorie*. Editura Mega, Cluj-Napoca 2022 (ambele editate de Aurel Rustoiu, Andrei-V. Georgescu, Adrian C. Cășălean).

Departamentul de Arheologie derulează o serie de proiecte științifice naționale și internaționale de excelență, cum sunt: grantul *Lived lands. Communities, environment and*

land-use on the middle Mureș valley in the Late Iron Age and Roman provincial period (UEFISCDI PN-III-P4-ID-PCE-2020-0566; director grant: Aurel Rustoiu); grantul european *ARCHEODANUBE. Archaeological Park in urban areas as a tool for Local Sustainable Development* (Interreg. Danube Transnational Programe, code DTP3-413-2.2, eMS Project number 413; director grant: Aurel Rustoiu); grantul post-doc *O poveste despre patru situri. Reconstituirea habitatului perioadei timpurii și mijlocii a epocii La Tène în zona de câmpie din sud-vestul României* (UEFISCDI PN-III-P1-1.1-PD-2021-0264 ; director grant Andrei Georgescu, mentor Aurel Rustoiu), proiectele arheologice internaționale *Apulum Roman Villa Project* (în colaborare cu University of British Columbia din Canada; co-directori: Aurel Rustoiu și Mariana Egri), *Sântana-Cetatea veche, jud. Arad* (în colaborare cu Universitatea Goethe din Frankfurt, responsabil din partea Institutului nostru fiind Florin Gogăltan) și *Situl roman de la Carnuntum* (Petronel, Austria, în colaborare cu Canuntum Park, responsabil Cristian Găzdac).



Biserica de lemn din Săliștea de Sus

DEPARTAMENTUL DE ISTORIA ARTEI

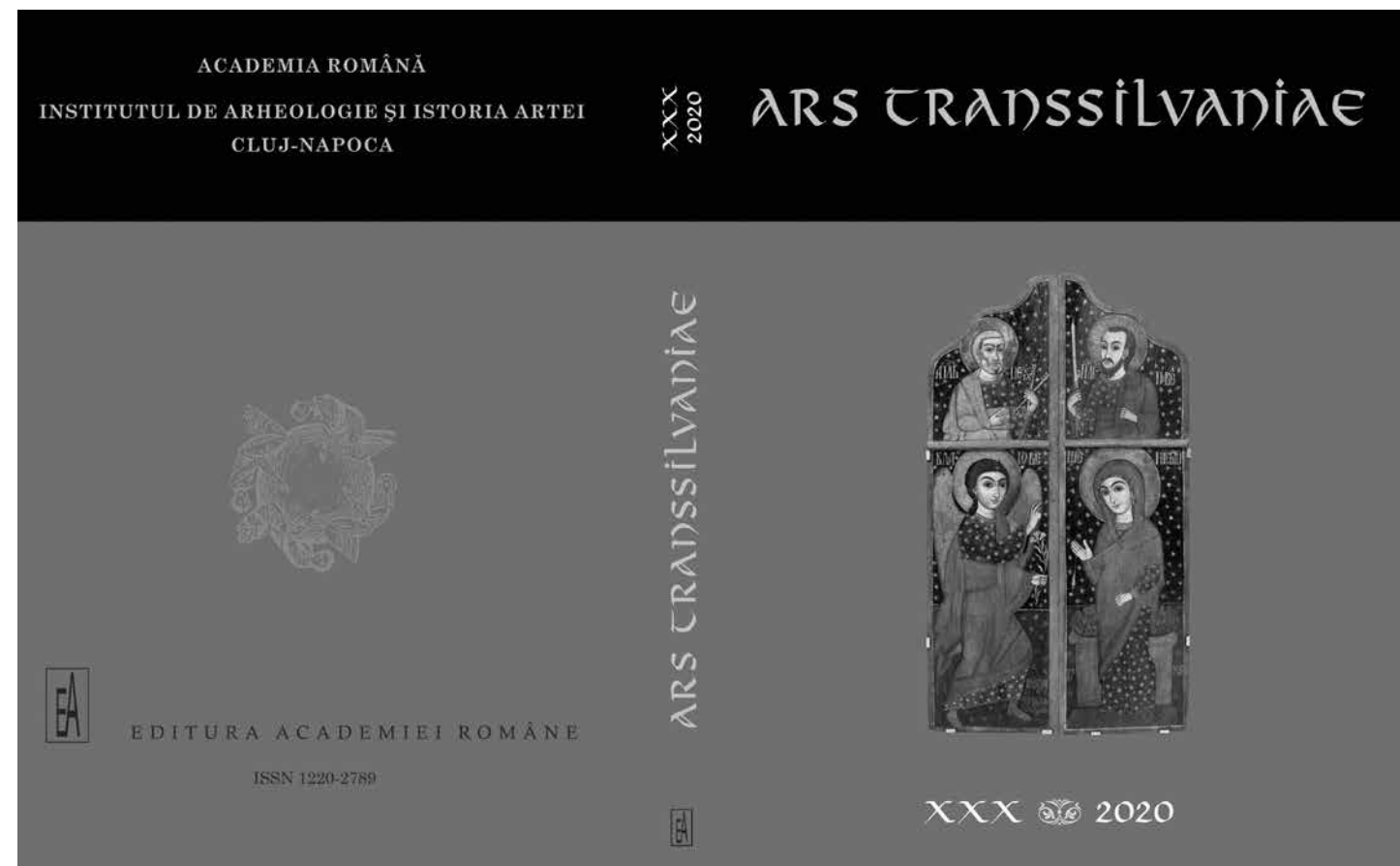
CIPRIAN FIREA

DEPARTAMENTUL DE Istoria Artei este specializat în artă medievală și premodernă din România (cu precădere din Transilvania) și Europa Central-Răsăriteană. Direcțiile de cercetare vizează atât abordarea stilistică a picturii (murale și pe panou) și arhitecturii epocilor respective, cât și componenta iconografică sau socială (studiul patronajului artistic etc.). Cercetătorii departamentului au strâns legături cu istoricii, restauratorii și muzeografi. În ultima perioadă, departamentul a fost implicat în proiecte de cercetare care au ca obiect investigațiile științifice asupra operelor de artă (în speță a picturilor) în vederea autentificării și atribuirii. Prin derularea proiectului, alături de mai vechii membri ai colectivului de cercetare (dr. Mihaela Sanda Salontai, dr. Elena Dana Prioteasa, dr. Ciprian Firea – șef de departament) au mai fost angajați doi cer-

cetători, din care unul (dr. Saveta Pop) a devenit angajat permanent.

Departamentul, în cadrul larg al temei de plan intitulată *Contribuții la istoria artei medievale și premoderne din Transilvania*, derulează două proiecte: 1. *Contribuții privind pictura medievală și premodernă din Transilvania* și 2. *Mănăstirile călugărițelor franciscane din Transilvania în secolele XV-XVI*.

Departamentul de Istoria Artei editează anuarul *Ars Transsilvaniae*, care a ajuns la vol. 31/2021. Revista publică studii originale referitoare cu precădere la arta medievală, pre-modernă/ modernă timpurie din spațiul românesc, central-european și balcanic, având limita cronologică în jurul anului 1800. În decursul timpului, departamentul a editat sau a contribuit la editarea/reeditarea unor volume fundamentale ale disciplinei. Între acestea, amintim reeditările operei



Ars Transilvaniae, XXX, 2020

acad. Virgil Vătășianu (*Metodica cercetării în istoria artei*, Ed. Clusium, 1996; *Istoria artei europene. Artă din perioada Renașterii*, Ed. Clusium, 2000; *Istoria artei feudale din țările române* (ediție anastatică), Centrul de Studii Transilvane, Cluj Napoca 2001 etc.), volume colective de studii de istoria artei (*Artă românească, artă europeană. Centenar Virgil Vătășianu; Sub zodia Vătășianu. Studii de istoria artei; Artă, istorie, cultură. Studii în onoarea lui Marius Porumb*), volume în seria dedicată monumentelor UNESCO din România, volume individuale de referință ale membrilor colectivului de cercetare în domeniul istoriei arte, precum Marius Porumb, *Dicționar de pictură veche românească din Transilvania (sec. XIII-XVIII)*, Ed. Academiei Române, București, 1998; Marius Porumb, *Un veac de pictură românească din Transilvania. Secolul XVIII*, Ed. Meridiane,

București, 2003; Mihaela Sanda Salontai, *Mănăstiri dominicane din Transilvania*, Cluj Napoca, 2002; Elena Dana Prioteasa, *Medieval Wall Paintings in Transylvanian Orthodox Churches: Iconographic Subjects in Historical Context*, București/ClujNapoca, Ed. Academiei Române/Ed. Mega, 2016, Ciprian Firea, *Polipticele medievale din Transilvania: artă, liturghie, patronaj*, Editura Mega, 2016; Ciprian Firea, Saveta Pop, *Pictorii Transilvaniei medievale (cca. 1300-1600). Un dicționar*, Editura Mega, 2021.

În 2018, prin contribuția hotărâtoare a Departamentului de Istoria Artei, s-a realizat monumentalul tratat *Artă din România. Din preistorie în contemporaneitate*, (coord. R. Theodorescu, M. Porumb), vol. I-II, Editura Academiei Române – Editura Mega, București - Cluj-Napoca, 2018, lucrare fundamentală pentru domeniu.

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIA ARTEI

PROIECTE DE CERCETARE DE EXCELENȚĂ

AUREL RUSTOIU

„Oamenii de astăzi trăiesc printre vestigiile trecutului care ies la iveală la fiecare pas. Gestionarea și punerea lor în valoare în folosul comunităților locale este cu atât mai necesară.”

INSTITUTUL DE Arheologie și Istoria Artei a fost și este implicat în implementarea unor proiecte de cercetare fundamentală câștigate prin competiție deschisă, de anvergură europeană sau

transatlantică. Acestea confirmă deschiderea largă spre dialogul științific internațional pe care Institutul nostru îl promovează. Tocmai de aceea, prezentarea succintă a acestor proiecte este cu atât mai necesară.

1. Apulum Roman Villa Project

Apulum Roman Villa Project constituie un proiect multidisciplinar internațional care a debutat în anul 2018 și va continua până în 2027. Finanțarea acestui proiect este asigurată printr-un grant acordat de Agenția de Granturi pentru Științe Sociale și Umaniste din Canada (*Social Sciences and Humanities Research Council*), dar și prin fonduri asigurate de către Consiliul Județean Alba și Ministerul Culturii din România. Co-directorii proiectului sunt M. M. McCarty, A. Rustoiu și M. Egri. Proiectul este realizat în colaborare cu University of British Columbia din Vancouver (Canada) și Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia. De asemenea, instituțiile partenere sunt Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva, Muzeul Banatului din Timișoara, precum și Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. Obiectivul principal al acestui proiect îl constituie cercetarea vilei romane de la Oarda, lângă Alba Iulia, prin metode moderne multidisciplinare. Astfel, în prima campanie



Villa romană de la Oarda
în timpul săpăturilor din 2022

de cercetare desfășurată în anul 2018 s-a realizat o evaluare preliminară a sitului arheologic, incluzând fotografii aeriene, investigații geofizice și topografice și periegeze sistematice. Materialul arheologic și datele obținute în urma investigațiilor de teren au fost incluse într-o analiză integrată a sitului. Astfel a fost identificat un complex agricol cu funcții multiple, constând dintr-o clădire principală și mai multe anexe gospodărești: grajduri, depozite, hambare etc. În afară de vestigiile și complexele romane, pe aceeași arie au fost identificate urme de locuire aparținând perioadei de sfârșit a epocii bronzului, primei vârste a fierului, perioadei celtice din a

doua vârstă a fierului, precum și epocii dacice. Aceste date arheologice preliminare au fost completate pe parcursul campaniilor următoare din anii 1919-2022, când au fost efectuate săpături arheologice sistematice, utilizându-se metode multidisciplinare de investigație. Cercetările vor continua și în anii următori. O serie de rezultate preliminare ale cercetărilor au fost deja publicate într-o serie de reviste internaționale incluse în Arts & Humanities Citation Index, dar și în reviste științifice naționale recunoscute.

Pentru informații suplimentare: <https://arvp.home.blog/about-arvp/>

2. Archaeodanube.

Archaeological Parks in Urban Areas as a Tool for Local Sustainable Development Projects

Archaeodanube. Archaeological Parks in Urban Areas as a Tool for Local Sustainable Development Projects este un proiect internațional finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Inter-regional Dunărea (*Interreg Danube Transnational Programme*), în valoare de peste 2 milioane de euro, în care Institutul nostru este partener. Managerul proiectului din partea Institutului clujean este dr. Aurel Rustoiu. Proiectul este realizat în parteneriat cu alte instituții de cercetare, muzee, asociații culturale și primării din 11 țări europene, având o durată de doi ani și jumătate. România este reprezentată de Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca, Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia și Primăria Alba Iulia. Proiectul ArcheoDanube își propune să asiste orașele mici și medii din regiunile dunărene în îmbunătățirea gestionării siturilor de patrimoniu, cu accent pe parcurile arheologice urbane. În toate țările dunărene învecinate, o mare parte a orașelor moderne au fost ridicate în locuri în care au existat anterior așezări și orașe antice și medi-



Archaeodanube.
Un proiect european

evale. Astfel, oamenii de astăzi trăiesc printre vestigiile trecutului care ies la iveală la fiecare pas. Tocmai de aceea, gestionarea și punerea lor în valoare în folosul comunităților locale este cu atât mai necesară. Rolul parcurilor arheologice este dublu: pe de-o parte, acestea sunt instrumente care facilitează gestionarea și protejarea patrimoniului propriu de către comunitățile locale; pe de altă parte, acestea atrag turiști și pot astfel contribui la dezvoltarea turismului cultural în aceste orașe. Pe plan european nu există un cadru legislativ general și nici un cod de bune practici privind managementul parcurilor arheologice



CUNOAȘTEȚI ORAȘELE PILOT ALE PROIECTULUI ARCHEODANUBE - ALBA IULIA, RO

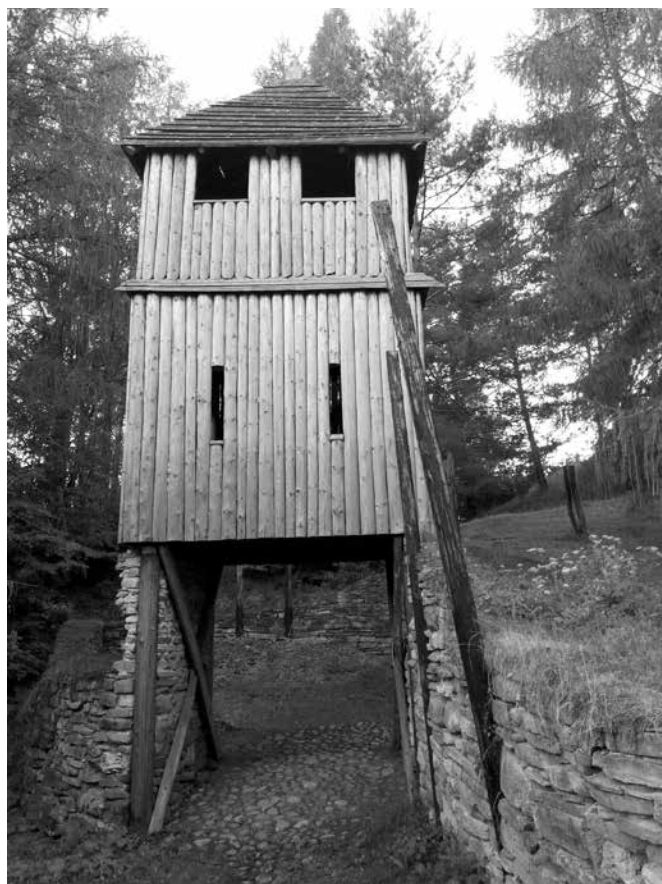
Alba Iulia găzduiește unul dintre cele mai cunoscute parcuri arheologice din România. Acesta este organizat în jurul cetății bastionare de secol XVIII, Alba Carolina, aproape în întregime restaurată în ultimele decenii. Parcul arheologic înglobează întreaga istorie a cetății, care este ridicată pe locul fortificației medievale și a castrul roman al legiunii XIII Gemina. Această istorie complexă și de lungă durată este pusă în valoare de Muzeul Național al Unirii și al Principiei castrului roman, precum și de trasee și activități speciale. În plus, în șanțurile cetății bastionare au fost amenajate spații de promenadă, care vă permit să îmbinați turismul cultural cu relaxarea.

Pentru mai multe informații și noutăți despre ArcheoDanube și surprizele pe care le pregătim la Alba Iulia și în alte orașe pilot, vă invităm să vizitați: <https://www.facebook.com/ArcheoDanube> sau <http://www.interreg-danube.eu/archeodanube>

Cetatea Alba Iulia.

Unul dintre parcurile arheologice de succes

3. Connectivity in the Iron Age in the Carpathian Basin



Connectivity in the Iron Age in the Carpathian Basin. Proiectul, câștigat prin competiție, se derulează în perioada 2020-2023 în baza Acordului și a Programului de cooperare științifică încheiate între Academia Română (AR) și Academia Slovacă de Științe (SAS), cu responsabil român, cercetător științific I dr. habil. Aurel Rustoiu și responsabil slovac Dr. Lucia Benediková. Echipa institutului nostru este formată din Aurel Rustoiu, Mariana Egri, Andreea Drăgan și Adrian Cășălean. Proiectul își propune explorarea conexiunilor culturale și istorice dintre spațiul intracarpatic și cel slovac în cea de a doua vârstă a fierului.

Așezarea fortificată din epoca fierului de la Liptovska Mara, Slovacia, vizitată de cercetătorii noștri în 2022 în cadrul proiectului comun româno-slovac

4. Iron Age Female Identities in the Southern Carpathian Basin. FEMINE

Iron Age Female Identities in the Southern Carpathian Basin. FEMINE (Agenția de granturi a Croației, cod proiect IP-06-2016-1749). Grantul internațional cu titlul menționat s-a derulat în perioada 2017-2021, fiind finanțat de Agenția de Granturi din Croația. Proiectul a fost implementat de o echipă de cercetători europeni, provenind din țara gazdă, din Germania, Austria, Serbia și România. Institutul nostru a fost re-

prezentat de dr. Aurel Rustoiu, în calitate de membru al grantului, și de dr. Mariana Egri, consultant extern. În prezent un volum de sinteză care cuprinde studiile de ansamblu și concluziile problemelor abordate în acest proiect se află sub tipar, membrii institutului nostru fiind prezenți în cuprinsul său prin contribuții notabile.

Pentru informații suplimentare: <http://femine.iarh.hr/index.php/en/>

5. Colaborări internaționale bi-laterale

Institutul de Arheologie și Istoria Artei derulează și proiecte de cercetare bazate pe colaborări internaționale bi-laterale.

Unul dintre acestea este reprezentat de proiectul *Sântana-Cetatea veche, jud. Arad*. Este vorba de o mare așezare fortificată de la sfârșitul epocii bronzului, care își dezvăluie secretele în urma săpăturilor efectuate de Institutul nostru prin persoana cercetătorului dr. Florin Gogâltan (responsabil de șantier) în colaborare cu Universitatea Goethe din Frankfurt și Complexul Muzeal Arad. Săpăturile sunt finanțate de Ministerul Culturii, Complexul Muzeal Arad și Universitatea Goethe din Frankfurt (Germania).

O altă colaborare bilaterală se desfășoară în cadrul situl roman *Carnuntum* (Petronel, Austria), cercetătorul dr. Cristian Găzdac fiind membru în colectivul de cercetare. Finanțarea este asigurată de către Carnuntum Park.

În sfârșit, Institutul de Arheologie și Istoria Artei este partener și într-un proiect

ERC coordonat de dr. Stephan Schiffels de la Max Planck Institut for the Science of Human History, având titlul *Microscope: Zooming into the Population History of Iron Age Europe with Rare Genetic Variants*, la care contribuim cu probe AND recoltate dintr-o serie de necropole din epoca fierului descoperite în Transilvania și cu studii arheologice și istorice referitoare la siturile analizate în proiect. Responsabil din partea Institutului nostru este Dr. Aurel Rustoiu. În prezent, proiectul este în faza de redactare a studiilor finale.

În ansamblu, așa cum am avut ocazia să evidențiem mai sus, Institutul de Arheologie și Istoria Artei al filialei Academiei Române din Cluj-Napoca, desfășoară o activitate susținută pentru creșterea vizibilității internaționale a cercetării arheologice și de istoria artei de la noi și pentru integrarea Institutului nostru într-un dialog cât mai larg cu cercetarea științifică internațională.



TIBERIU POPOVICIU
INSTITUTE OF NUMERICAL ANALYSIS
ROMANIAN ACADEMY

INSTITUTUL DE CALCUL “TIBERIU POPOVICIU”

EMIL CĂTINAȘ

„Rezultatele
numerice ale
programelor
întocmite la
Cluj pentru
diferite mode-
lări au fost va-
lidate la cele
mai înalte
standarde.”

În 1951 Academia Română recunoaște realizările lui Tiberiu Popoviciu și ale colaboratorilor săi, înființând *Secția de Matematică a Filialei din Cluj*, având sediul pe strada Republicii nr. 37. Șase ani mai târziu, în 1957, *Secția* se transformă în *Institutul de Calcul*, iar activitatea din Institut cuprinde, pe lângă cercetare în matematică, proiectarea și construirea de calculatoare electronice.

Aici se construiesc primele calculatoare din România cu: tranzistori și memorie internă (DACICC-1), iar apoi cu sistem de operare și compilator (DACICC-200).

Aceste calculatoare au permis formarea la Institut a trei categorii importante de specialiști: inginerii hardware, dezvoltatorii software și matematicienii specialiști în analiză numerică; primele două categorii au pus bazele la ceea ce azi se numește “industria IT din Cluj-Napoca”, iar cei din a treia categorie au format nucleul a ceea ce azi este cunoscută ca *Școala Clujeană de Analiză Numerică și Teoria Aproximării* (cu fondatorii săi T. Popoviciu, D.V. Ionescu, D.D. Stancu).

În 1975, regimul comunist a emis decretul nr. 36/1975 prin care a desființat institutele de matematică ale Academiei Române (de la București, Iași și Cluj). La scurt timp, Institutul a fost reînființat sub numele de Institutul de Matematică, cu un efectiv redus de 6 persoane, fiind trecut sub tutela Ministerului Învățământului, la Facultatea de Matematică a Universității Babeș-Bolyai.

În 1990, Institutul revine sub tutela Academiei Române, avându-l ca director până în 2008 pe prof. dr. Ion Păvăloiu, iar după aceea pe CSI dr. Emil Căținaș.

S-a continuat activitatea de cercetare și formarea de tineri. Domeniile de cercetare din prezent cuprind: analiza numerică și calitativă a ecuațiilor diferențiale, transport în medii poroase, metode iterative, analiza seriilor de timp, teoria aproximării, ș.a. Menționăm mai jos o serie de repere ale activității din Institut.

În 2001 se înființează pagina web a revistei de specialitate editată la Institut din 1972: *Revue d'Analyse Numérique et de Théorie de l'Approximation*.

Din 2004 Institutul are site propriu, pe care postează toate informațiile principale, în special rapoartele anuale (primul institut al Academiei Române Filiala Cluj care și-a înființat site, și printre primele din țară); meritul este al d-lor dr. Călin Vamoș și dr. E. Căținaș. În prezent site-ul conține toate rapoartele anuale începând cu 1990, și sunt reconstituite sau scanate articole științifice publicate inclusiv înainte de 1990.

În 2004, la inițiativa d-lui Dr. rer. nat. habil. N. Suciu, Institutul a semnat protocolul de colaborare TTB/Z1015.05.04 cu Forschungszentrum Jülich (2004-2012, 2012-2017). În baza acestui protocol, cercetătorii de la Institut au avut acces la supercalculatoarele din Germania. Rezultatele numerice ale programelor întocmite la Cluj pentru diferite modelări au fost astfel validate la cele mai înalte standarde (au fost efectuate

simulări pentru metode de tip Monte Carlo cu grile de ordinul 10^7).

În perioada 2006-2008, a fost derulat grantul CEEEX 06-11-96, în valoare de aproape 500.000\$. Acesta a permis înnoirea bazei materiale a Institutului, prin achiziționarea de mobilier și tehnică de calcul (de menționat calculatoare desktop, laptop, precum și un server în valoare de peste 15.000 Euro).

Eforturile recente ale conducerii Institutului s-au concentrat asupra managementului privind vizibilitatea pe internet atât a realizărilor Institutului cât și a revistei editate. Numele revistei a fost schimbat în *Journal of Numerical Analysis and Approximation Theory*, conținutul ei a fost digitizat și instalat pe un sistem electronic de management (M. Nechita, I. Boros, R. Iușan). În acest an (2022), revista a fost acceptată în prestigioasa bază de date Scopus (Elsevier).

Pagina web a Institutului a fost rescrisă și îmbunătățită, postându-se pe un sistem nou (I. Boros, M. Nechita). A fost demarat un proces de analiză a arhivei Institutului, cu întocmirea listei publicațiilor acad. T. Popoviciu și a tuturor membrilor din Institut (R. Iușan, M. Georgia). S-a creat un arbore genealogic care să reprezinte Școala Clujeană de Analiză Numerică și Teoria Aproximării, fondată în jurul colectivului de la Institut. S-au creat pagini web pentru majoritatea foștilor angajați ai Institutului.

În 2015 cercetătorilor le-a fost cerută crearea de conturi Google Scholar, Orcid, Publons/ResearcherID, ResearchGate, articolele elaborate fiind postate pe website.

În urma unei ample documentări, directorul CSI dr. Emil Căținaș a întocmit istoricul ilustrat al Institutului <https://ictp.acad.ro/ro/istoric/>

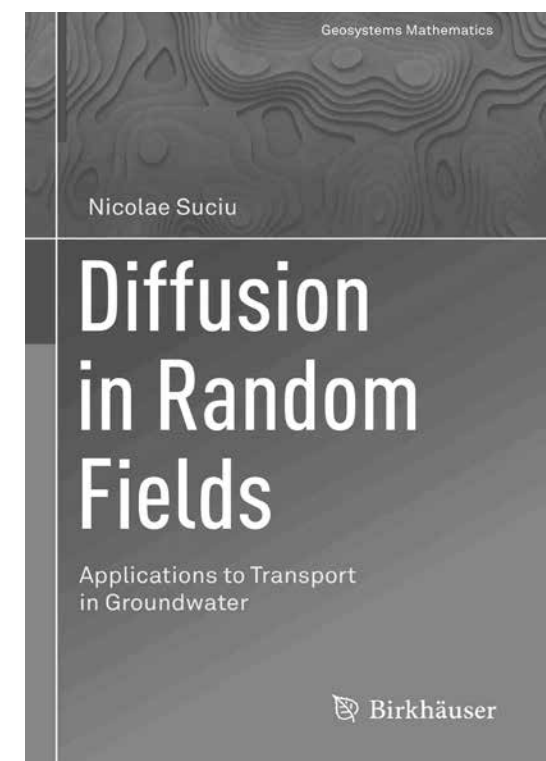
Au fost obținute rezultate importante în Analiza și Modelarea Numerică, fiind publicate articole științifice (inclusiv de sinteză – „survey papers”) în reviste de mare impact: *Advances in Water Resources*, *Water Resources Research* (reviste care au figurat în anumiți ani pe primele poziții la categoria „Water Research”), *Numerische Mathematik*, *Journal*

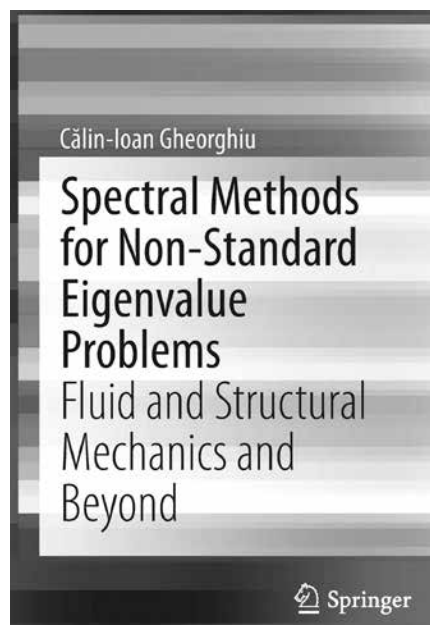
de Mathématiques Pures et Appliquées, *Physical Review E*, *Journal of Computational Physics*, *Mathematics of Computation*, *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society*, ș.a. Articolele publicate în aceste reviste au obținut atât citări multumitoare cantitativ, cât mai ales calitativ, întrucât sunt citate de autori importanți. Media articolelor publicate în fiecare an în fluxul principal de jurnale de către cercetătorii Institutului este similară cu cea a unor instituții importante din țară.

Remarcăm aici articolul E. Căținaș, *How many steps still left to x^* ?*, SIAM Rev. 63 (2021) no. 3, pp. 585–624, recent publicat în cea mai apreciată revistă de matematică aplicată.

Cercetătorii din Institut au participat la conferințe internaționale importante și la congrese (ICM, ICIAM, SIAM, EGU, etc.), inclusiv ca ‘invited speaker’.

În perioada de după 1990, la Institut au fost publicate 22 cărți de specialitate (menționăm că Institutul a avut, până în 2021, 11 posturi de cercetare). Remarcăm trei cărți publicate în edituri repute din străinătate (în Springer resp. Birkhauser/Springer):





- N. Suciu, *Diffusion in random fields. Applications to transport in groundwater*, Birkhauser/Springer, 2019.
- C.I. Gheorghiu, *Spectral Methods for Non-Standard Eigenvalue Problems: Fluid and Structural Mechanics and Beyond*, Springer, 2014.
- C. Vamoș, M. Crăciun, *Automatic trend estimation*, Springer, 2013.

În perioada de după 1990 au fost obținute premii și distincții, atât la nivel local

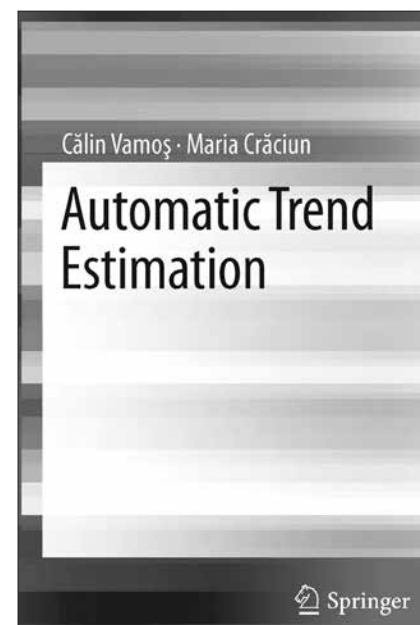
(acordate de către Academia Română Filiala Cluj-Napoca) cât și trei premii acordate de către *University College London* colegului nostru Mihai Nechita în cadrul programului de doctorat.

În 2021, Dr. rer. nat. habil. N. Suciu a obținut premiul „Spiru Haret” al Academiei Române, pentru monografia *Diffusion in Random Fields. Application to Transport in Groundwater* (Birkhauser/Springer, 2019).

De asemenea, în cadrul programului național „*Premierea rezultatelor cercetării*”, la Institut au fost obținute numeroase premii ale CNCSIS (de exemplu în anul 2021 au fost obținute 17 premii, din care unul pentru publicarea unui articol în revista clasată prima la categoria „*Applied Mathematics*”, anume *SIAM Review*, pentru autorul E. Cătinaș).

Cu sprijinul nemijlocit al conducerii Academiei Române Filiala Cluj-Napoca și al conducerii Academiei Române, Institutul a reușit în 2021 achiziționarea unui calculator de tip „workstation”, având caracteristici superioare (48 nuclee Xeon), și care permite rulara unor calcule laborioase în paralel.

Totodată, schema de personal a fost îmbogățită cu trei posturi noi, fiind astfel posibilă angajarea unor tineri absolvenți.



INSTITUTUL „ARHIVA DE FOLCLOR A ACADEMIEI ROMÂNE”



Acad. MIHAI BĂRBULESCU

C U DENUMIREA *Arhiva de Folklor a Academiei Române*, institutul a fost înființat – în urma memoriilor alcătuite de Ion Mușlea – pe lângă Muzeul Limbii Române al Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj. Se naștea astfel a doua bază națională de informare și documentare, după Arhiva fondată cu doi ani mai devreme de Constantin Brăiloiu la București, astăzi Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” a Academiei Române.

Două au fost misiunile pe care „Arhiva de Folclor” le-a asumat dintre început: culegerea sistematică a folclorului din toate regiunile României Mari și publicarea unui „Anuar”.

Prima s-a adus la îndeplinire prin cercetările de teren și prin răspunsurile primite la cele 14 „Chestionare” și cinci circulare pe care Mușlea le-a conceput și trimis la toți cei care erau în măsură să dea informații utile: învățători, preoți, elevii școlilor normale și alții (I. Calendarul poporului pe lunile ianuarie-februarie; II. Obiceiuri de vară; III. Animalele în credințele și literatura poporului nostru; IV. Obiceiuri de primăvară; V. Credințe și povestiri despre duhuri, ființe fantastice și vrăjitoare; VI. Nașterea, botezul și copilăria; VII. Calendarul poporului pe lunile octombrie-decembrie; VIII. Pământul, apa, cerul și fenomenele atmosferice după credințele și povestirile poporului; IX.

Moartea și înmormântarea; X. Casa, gospodăria și viața de toate zilele; XI. Nunta; XII. Obiceiuri juridice; XIII. Prevestiri și semne; XIV. Crăciunul. Credințe, obiceiuri și povestiri; cele cinci circulare se refereau la Snoava despre femeia necredincioasă, Miorița sau Oaia năzdrăvană, Obiceiul legatului viilor, Vraji, farmece, boscoane, descânțece și fapt, Focul).

Schimbările petrecute în România după al II-lea război mondial au afectat Arhiva de Folclor, care intră într-o perioadă de letargie. Din fericire, cele aproximativ 1200 de răspunsuri la chestionarele Mușlea s-au păstrat, depozitate în clădirea Bibliotecii Centrale Universitare (unde Lucian Blaga era director adjunct). La sfârșitul anilor '40 și în deceniul următor, la Institutul de Lingvistică al Academiei din Cluj exista un colectiv de cercetare a culturii populare. Deși nu exista ca instituție, cercetările în *Arhiva de Folclor* au continuat. În 1964 s-a înființat *Secția de Etnografie și Folclor a Filialei Cluj a Academiei*. Șefia Secției a fost deținută de Ion Mușlea (1964-1966), Dumitru Pop (1966-1969), Ion Taloș (1969-1971). Secția de Etnografie și Folclor era continuatoarea firească a Arhivei, al cărei rost n-a fost schimbat, atât datorită bogăției de material adunat începând din 1930, cât și atașamentului lucrătorilor ei și metodologiei cercetării.

Odată cu înființarea, în 1971, a Academiei de Științe Sociale și Politice din R.S.R.,

„Institutul își urmează, cu consecvență și devoțiune, drumul și destinul în cunoașterea folclorului românesc și în valorificarea lui.”

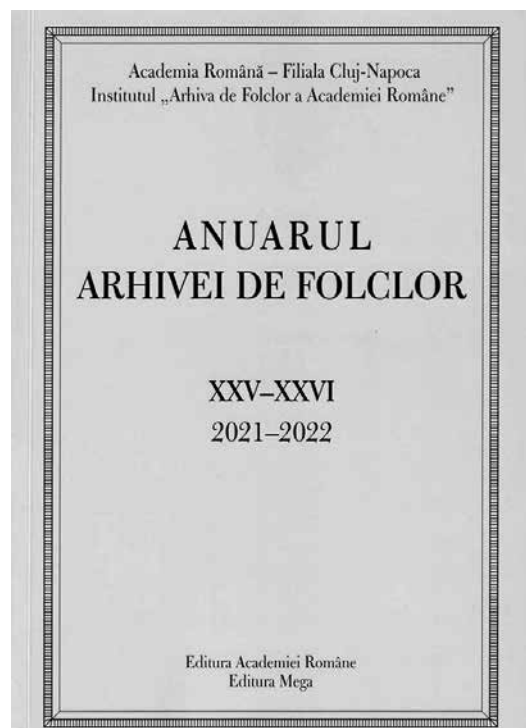


în subordinea științifică a acesteia s-a constituit Centrul de Științe Sociale din cadrul Filialei Cluj a Academiei. În cadrul acestui Centru funcționa și secția de etnografie și folclor, condusă de Ion Taloș (1971-1974). Între 1974 și 1990 Centrul de Științe Sociale de la Cluj a fost administrat de Universitatea „Babeș-Bolyai”. Conducerea secției de etnologie și sociologie i-a aparținut lui Ion Taloș (1974-1985) și lui Ion Cuceu (1985-1990).

În martie 1990, în urma unui memoriu înaintat de Ion Cuceu, prin Hotărâre de Guvern s-a reînființat Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, drept continuator al celei mai vechi structuri de cercetare a culturii populare din subordinea Academiei Române. Directori au fost Ion Cuceu (1990-2011) și Maria Paulina Cuceu (2011-2020). Din 2020 director este Mihai Bărbulescu.

Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” teaurizează, sistematizează și valorifică patrimoniul cultural-tradițional imaterial, administrând și dezvoltând cea de-a doua mare arhivă națională de etnografie și folclor, cu cel mai important fond documentar de manuscrise (2.680), alături de care s-au constituit fonduri de înregistrări sonore (fonograf, magnetofon, casete audio, casete digitale), de fotografii, de filme și video filme, ce însumează peste 750.000 de documente etnografico-folclorice. Catalogul Bibliotecii Institutului este accesibil la <https://iafar.ro/>.

Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” a participat și participă la programele fundamentale și prioritare ale Academiei Române: *Corpusul Folclorului Românesc*, *Tipologiile Folclorice Naționale* și *Monografiile Arhivei de Folclor a Academiei Române* prin lucrări ca: *Ritualurile agrare românești*, *Dicționarul teaur al proverbelor românești*, *Tipologia cimiliturilor românești*, *Catalogul tipologic și corpusul colindelor românești*, *Catalogul melodiilor populare românești și maghiare din Transilvania* sau zecile de volume de cercetări etnologice zonale publicate în seria *Monografiile Arhivei de Folclor a Academiei Române*.



Carențele generale ale cercetării românești contemporane, adică scăderea dramatică a personalului din institutele de cercetare (peste 50 % în ultimele trei decenii) și lipsa finanțării se reflectă în starea Institutului „Arhiva de Folclor a Academiei Române”: subdimensionat față de necesități, având doar nouă cercetători și un bibliotecar-arhivist, fără fonduri pentru culegeri folcloristice din teren. Pasiunea celor angajați în cercetare și propriile lor finanțe suplinesc, partial, aceste neajunsuri. Din decembrie 2020 se desfășoară lunar Seminarul de cercetare al Institutului.

În vara anului 2022, Arhiva de Folclor s-a mutat într-un nou sediu, mai spațios decât cel ocupat anterior.

Cea mai importantă lucrare în derulare a Colectivului de folclor literar românesc din cadrul Departamentului de folclor literar este *Repertoriul general al Arhivei de Folclor a Academiei Române (1930-1948)*. *Corpusul răspunsurilor la Chestionarele Ion Mușlea*. Colectivul de folclor literar al minorităților naționale se ocupă de evoluția cercetărilor de folclor maghiar în perioada 1949-1964 și de

stadiul actual al cercetărilor privind folclorul săsesc și șvăbesc din Transilvania, Sătmăr și Banat. Departamentul de etnomuzicologie și etnocoreologie are în lucru materialele folclorice inedite din colecții transilvane. În anul 2022 s-a finalizat digitizarea celor peste 2000 de benzi de magnetofon din Arhiva de Folclor.

S-a reluat publicarea *Anuarului Arhivei de Folclor* a Academiei Române, cu vol. XXV-XXVI (2021-2022), care urmează seriilor anterioare, consultabile la <https://iafar.ro/> (vol. I-VII, 1930-1945; vol. I-XVII, 1980-1996).

Fondurile documentare, lucrările elaborate de cercetătorii institutului, monografiile zonale și regionale, tipologiile folclorice naționale și repertoriile în curs de publicare se bucură de interesul specialiștilor lingviști, sociologi, antropologi, istorici, psihologi, filosofi, juriști, artiști plastici, regizori, îndrumători culturali, coregrafi, profesori din învățământul secundar, astfel încât, în pofida unor neajunsuri, Institutul își urmează, cu consecvență și devoțiune, drumul și destinul în cunoașterea folclorului românesc și în valorificarea lui.



CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE

„Pentru a acoperi mai bine complexitatea spațiului transilvan, atenția acordată studiilor de istorie a fost însoțită de deschiderea spre cercetări de etnografie, sociologie, literatură, artă, demografie, filosofie etc.

CENTRUL DE Studii Transilvane este un institut de cercetare și editare de publicații științifice aflat în structura Filialei Cluj a Academiei Române, care își are originile în epoca interbelică, sub forma Centrului de Studii și Cercetări privitoare la Transilvania, înființat în 1942 în cadrul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, aflată, în acele vremuri, în refugiu la Sibiu. Misiunea Centrului, așa cum a fost gândită de întemeietori, privea organizarea instituționalizată a cercetărilor științifice multidisciplinare referitoare la teritoriul intracarpatic și al părților vestice ale spațiului românesc, în condițiile creșterii alarmante a revizionismului, începând cu deceniul al patrulea al secolului al XX-lea. S-a urmărit și s-a realizat abordarea unor teme de mare impact și valorificarea lor în studii de specialitate, publicate, în marea lor majoritate, în limbi de circulație europeană. În 1945, Centrul a fost transferat la Cluj, unde sub coordonarea savantului Silviu Dragomir a contribuit la întocmirea documentației necesare delegației României la Conferința de Pace de la Paris, pentru a apăra și justifica drepturile istorice ale țării noastre asupra Transilvaniei. Activitatea de sine stătătoare a Centrului de Studii și Cercetări la privitoare Transilvania a încetat în 1948, prin includerea sa, alături de alte entități de cercetare în cadrul Institutului de Istorie și Filozofie al Academiei

Republicii Populare Române, Centrul fiind, în fapt, desființat prin acest act.

În 1991, Centrul a renăscut ca departament clujean al Fundației Culturale Române, condusă la vremea respectivă de scriitorul Augustin Buzura. Reînființarea sa a beneficiat de sprijinul nemijlocit al savantului David Prodan, printre puținii aflați încă în viață, dintre specialiștii de vârf colaboratori ai fostului Centru, de implicarea necondiționată a unor universitari clujeni între care prof. Liviu Maior, care a și devenit întâiul său director. Profitând de noua libertate de exprimare, de dispariția constrângerilor ideologice, de deschiderea spre mediile științifice internaționale, institutul s-a remarcat printr-o activitate intensă, concretizată prin publicarea trimestrială și la zi a revistei *Transylvanian Review* (continuatoarea publicației *Revue de Transylvanie*), prin editarea a sute de cărți, majoritatea în limbi străine, prin organizarea a zeci de conferințe internaționale, cu participarea unor nume sonore ale cercetării istorice occidentale. O caracteristică a Centrului de Studii Transilvane este deschiderea spre multidisciplinaritate, valorificarea unor informații, metode, abordări provenite din alte științe. Au fost derulate, astfel, de-a lungul timpului, programe de cercetare în cadrul cărora s-au abordat subiecte de istorie socială, istoria minorităților, istorie culturală, a mentalităților etc., din Evul Mediu până în zilele noastre. Ca direcții principale de acti-

vitare, Centrul de Studii Transilvane a avut și are în vedere următoarele:

- inițiază, organizează și derulează programe de cercetare științifică în domeniul istoriei României, cu referire specială la istoria Transilvaniei, punând accent pe teme ce nu fac obiectul de cercetare al altor instituții științifice interne (de exemplu, structurile etnodemografice din această parte a țării din Evul Mediu până în prezent, relațiile interetnice din perspectivă istorică etc.);
- elaborează instrumente de lucru (în formă tipărită și/sau electronică) privind istoria Transilvaniei, utilizabile atât în țară, cât și în străinătate (sinteze, bibliografii și albume tematice etc.);
- inițiază, întreține și dezvoltă relații de colaborare cu cercetători și oameni de cultură din străinătate care se preocupă de istoria României în general, de cea a Transilvaniei în particular;
- organizează, în parteneriat cu instituții specializate din țară și din străinătate, conferințe, simpozioane și cercetări comparate în vederea cunoașterii mai aprofundate a unor probleme privind istoria românilor și a celorlalte etnii din Transilvania, valorificând contribuția tuturor locuitorilor provinciei la patrimoniul cultural național;
- realizează și editează cărți de referință despre istoria și civilizația românească, cu accent special pe cea din Transilvania;
- editează *Transylvanian Review* și asigură difuzarea acesteia în străinătate mai ales sub forma includerii în baze de date internaționale.

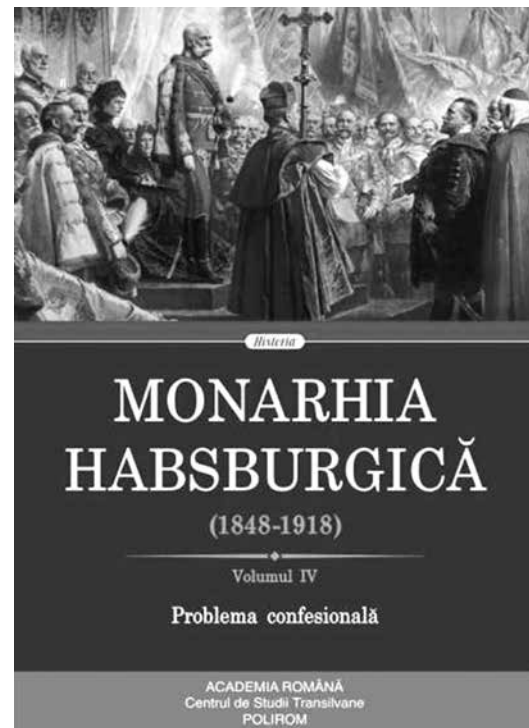
Un loc special în activitatea Centrului îl are deschiderea spre comunitate, promovarea celor mai recente rezultate ale cercetării științifice în afara cercului restrâns al specialiștilor. Se remarcă, aici, atenția acordată tinerelor generații prin organizarea concursului *Școala Ardeleană*, adresat elevilor de liceu din întreaga țară. În cadrul celor cinci ediții desfășurate până în prezent, elevii au fost invitați să compună eseuri despre evenimente și personalități marcante ale istoriei naționale. O manifestare organizată în același spirit a fost, în 2018, *Maratonul istoriei*, derulat pe parcursul a doisprezece ore în care zeci de elevi de gimnaziu și liceu din Cluj s-au implicat în activități comune (prezentări, prelegeri, discuții) cu cercetători de la Centrul de Studii Transilvane și Institutul de Istorie „George Barițiu” (coorganizator al acestor activități).

Instituția noastră se remarcă, de asemenea, prin sprijinul acordat istoricilor români din comunitățile românești aflate în statele din jurul României – Republica Moldova, Ucraina, Ungaria, Serbia (așa-numita diaspora istorică). Această colaborare a îmbrăcat diferite forme: implicarea în proiecte de cercetare și editoriale comune, participarea la conferințe, vizite documentare etc. Se evidențiază, în acest context, organizarea unei școli de vară în beneficiul profesorilor români de istorie din statele mai sus menționate, sub genericul *Provocările istoriei ca știință și disciplină de învățământ la începutul mileniului III*. Desfășurată până acum în paisprezece ediții (2004-2017), școala de vară a oferit un sprijin substanțial și constant pentru activitatea didactică a zeci de profesori români din comunitățile-țintă.

Activitatea editorială a Centrului de Studii Transilvane

CENTRUL PUBLICĂ cu regularitate lucrări referitoare la istoria și cultura României în general și ale Transilvaniei în special. Cărțile, monografiile, culegerile de studii etc. apar fie ca titluri de sine stătătoare, fie în cadrul unor colecții: *Bibliotheca Rerum Transilvaniae* – cărți cu subiecte referitoare la istoria, cultura și civilizația Transilvaniei; *Contrapunct* – lucrări cu caracter interdisciplinar, imbinând elemente de istorie, dar și de literatură, filosofie, artă, etnografie etc., cu referire la spațiul românesc în general și la cel transilvan în special; *Oameni care au fost* – cărți dedicate unor personalități ale culturii românești din trecut; *Documenta* – culegeri de documente relevante pentru istoria României și a Transilvaniei.

Unele dintre aceste cărți au reținut în mod special atenția publicului. Un asemenea exemplu este Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András (coord.), *Istoria Transilvaniei*, vol. I-III cu trei ediții în limba



română; varianta în limba engleză, *The History of Transylvania*, a apărut în două ediții la CST. Varianta în limba engleză a fost atât de apreciată în străinătate, încât Institutul Cultural Român, în urma unui parteneriat încheiat cu Academia Română în octombrie 2020, a obținut dreptul de a tipări o nouă ediție, care a fost, într-o primă fază, distribuită în 250 de biblioteci din Europa și America de Nord.

De o primire la fel de bună se bucură, în rândul specialiștilor dar și al publicului larg, cele patru volume apărute până acum ale cărții *Monarhia Habsburgică (1848-1918)* – Volumul I. *Dezvoltarea economică, administrația și sistemul juridic, forța armată*; Volumul II. *Popoarele Imperiului*, Vol. III. *Problema națională*, Volumul IV. *Problema confesională* apărute în 2020-2021 în colaborare cu editura Polirom. Aceste cărți, coordonate de prof. Rudolf Gräf, fac parte dintr-un proiect în șase volume care



intenționează să sintetizeze monumentala lucrare *Die Habsburgermonarchie 1848-1918*, apărută în douăsprezece volume, între 1973-2018, sub patronajul Academiei Austriece de Științe. Acest proiect editorial este menit să ofere publicului românesc o bogăție de informații inedite despre funcționarea Monarhiei Austro-Ungare și despre impactul acesteia asupra spațiului transilvan. Semnalăm, de asemenea, dintre lucrările recent apărute, Ioan Bolovan, Melania-Gabriela Ciot (coord.), *Românii și România în context*

european : Istorie și diplomatie : omagiu profesorului Vasile Pușcaș (la împlinirea vârstei de 70 de ani) precum și Alexandru Șimon, *Centrul de Studii Transilvane 1991-2021* (în colaborare cu editura Școala Ardeleană).

Cărți precum cele mai sus menționate dovedesc faptul că editura Centrului de Studii Transilvane reușește să ofere, în ciuda resurselor limitate, lucrări fundamentale, de referință, indispensabile tuturor celor care caută să înțeleagă chestiuni generale sau particulare referitoare la istoria spațiului românesc.

Transylvanian Review

UNA DIN cele mai valoroase contribuții ale Centrului de Studii Transilvane la istoriografia românească este revista *Transylvanian Review*. Revista, publicată exclusiv în limbi de circulație internațională, apare trimestrial, începând cu anul 1991, fără întreruperi sau întârzieri (în ultimii ani, alături de cele patru numere anuale, au fost publicate și câte două suplimente). Revista beneficiază de o foarte bună vizibilitate la nivel internațional, în biblioteci sau ca resursă electronică, fiind inclusă în baze de date internaționale prestigioase: Clarivate (ISI), SCOPUS, EBSCO, CEEOL, ERIH Plus.

Revista își propune să pună în valoare cercetările istoricilor, etnologilor, sociologilor, lingviștilor, ale căror preocupări sunt centrate mai ales pe studierea spațiului transilvan, ca parte integrantă a României. Transilvania, ca provincie românească, a fost și este în centrul a numeroase și constante preocupări istoriografice. Obiectivul propus îl reprezintă „radiografierea” Transilvaniei, sub toate aspectele sale, istoric, artistic, cultural etc. În acest scop, pentru a acoperi mai bine complexitatea spațiului transilvan, atenția acordată studiilor de istorie a fost însoțită de deschiderea spre cercetări de etnografie, sociologie, literatură, artă, demografie, filosofie etc.

Parcurgând numerele revistei în totalitatea lor, se remarcă coerența cu care aceste studii au fost organizate, de-a lungul anilor, în structura revistei. Articolele sunt cuprinse în rubrici clar delimitate, precum: *Paradigms* (formează nucleul fiecărui număr, reprezintă un grupaj de studii referitoare la o temă anume), *Tangencies* (studii legate de tematica numărului, chiar dacă nu perfect suprapuse acesteia), *Multiculturalism* (articole referitoare la complexitatea etnică și confesională a Transilvaniei), *Transsilvanica*, *Restitutions*, *Literature*. Ca tematică, sunt abordate subiecte de istorie politică, culturală, economică, istorie socială, demografie, artă, literatură, etnografie, problematica minorităților din România, a diasporei românești etc. Autorii studiilor sunt specialiști în istorie, filologie, istoria artei, filosofie, etnografie, sociologie etc. Ca proveniență, cei mai mulți sunt din diferite centre de cercetare din Transilvania și Banat, dar sunt mulți și cei din spațiul extracarpatic. Se remarcă prezența a numeroși autori străini din Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Franța, Germania, Belgia, Italia etc. (în cei 30 de ani de apariție, revista a găzduit peste 140 de articole semnate de autori străini, mulți fiind specialiști cu o solidă reputație internațională; acest fapt arată, o dată în plus, dimensiunile schimburilor științifice în care s-au angajat Centrul

de Studii Transilvane și *Transylvanian Review* pentru promovarea, în străinătate, a cercetării istorice românești). De asemenea, printre cei care au publicat aici se regăsesc atât personalități consacrate, specialiști cu o solidă formare și reputație, cât și tineri cercetători de valoare, cărora revista le-a pus la dispoziție spațiul pentru a-i sprijini în construirea identității lor profesionale. Menționăm, aleatoriu, dintre autori, nume precum Mario Vargas Llosa, Jean-Marc Trigeaud, Jean-Noel Grandhomme, Fabio L. Grassi, Hans Dama, Horst Fassel, Ernst Chr. Suttner, Keith Hitchins, Mihai Maxim, Gheorghe Platon, Ioan-Aurel Pop, Nicolae Edroiu, Nicolae Bocșan, Marius Porumb, Liviu Maior, Vasile Pușcaș, Iacob Mârza, Alexandru-Florin Platon, Ioana Both, Corin Braga, Mircea Măran, Maria Berenyi, Ioan Bolovan etc. Pe lângă articole, fiecare număr regulat conține în medie 4-5 recenzii ale unor lucrări de specialitate recent apărute.

Revista beneficiază, în cadrul consiliului editorial, de experiența unor personalități de anvergură în domeniul cercetării istori-

ce, specialiști consacrați, vechi colaboratori ai Centrului de Studii Transilvane (Cesare Alzati - Facoltà di Scienze della Formazione, Istituto di Storia Moderna e Contemporanea, Università Cattolica, Milano, Italia; Mathias Beer - Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde, Tübingen, Germania; Conrad Gündisch - Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, Oldenburg, Germania; Harald Heppner - Institut für Geschichte, Graz, Austria; Paul E. Michelson - Huntington University, Indiana, USA; Momčilo Pavlović - Institute of Contemporary History, Belgrad, Serbia; acad. Alexandru Zub).

Activitatea de cercetare și cea editorială desfășurată la Centrul de Studii Transilvane s-a bucurat, în noiembrie 2019, de o înaltă recunoaștere și apreciere, sub forma medali-ei aniversare "Centenarul Marii Uniri", conferită prin decret al președintelui României în semn de apreciere pentru efortul depus în vederea păstrării și promovării memoriei evenimentelor și participanților la înfăptuirea unității naționale și a statului român modern.



SILVIU DRAGOMIR – REPERE BIOGRAFICE

Prof. univ. dr. SORIN ȘIPOȘ

VITORUL ISTORIC s-a născut la 1/ 13 martie 1888, în comuna Gurasada din județul Hunedoara¹. Silviu Dragomir a urmat primii ani de școală în comuna învecinată Ilia. Studiile elementare le-a finalizat în 1897. Școala din Ilia fiind o școală de stat, limba de predare era maghiara, astfel încât copilul își însușește de mic limba oficială a statului, care îi va folosi în cercetările istorice viitoare². În toamna aceluiași an, acesta este înscris la gimnaziul românesc din Blaj, unde urmează doar primele șase clase. În anul 1903, Silviu este transferat la liceul sârbesc din Novi Sad, ca bursier al Fundației Gojdu³. Finalizându-și studiile la Novi Sad, Silviu Dragomir face demersuri pentru a se înscrie la o instituție de învățământ superior. Mitropolitul Ioan Mețianu, în 27 septembrie 1905, face o solicitare către Consistoriul Arhiepiscopal din Cernăuți pentru a-l accepta pe Silviu Dragomir ca student al Facultății de Teologie din cadrul Universității din Cernăuți⁴.



Silviu Dragomir

„Ai continuat de atunci, an de an, cu râvnă sporită cercetările, publicând contribuțiuni de interes pentru istoria românilor din județul Aradului, pentru vechimea elementului românesc în Banat, ...”

1. Conform extrasului din *Matricula botezaților* a comunei bisericesti ortodoxe române din Gurasada, Arhivele Naționale – Direcția Județeană Deva (în continuare: A.N.-D.J. Deva), *Fond Silviu Dragomir*, dosar 1; Nicolae Stoian, *Date privitoare la formația intelectuală a istoricului Silviu Dragomir*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, XXVIII, 1987-1988, p. 563; Mircea Păcurariu, *O sută de ani de la nașterea istoricului Silviu Dragomir (1888-1962)*, în *Mitropolia Ardealului*, anul XXXIII, 1988, nr. 2, Sibiu, p. 109; Sorin Șipoș, *Silviu Dragomir – istoric*, ediția a II-a. Prefață de Ioan-Aurel Pop, Oradea, 2008, p. 30.

2. Nicolae Stoian, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 565; Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 34.
3. Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 34.
4. „Conduși de dorința de a ne califica pe unii dintre candidații noștri la preoție la Facultatea de Teologie din Cernăuți și prin aceasta de a lega și mai strâns legăturile canonice spirituale dintre mitropoliile ortodoxe din monarhia austro-ungară, am avizat pe unii dintre clericii noștri să se înscrie la Facultatea de Teologie de acolo” (Arhiva Arhiepiscopiei Sibiului, *Fond consistoriu*, dosar III/ 393, 1905, documentul 8597, p. 1).

Astfel, tânărul român din Transilvania, urmare a demersurilor făcute de mitropolitul din Sibiu, devenea student al Universității din Cernăuți, din toamna lui 1905.

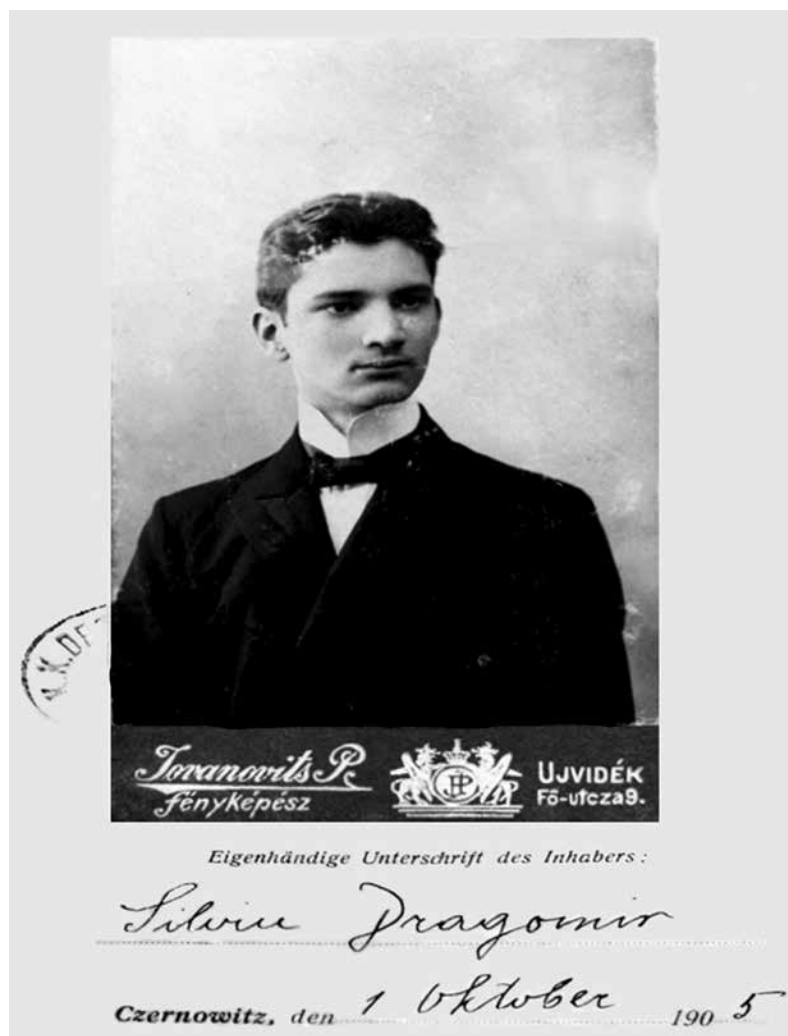
Silviu Dragomir și-a încheiat studiile la Cernăuți în iulie 1909, primind absolutoriu de teologie⁵. După numai câteva săptămâni, la 31 iulie 1909, tânărul român ardelean se prezenta la primul examen riguros din cadrul doctoratului, la disciplinele biblice-istorice⁶. Silviu Dragomir, conștient fiind că o specializare în limbile slave presupunea contactul cu o universitate de prestigiu din Europa Centrală, se înscrie, în 8 octombrie 1909, la Facultatea de Filosofie a Universității din Viena, primind o bursă din partea Funda-

ției Trandafil, administrată de Consistoriul Mitropolitan din Sibiu⁷. Tânărul absolvent de teologie, în paralel cu frecventarea cursurilor din Viena, își susținea în Cernăuți, în 21 martie 1910, al doilea *examen riguros*, în urma căruia a fost numit doctor în teologie.

Silviu Dragomir a rămas în Viena doar un an, cel mai probabil din lipsa mijloacelor financiare, profitabil însă pentru formația sa istorică viitoare. Ulterior, pentru a-și completa studiile, Dragomir face demersuri pentru a urma cursurile Academiei Teologice din Moscova. Încă din 30 iulie 1910, solicitase Consistoriului Mitropolitan un stipendiu din partea Fundației Trandafil spre a studia la Academia din Moscova. I s-a acordat un ajutor financiar de 1000 de coroane pe an, dar, în afară de cercetările realizate în arhivele de aici, nu avem nicio dovadă că a fi urmat și cursuri la Academia din Moscova.

La scurtă vreme, Ioan Mețianu, în 18 iulie, în baza autorizării primite din partea Consistoriului Arhidiecezan, în 11 iunie, și în condițiile în care nu s-au prezentat candidați cu calificare la posturile de profesori din secțiunea pedagogică, îl numește pe Silviu Dragomir profesor seminarial suplinitor pentru secțiunea pedagogică a Institutului Teologic din Sibiu⁸. Mai târziu, Silviu Dragomir a fost numit profesor provizoriu în secțiunea teologică pentru „*Istoria bisericească* și pentru cele *auxiliare*”⁹. Viitorul

5. A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 1, pp. 30-32.
6. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 111.
7. *Ibidem*, p. 111; Nicolae Stoian, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 570; Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 43.
8. A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 90.
9. „În înțelesul Regulamentului seminarial, art. 2, alegerea este provizorie, până la facerea examenului de calificare, respectiv, până ține serviciul de probă. Dotațiunea împreună cu acest post este: salar anual 2000 coroane și bani de cuartir 400 coroane, care se solvește la oficiul de Casă al Consistoriului pe lângă chitanță timbrată; salarul în rate lunare anticipative, banii de cuartir în trei rate lunare tot anticipative cu începere din 1 septembrie anul 1912.” (Decretul cu numărul 10691 din 1912, în A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 90).



SILVIU DRAGOMIR, student la Universitatea din Cernăuți (A.N.S.J. Hunedoara, Fond Silviu Dragomir, dosar 4, carnetul de student)

istoric și-a desfășurat activitatea la Institutul Teologic din Sibiu până în anul 1919, cu excepția anului școlar 1916-1917, când, după ce România a declarat război Austro-Ungariei și trupele ei au intrat în Transilvania, autoritățile din Budapesta au decis ca secția teologică a institutului să fie mutată în Oradea, iar cea pedagogică în Arad.

În anul 1918, profesorul Silviu Dragomir a participat intens la acțiunile desfășurate de românii din Transilvania pentru realizarea statului național. Împreună cu Nicolae Bălan și cu fostul său coleg și prieten de la Cernăuți, Ioan Broșu, a întemeiat și a condus la Sibiu *Gazeta Poporului*¹⁰. În paginile ziarului s-au publicat materiale ce susțineau înfăptuirea unității naționale.

Silviu Dragomir a fost delegat oficial la Marea Adunare Națională, reprezentând presa românească din Transilvania, a luat cuvântul la conferința preliminară desfășurată la Alba-Iulia din 30 noiembrie, arătând că singura cale pe care trebuiau să o urmeze românii transilvăneni era „unirea necondiționată cu cei de dincolo de Carpați”¹¹. În ziua de 1 decembrie 1918, istoricul a fost ales prin aclamații secretar al adunării¹². S-a numărat printre cei care au luat cuvântul pe Câmpul lui Horea, în fața celor 100.000 de români prezenți. Cuvântarea a fost „una dintre cele mai limpezi și curgătoare, plină de înțelepciune și entu-

ziasm comunicativ”¹³. În aceeași zi a fost ales Marele Sfat al Națiunii Române, format din 212 membri. A doua zi s-a stabilit conducerea acestuia: Gheorghe Pop de Băsești – președinte, Miron Cristea, Iuliu Hossu, Andrei Bărseanu și Teodor Mihali – vicepreședinți, șase notari-secretari, între care Silviu Dragomir, Caius Brediceanu etc.¹⁴ În această calitate, potrivit relatărilor făcute de către soția sa, participantă la Adunarea de la Alba-Iulia, lui Silviu Dragomir „i-a revenit sarcina și cinstea să prezinte raportul de încheiere a ultimului Comitet Național, ales în anul 1910”¹⁵.

Istoricul participant a fost ales șef al Biroului Presei din cadrul Consiliului Dirigent, post pe care-l va deține până spre sfârșitul anului 1919. Profesorul a adunat un material documentar bogat și prețios, pe care l-a pus la dispoziția delegației române participante la tratativele de pace¹⁶. Ulterior, va îndeplini funcția de director al învățământului superior din cadrul Resortului instrucțiunii, cultelor și artelor, condus de Valeriu Braniște, până la începutul anului 1920¹⁷.

La Universitatea Daciei Superioare, care și-a deschis porțile în toamna anului 1919, Silviu Dragomir a fost propus pentru angajare de către Sextil Pușcariu, ca profesor agregat pentru istoria popoarelor din sud-estul Europei, la catedra de istorie din cadrul Facultății de Filosofie și Litere¹⁸. Tânărul

10. „Eram la Sibiu în anul 1918. Înainte de unire, soțul meu a fost unul din conducătorii tineretului ardelean. El a fost și principalul întemeietor, organizator și redactor al ziarului *Gazeta Poporului*” (*Material redactat de Flora Dragomir privind rolul jucat de Silviu Dragomir în organizarea Adunării de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918*, în *Arhiva familiei Enescu*); Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 51.
11. Silviu Dragomir, *Un sfert de veac de la unirea Transilvaniei*, Sibiu, 1943, p. 25; Ion Clopoțel, *Amintiri și portrete*, Timișoara, 1973, p. 197.
12. Ion Clopoțel, *op. cit.*, p. 197; Ștefan Pascu, *Făurirea statului național unitar român*, vol. II, București, 1983, p. 190.
13. Eugeniu Sperantia, *Figuri universitare: Silviu Dragomir*, în *Steaua*, anul XVII, 1966, nr. 11, p. 43.
14. Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 225.
15. „Îmi amintesc de acea clipă înălțătoare, când soțul meu a citit adresa redactată în forma sumară: «Ono-

rată Adunare Națională, din partea Comitetului am primit următoarea adresă: Comitetul Național – so-sind ora eliberării – își depune mandatul». Entuziasmele aplauze ale Adunării, care i-au acoperit cuvintele, păreau fără sfârșit” (*Material redactat de Flora Dragomir privind rolul jucat de Silviu Dragomir în organizarea Adunării de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918*, în *Arhiva familiei Enescu*, p. 1-2).

16. *Ibidem*.
17. Eugeniu Sperantia, *op. cit.*, în *loc. cit.*, p. 43.
18. Arhivele Naționale – Direcția Județeană Cluj (în continuare: A.N.D.J. Cluj), *Fond Universitatea din Cluj. Facultatea de Litere*. Proces verbal, nr. 186 din 1921/1922; Arhivele Naționale – Arhivele Naționale Istorice Centrale București (în continuare: A.N.-A.N.I.C. București), *Fond Onisifor Ghibu*, dosar 1, 1919-1929, vol. I, fila 10; *Anuarul Universității din Cluj*, anul I, 1919-1920, Cluj, 1921, p. 32; Stelian Neagoe, *Viața universitară clujeană interbelică*, vol.

profesor universitar a susținut la universitatea clujeană prelegeri de istoria popoarelor slave, a românilor balcanici, precum și cursul despre Revoluția de la 1848, apreciate de studenți, până în anul 1947, când a fost pensionat abuziv, din motive politice, înainte de împlinirea vârstei legale¹⁹. Silviu Dragomir a manifestat un interes constant în prelegerile universitare pentru istoria medievală a sârbilor și a bulgarilor, precum și pentru românii din nordul Balcanilor, consacrându-le câteva studii de specialitate. Activitatea de cercetare a populației românești de la sudul Dunării, precum și a instituțiilor românilor nord-dunăreni a fost elogiata adesea de Ioan Lupaș²⁰. Silviu Dragomir este numit profesor titular din anul 1923, pentru *istoria popoarelor sud-est europene*, din comisia de examen făcând parte Ioan Ursu – președinte – și Ioan Lupaș, Alexandru Lapedatu, Nicolae Bănescu, Ioan Popovici – membri²¹.

Dar schimbările politice care s-au produs în România după anul 1945 i-au afectat pe intelectualii care au făcut politică până atunci. Astfel, în *Monitorul Oficial* din 4 octombrie 1947 s-a publicat decizia semnată de ministrul Ștefan Voitec la 2 octombrie 1947, prin care 80 de profesori din învăță-

mântul superior sunt puși în retragere din oficiu pe data de 1 septembrie 1947, spre a-și aranja drepturile la pensie. Cei mai mulți dintre ei erau, astfel, obligați, prin decizie ministerială, să se retragă din viața universitară înaintea împlinirii vârstei minime de pensionare de 65 de ani, pe care o prevedea legea pentru membrii corpului didactic din învățământul superior. Printre ei era și Silviu Dragomir, care, la momentul respectiv, avea 59 de ani²².

Anul 1948 a reprezentat pentru țara noastră anul instituționalizării statului-partid de tip comunist. A fost anul în care una din instituțiile naționale respectate și cu tradiție, anume Academia Română, a fost, la rândul ei, victima procesului de distrugere a sistemului de valori din România²³.

Silviu Dragomir, după ce a fost eliminat din învățământul superior și din Academia Română, a fost trimis în judecată, fiind acuzat de delict la Legea băncilor, fiind și condamnat. Profesorul este arestat în 1 iulie 1949, la Cluj²⁴ și, mai apoi, a fost transferat în penitenciarul din Caransebeș, pentru a-și ispăși pedeapsa de șase luni de închisoare corecțională pentru delict la Legea băncilor, la care se adăugase și o amendă corecțională de

2.600.000 de lei²⁵. Amendă corecțională a fost schimbată, ulterior, într-un an de închisoare, astfel încât Silviu Dragomir urma să efectueze un an și șase luni de închisoare corecțională²⁶. În data de 5 mai 1950, Silviu Dragomir a fost transferat la închisoarea de la Sighet, alăturându-se oamenilor politici și intelectualilor arestați și închiși aici. Silviu Dragomir și ceilalți demnitari au rămas la Sighet până în 5 iulie 1955, când o parte au fost puși în libertate, iar alții transferați în alte închisori²⁷.

După eliberarea din penitenciar, Silviu Dragomir a revenit, timid, în activitatea științifică în anul 1955, când a fost angajat colaborator extern la început, iar mai apoi cercetător științific permanent la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj²⁸. Urmărind cercetările lui Silviu Dragomir după ieșirea din închisorile comuniste, constatăm lucruri deosebit de interesante. Astfel, istoricul a reluat cercetarea unor teme ca: *românii din nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, *Revoluția de la 1848 din Transilvania* și *unirea românilor cu Biserica Romei*, investigate și în perioada interbelică, subiecte care după 1948 au fost interzise de către conducerea politică. Și totuși, după eforturi incredibile,



Legitimația de refugiat a lui Silviu Dragomir, Sibiu, 31 iulie 1942 (Colecția doamnei Florica Enescu)

aflat într-o luptă continuă cu cenzura vremii, folosindu-se de argumentele agreeate de comuniști, Silviu Dragomir a reușit, în 1959, să publice prima lucrare consacrată românilor de la sudul Dunării, după instaurarea regimului comunist în România²⁹. Istoricul s-a stins din viață la 23 februarie 1962³⁰.

I, Cluj-Napoca, 1980, p. 111; Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 56.

19. Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 187-202. Vezi și A.N.-A.N.I.C. București, *Fond Onisifor Ghibu*, dosar 282/1919-1929, vol. I, documentul 10.

20. *Analele Academiei Române*. Partea administrativă și dezbaterile, seria III, tomul XXXIX, 1927-1928, București, 1929, pp. 139-140. „Ai continuat de atunci, an de an, cu răvnă sporită cercetările, publicând contribuțiuni de interes pentru istoria românilor din județul Aradului, pentru vechimea elementului românesc în Banat, pentru așezămintele tradiționale, despre care amintesc documentele relative la vlahii din Serbia secolelor XII-XV, precum și pentru vlahii și morlacii din Istria” (Ioan Lupaș, *Activitatea istorică a domnului lui Silviu Dragomir. Din răspunsul d-lui Ioan Lupaș la discursul de intrare în Academia Română a d-lui Silviu Dragomir*, în *Transilvania*, nr. 7-8, 1929, p. 646).

21. „Domnule profesor. Prin Înalt Decret Regal – 1977/1923, ați fost ridicat la rangul de profesor titular pe data de 1 mai 1923, la catedra de *Istoria popoarelor sud-est europene*”, în A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu*

Dragomir, dosar 3; *Anuarul Universității din Cluj*, anul I, 1919-1920, Cluj, 1921, p. 112; Vasile Pușcaș, *op. cit.*, p. 244; Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 58.

22. Maria Someșan, Mircea Iosifescu, *Modificarea structurii universității în anii consolidării sistemului comunist*, în *Analele Sighet* 6. Anul 1948 – instituționalizarea comunismului. Editor Romulus Rusan, București, 1998, p. 472; Toader Buculei, *Clio încercată. Mărturii și opinii privind destinul istoriografiei românești în epoca totalitarismului comunist*, Brăila, 2000, p. 91; Alexandru Zub, *Clio în derută. Istoriografia română a anului 1947*, în *Analele Sighet* 5. Anul 1947 – Căderea cortinei, București, 1997, p. 267.

23. P. Popescu-Gogan, C. Voiculescu-Ilie, *Desființarea Academiei Române și înființarea Academiei R.P. Române*, în *Analele Sighet* 6. Anul 1948 – instituționalizarea comunismului, București, 1998, p. 498.

24. *Conceptul cererii adresată de Silviu Dragomir Președintelui Prezidiului Marii Adunări Naționale*, în Arhiva familiei Enescu, p. 1. Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 99.

25. Conform hotărârii luate în ședința din camera de consiliu din 29 decembrie 1948, „curtea dispunea ca

mențiunea: *în solidar să fie înlocuită cu cuvintele la câte 2.600.000 amendă corecțională fiecare*” (A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 4, p. 23). Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 99.

26. „Condamnat de Curtea de Apel din Cluj în 6 noiembrie 1948, pentru delict la Legea Băncii de Stat la 6 luni închisoare și o amendă în bani transformată într-un an de detenție, am fost arestat la Cluj în iulie 1949, urmând să fiu eliberat la 27 decembrie 1950” (*Autobiografia autorului* din A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 4).

27. Conform Biletului de Liberare nr. 193534 din 1956, Silviu Dragomir a fost eliberat la data de 9 iunie 1955 (A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 4). Eliberarea pe data de 9 iunie este confirmată și de biletul de călătorie special, Sighet-Cluj, clasa III, seria A, nr. 0635301, pe numele lui Silviu Dragomir (*Ibidem*). Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 106.

28. Conform adresei Subsecției de Științe Istorice a Academiei Române din 30 ianuarie 1956, semnată de Petre Constantinescu-Iași, Silviu Dragomir era anunțat că „luându-se în discuție în ședința din 24 ianuarie 1956 cererea D-voastră de angajare, [Subsecția de Ști-

ințe Istorice, n.n.] a avizat favorabil și a înaintat cererea Prezidiului Academiei R.P.R. În consecință, vă rugăm să vă prezentați la Institutul de Istorie al Academiei R.P.R. din Cluj, pentru a primi lucrarea pentru care ați fost recomandat” (A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 92). Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 109.

29. Silviu Dragomir, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, București, 1959, 224 p. Lucrarea, cu titlul inițial *Românii balcanici în evul mediu*, a fost propusă spre publicare de către autor încă din februarie 1956. În toamna anului următor, manuscrisul finalizat a suportat o corectură din partea specialiștilor din Comisia pentru Studiul Limbii și Poporului Român, iar în anul următor din partea Editurii Academiei Republicii Populare Române – Redacția Istorie. Față de unele observații făcute de referenții manuscrisului, Silviu Dragomir și-a manifestat dezacordul. Conform A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 17, pp. 11-14, 62-67, 16-20, 44-52, 33-34.

30. T. Buculei, *op. cit.*, pp. 92-93. *Certificatul de moarte* nr. 565807, cauza morții este: *tromboflebită membru inferior stâng* (A.N.-D.J. Deva, *Fond Silviu Dragomir*, dosar 2); Sorin Șipoș, *op. cit.*, p. 147.



CENTRUL DE CERCETARI GEOGRAFICE

Ștefan BILAȘCO

„Colectivul s-a dovedit a fi o veritabilă pepinieră pentru formarea și afirmarea unor prestigioși geografi ardeleni, cu contribuții importante...”

CENTRUL DE Cercetări Geografice al Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române este continuatorul, întru totul, al Colectivului de Geografie înființat, în cadrul aceleiași instituții, de către magistrul școlii geografice clujene, profesorul Tiberiu Morariu, la 1 octombrie 1949. Dealtfel Tiberiu Morariu, membru corespondent al Academiei Române și decan al Facultății de Biologie-Geografie a Universității Babeș-Bolyai în mai multe legislaturi i-a condus destinele până în anul 1973, când s-a retras din activitate. În sfertul de veac în care s-a aflat la cârma unității, acesta a imprimat discipolilor săi rigoarea analizelor fundamentale, dar și a celor de imediată aplicabilitate practică, „geografia aplicată” promovată cu asiduitate de acesta înscriindu-se la vremea respectivă în curentul de reală modernitate a științei respective pe plan mondial.

Prin activitatea științifică susținută, concretizată în teze de doctorat ale membrilor săi, în lucrări de sinteză cu caracter monografic, între care relevante sunt cele aparținând colecției „Județele României” (Alba, Bistrița-Năsăud, Harghita, Sălaj), colectivul s-a dovedit a fi o veritabilă pepinieră pentru formarea și afirmarea unor prestigioși geografi ardeleni, cu contribuții importante în domeniile de studiu geomorfologic, hidro-

logic, geografia turismului, geografia populației și așezărilor, etnografie etc. Dintre aceștia, numele cele mai cunoscute sunt: Ion Mac, cunoscut geomorfolog, viitor decan al Facultății de geografie din Cluj-Napoca, Victor Sorocovschi, Nicolae Ciangă, Wilfried Schreiber, Ion Popescu Argeșel, Maria Călinescu, Aurel Maier, Petru Dan Idu, Jozsef Benedek, Iuliu Vescan, Ștefan Bilașco etc. Majoritatea acestora au devenit, prin transfer cadre didactice de real prestigiu ale facultății, unde și-au desăvârșit prestigiul științific cu funcții academice onorante.

Încă de la înființarea sa, deseori în strânsă colaborare cu cadrele didactice ale facultății de profil din Universitatea Babeș-Bolyai, cercetătorii centrului s-au antrenat în activități de investigare detaliată și complexă a fenomenelor și proceselor geografice aferente spațiului de gravitație imediată: Depresiunea colinară a Transilvaniei, Munții Apuseni, Carpații Orientali etc.

Inițial, în perioada anterioară anului 1990, când anumite domenii geografice precum geografia politică, geografia mediului, geografiei populației, geografia economică se confruntau cu dificultăți de natură ideologică, au predominat preocupările de geografie fizică (geomorfologice, hidrologice, climatice, biogeografice) susținute de rețeați specialiști în domeniu între care menți-

onăm pe profesorii Tiberiu Morariu, Victor Sorocovschi, Ion Mac, Ion Popescu-Argeșel, Wilfried Schreiber, Maria Călinescu etc.

Ulterior, spectrul cercetărilor s-a multiplicat și diversificat cu introspecții de natură geografico-umană, îndeosebi cele de geografie turismului, demografie și habitat sau etnografie unde s-au afirmat personalități precum Nicolae Ciangă, Jozsef Benedek, Aurel Maier, Dan Petru Idu.

În ultimele două decenii, membrii centrului au abordat teme științifice în vogă la nivel național și internațional, incluse preponderent în domeniul Geografiei regionale, a Științei mediului, evaluând potențialul geografic al diferitelor regiuni, întocmind planuri și strategii de dezvoltare teritorială.

Actualmente, preocuparea unor membri ai centrului se focalizează pe reliefarea unor aspecte privind poluarea mediului, a consecințelor schimbărilor climatice asupra ambiantului, peisajului și contextului economico-social regional și local. Nu lipsesc abordările privind geneza, structura și funcțiile peisajelor culturale, precum și strategiile de dezvoltare regională sau reziliența sistemelor teritoriale.

Valoarea studiilor elaborate de-a lungul întregii sale existențe ca entitate de cercetare individualizată este certificată inclusiv de premiile Academiei Române decernate cercetătorilor Tiberiu Morariu, Ion Mac, Wilfried Schreiber, Ion Popescu Argeșel, Pompei Cocean, Nicolae Ciangă și Ștefan Bilașco.

Anual, Centrul organizează secțiunea geografică a manifestării științifice „Zilele academice clujene” și participă la workshop-ul inițiat alături de centrul similar din Filiala Iași a Academiei Române. La nivel internațional, Centrul dezvoltă strânse relații de colaborare cu Institutul de Geografie din Pecs (Ungaria) atașat Academiei din țara vecină, cu cercetătorii cărui a elaborat proiecte interesante privind spațiul de interfață România-Ungaria..

Studiile și rapoartele de cercetare elaborate sunt publicate în reviste naționale și internaționale cotate ISI, respectiv în revista proprie, *Geographia Napocensis*, cu apariție regulată, la zi, indexată în 4 baze de date internaționale. Menționăm, de asemenea, cărțile publicate în edituri prestigioase din țară și străinătate de către cercetătorii Pompei Cocean, Ștefan Bilașco și Gabriela Munteanu



INSTITUTUL DE SPEOLOGIE „EMIL RACOVITĂ”

*„A ști sau a
nu ști, aceasta
e întrebarea!”*

*A ști înseam-
nă pentru om:
a-ți trăi tim-
pul de «a fi»
cu mulțumire
și a aștepta
clipa de «a nu
fi» cu senină-
tate.”*

Emil Racoviță
(1926)

INSTITUTUL DE Speologie a împlinit anul acesta 102 ani de existență și funcționare. A fost înființat de Emil Racoviță în 1920 la Cluj, cu prilejul reîntoarcerii sale din Franța, la chemarea Consiliului Dirigent al Transilvaniei de a conduce Catedra de Zoologie a Universității din Cluj, proaspăt reorganizată după război. Activitatea și opera Institutului de Speologie nu au încetat nici o clipă la Cluj, în pofida vicisitudinilor vremurilor. Sub conducerea lui Emil Racoviță, Institutul de Speologie a cunoscut un mare avânt în perioada interbelică. În cadrul întreprinderii internaționale de cercetare ‘Biospeologica’, înființată de Emil Racoviță înainte să se stabilească la Cluj, cercetarea faunei cavernicole continuă acum în peșterile României, cu precădere în peșterile Munților Apuseni. Rezultatele sunt publicate în Archives de Zoologie Expérimentale et Générale și în Lucrările Institutului de Speologie din Cluj.

La 30 august 1940, România este obligată prin Dictatul de la Viena să cedeze Ungariei partea de nord a Transilvaniei, care cuprindea și Clujul. Facultatea de Științe a universității clujene se refugiază la Timișoara. Emil Racoviță lasă Institutul de Speologie la Cluj în grija lui Pierre Alfred Chappuis, directorul adjunct al institutului, cetățean al unei țări neutre, Elveția, și consulul acestei țări la Cluj. În 1945, după război, Emil Racoviță revine la Cluj, la Institutul de Speologie, căruia îi dăduse ființă în urmă cu un

sfert de veac. Emil Racoviță rămâne aici pentru încă doi ani, până la 11 noiembrie 1947, când a fost transportat din cabinetul său de lucru de la Institutul de Speologie direct la clinica din apropiere, unde toate strădaniile medicilor nu l-au mai putut ajuta. Emil Racoviță este înmormântat în cimitirul central al Clujului, dar spiritul său universal a rămas la Institutul de Speologie, la Cluj, cât și asupra întregii comunități științifice din lumea Biospeologiei, o știință sintetică ce și-a propus drept scop studierea „istoriei naturale a domeniului subteran”, o știință nouă ce l-a avut drept creator pe Emil Racoviță.

Institutul de Speologie poartă astăzi numele lui Emil Racoviță și se găsește din 1960 sub oblăduirea Academiei Române. La Cluj, vremurile grele de după război, apoi începutul perioadei comuniste din România, nu au ocolit Institutul de Speologie, însemnând printre altele diminuarea până la sistare a fondurilor. În acele vremuri, activitatea Institutului de Speologie nu a încetat, grație în mod particular lui Mihai Șerban, numit la Institutul de Speologie la 1 septembrie 1946. Institutul de Speologie a fost reorganizat la București în 1956, Clujul rămânând până astăzi un compartiment. Compartimentul din Cluj al Institutului de Speologie „Emil Racoviță” se mândrește cu nume sonore al speologiei și biospeologiei românești și mondiale. Pe lângă Mihai Șerban, asistentul lui Emil Racoviță, amintim în mod special înaintașii noștri, biospeologii Dan Coman,



Corneliu Pleșa și Gheorghe Racoviță, alături de Iosif Viehmann și Teodor Rusu, geologi, cu toții temerari exploratori ai peșterilor României, cercetători ai Institutului de Speologie, ale căror nume le regăsim în toate cărțile de speologie.

Așa cum spunea Emil Racoviță, „speologia este o știință eminamente sintetică”. Cercetarea științifică a domeniului subteran implică noțiuni și cunoștințe din multe domenii. Biospeologia nu poate fi înțeleasă având doar cunoștințe din ramurile biologiei generale. Biospeologul face întotdeauna referire la informații din geologie, chimie sau hidrologie, pentru a înțelege de pildă arealul faunei subterane terestre în funcție de izolarea geografică a diferitelor populații, în diferite masive carstice separate de bariere geologice. În cazul faunei acvatice, biospeologul va fi întotdeauna interesat de curgerea și caracteristicile fizico-chimice ale apelor subterane și nu numai de numele științific al unei

specii pe care o studiază. Astfel, la Cluj, cercetătorii Institutului de Speologie abordează astăzi teme de cercetare dintre cele mai variate. Sistematica și taxonomia faunei subterane acvatice și terestre sunt completate cu studii filogenetice, folosindu-se metode dintre cele mai moderne, așa cum ar fi tehnicile din sfera biologiei moleculare. Microbiologia clasică, ce se bazează pe izolarea și creșterea microorganismelor, a fost demult înlocuită în laboratorul Institutului de Speologie cu tehnicile avansate actuale cu care studiem amprente genetice ale microorganismelor din peșteri și din vastul domeniu subteran în general. Biologia moleculară își găsește bine utilitatea și în cazul cercetării populațiilor de lilieci, alături de utilizarea analizelor moderne ale ultrasunetelor emise de aceste mamifere troglodile. Relicvele mamiferelor și omului preistoric sunt studiate cu tehnici moderne și avansate, ce permit stabilirea cu înaltă precizie a perioadei în care aceste ma-

mifere (ursul de cavernă, hiena de peșteră etc.), cât și omul preistoric, au trăit. Cu aceste tehnici din sfera datărilor cu ajutorul elementelor radioactive, sau folosind analizele izotopilor stabili, se pot obține informații asupra condițiilor de viață și mediului înconjurător din acele timpuri preistorice.

Cercetările științifice desfășurate la Institutul de Speologie au de multe ori și un caracter practic, veghindu-se neconținut la protecția peșterilor, a apelor și a mediului subteran în general. Mediul subteran este din ce în ce mai amenințat de creșterea și dezvoltarea societății de astăzi, cu o cerere din ce în ce mai pronunțată de resurse naturale. Apele

subterane sunt o resursă epuizabilă și, deci, nu pot fi pompate la nesfârșit. Apa subterană din regiunile carstice este principala, dacă nu unica, sursă de apă potabilă. Paradoxal, în aceste regiuni, deșeurile provenite din gospodăriile oamenilor, dar și cele cu origini în industrie sau agricultură, ajung în definitiv în apele subterane, poluându-le. Nu în ultimul rând, peșterile sunt adevărate laboratoare de studiu a istoriei naturale a domeniului subteran, așa cum zicea Emil Racoviță. Tainele peșterilor nu vor putea fi descifrate pe deplin niciodată, după cum peșterile sunt izvoare de cunoștințe ce așteaptă să fie culese.

OBSERVATORUL ASTRONOMIC CLUJ-NAPOCA PROIECTE ȘI INFRASTRUCTURĂ DE CERCETARE



ALEXANDRU POP, VLAD TURCU

DIN ANUL 1990, după revenirea cercetării astronomice sub cupola Academiei Române, direcțiile specifice de cercetare ale Observatorului Astronomic din Cluj-Napoca, devenite deja tradiționale încă din anii '50, și-au găsit continuarea alături de tematici și direcții moderne în proiectele din cadrul programelor de cercetare ale Institutului Astronomic al Academiei Române:

1. *Astrofizică stelară și sisteme planetare;*
2. *Studii de astronomie galactică, extragalactică și cosmologie;*
3. *Sisteme de referință spațio-temporală, astrometrie CCD;*
4. *Studiul dinamicii corpurilor cerești prin metode cantitative și calitative;;*
5. *Studii de istorie și educație astronomică în context românesc și european;*
6. *Cercetare și dezvoltare de instrumentație multispectrală pentru astronomie.*

În domeniul astrofizicii au fost adoptate și dezvoltate metode riguroase destinate analizării și interpretării fenomenelor de variabilitate stelară. În acest sens au fost dezvoltate metode originale de investigare a tendințelor și semnalelor periodice de mică amplitudine

în serii de timp astronomice zgomotoase, urmărindu-se detecția, modelarea, și estimarea detectabilității acestora prin intermediul simulărilor Monte Carlo. O preocupare constantă a fost aceea a detectării posibilităților companioni invizibili ai stelelor variabile. A fost abordată dezvoltarea cadrului teoretic necesar studierii fenomenelor de modulație care se manifestă în variabilitatea stelară. Modelarea curbelor de lumină ale stelelor pulsante, cuantificarea formei acestora și studiul eventualei variabilități a formei acestor curbe au fost, de asemenea, abordate.

Modernizarea fără precedent a tehnicii observaționale a permis descoperirea în anul 2008 a pulsațiilor de mică amplitudine ale componentei primare a sistemului binar Y Leonis. Precizia observațională crescută a

„Calitatea cercetării științifice și infrastructurii de cercetare a permis abordarea unor direcții de mare actualitate în cadrul sub-programelor ESA (SST și NEO).”



Stația observații Feleacu, cupolă, 6 m.



EMIL RACOVITĂ în cabinetul său de lucru de la Institutul de Speologie.



Observatorul Astronomic, Cluj-Napoca



Stația observații Feleacu, cupolă, 3 m.

permis participarea la campanii internaționale de observații asupra fenomenelor mutuale ale sateliților planetelor Jupiter și Saturn (campaniile PHEMU și PHESAT), precum și a unor stele variabile (Y Camelopardalis, proiectul DWARF, proiectul Northern TESS targets).

Din anul 2014 au fost abordate domenii noi de cercetare: fizica proceselor stohastice aplicate în astrofizică, relativitate generală și cosmologie, cum ar fi studiul undelor magnetohidrodinamice perturbate stohastic, descifrarea proceselor fizice care duc la semănăturile observaționale ale găurilor negre supermasive și modele de materie neagră sub formă de condensat Bose-Einstein, măsurători din satelit ale câmpului magnetic terestru. De asemenea, au fost studiate modele gravitaționale $f(R)$ în cosmologie și au fost aduse contribuții la prelucrarea datelor obținute de rețeaua LIGO pentru detecția undelor gravitaționale.

Au fost inițiate preocupări în domeniul astronomiei extragalactice, al studierii galaxiilor pitice prin utilizarea metodelor radioastronomiei, radiointerferometriei și a tehnicilor de prelucrare a datelor radio și de sinteză a imaginilor.

Aplicarea tehnicilor observaționale (astrometrice și fotometrice) și computaționale moderne a fost extinsă și în domeniul studierii corpurilor cerești din apropierea Pământului: sateliți artificiali, deșeuri spațiale, asteroizi. Au fost obținute rezultate importante pentru asteroizii "2004 BL86", "2020 UA".

În domeniul mecanicii cerești, al astronomiei dinamice și al dinamicii spațiale, s-au efectuat studii asupra influenței activității solare și geomagnetice asupra mișcării sateliților artificiali în atmosfera terestră. De asemenea, s-au efectuat cercetări în domeniul problemei restrânse a celor trei corpuri – modelele Rein și Roche, precum și în cel al dinamicii corpurilor cerești în câmpuri post-newtoniene (Manev și fotogravitaționale). Au fost studiate metode de regularizare (cu aplicații la studiul apropiierilor strânse ale

corpurilor cerești), metode de investigare a comportării dinamice și a stabilității pe termen lung a sistemelor de corpuri cerești, de determinare a orbitelor periodice și cvasiperiodice.

În domeniul arheoastronomiei au fost elaborate metode de calcul specifice și au fost analizate orientările astronomice ale unor necropole, sanctuare, fortificații, biserici acoperind perioada dintre epoca neolitică și cea medievală. În domeniul învățământului astronomiei s-au elaborat metodologii noi în predarea astronomiei și folosirea acestora ca soluție pentru abordarea inter- și transdisciplinară în programele educaționale.

Rezultatele activității colectivului de cercetători ai Observatorului Astronomic s-au concretizat prin publicarea a numeroase studii în reviste de specialitate prestigioase (de ex. *Monthly Notices of the Royal Astronomical Society*, *The Astrophysical Journal*, *The Astronomical Journal*, *Astronomy and Astrophysics*, *Astronomy and Astrophysics Supplement Series*, *Acta Astronomica*, *Astrophysics and Space Science*, *New Astronomy*, *Astronomische Nachrichten*, *Acta Astronautica*, *Sensors*, *Information Bulletin on Variable Stars*, *IEEE Transactions on Plasma Science*, *IEEE Transactions on Magnetics*, *The Minor Planet Bulletin*, *Classical and Quantum Gravity*).

Infrastructura de cercetare științifică s-a dezvoltat în paralel cu modernizarea programelor și temelor de cercetare științifică. Astfel a fost modernizată și dezvoltată instrumentația și senzorii folosiți în astronomia domeniului optic. În anul 1995 a fost achiziționat din fonduri publice primul telescop optic computerizat cu apertură de 40 cm și prima cameră CCD astronomică (Meade Schmidt-Cassegrain LX200 16" și Meade CCD Camera Pictor 416), iar în anul 2008 a fost achiziționată și instalată o nouă cupolă astronomică cu diametrul de 3 m (Technical Instruments ProDome 10). Rezultatele observaționale obținute și experiența acumulată au permis abordarea unor proiecte



Telescop, 40cm, LX200



Telescop, 61cm, Planewave CDK24

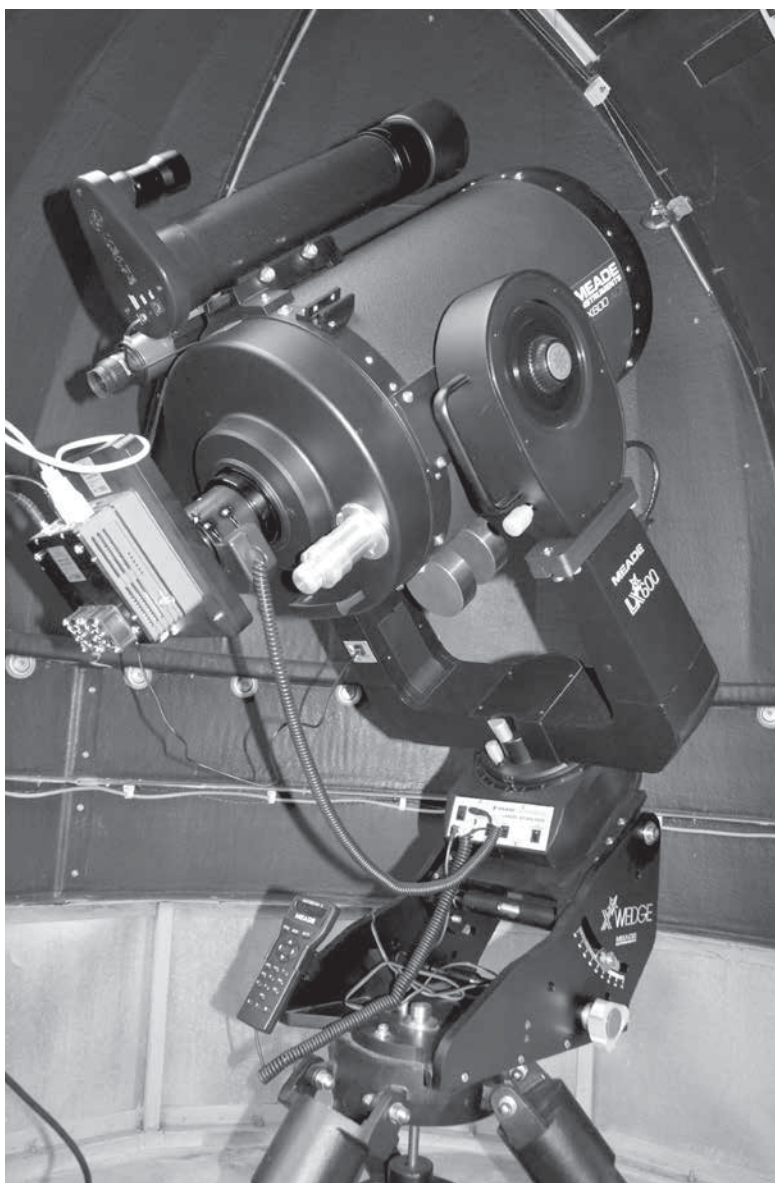
de cercetare științifică cu finanțare extra-bugetară, ceea ce a determinat dezvoltarea progresivă a infrastructurii în domeniul optic.

În prezent, în cadrul Stației de Observații Feleacu a Observatorului Astronomic Cluj-Napoca funcționează echipamente și infrastructură observațională în domeniul optic cu nivel de performanță extrem de ridicat. Astfel în cupola principală de 6 m

funcționează un tandem de instrumente optice format din telescop optic de tip Dall-Kirkham cu apertură de 61 cm (Planewave CDK 24) (cel mai mare din țară), echipat cu o cameră CCD de câmp mediu (SBIG STL 6303E) și filtre fotometrice UBVRI, și un refractor cu câmp mare (Orion ShortTube 80), echipat cu o cameră CCD (SBIG STT-1603ME), acționat de o montură ecuatorială ultrarapidă (Planewave L600, cu viteză de 50°/s). În cupola de 3 m funcționează un telescop optic de tip Schmidt-Cassegrain cu apertură de 30 cm (Meade LX600 12") în montură ecuatorială, echipat cu o cameră CCD (SBIG STT-1603ME).

Începând cu anul 2006 cercetarea științifică din cadrul Observatorului Astronomic se desfășoară și în cadrul unor proiecte de cercetare extrabugetare cu finanțare națională (Ministerul Cercetării, Agenția Spațială Română) și internațională (ESA, Comisia Europeană).

Calitatea cercetării științifice și infrastructurii de cercetare a permis abordarea unor direcții de mare actualitate în cadrul sub-programelor Agenției Spațiale Europene (ESA): *Space Surveillance and Tracking* (SST) și *Near Earth Objects* (NEO). Adoptarea Deciziei nr. 541 din 2014 de către Parlamentul European a permis constituirea unui cadru de lucru pentru supraveghere și urmărire spațială (SST) prin înființarea unui consorțiu european (EUSST) cu obiectivul principal de a constitui o rețea de senzori specifici și de a furniza servicii pentru protejarea infrastructurii spațiale critice și a populației. În prezent, România participă în Consorțiul EUSST alături de: Franța, Germania, Italia, Polonia, Portugalia și Spania. Sensorii optici dezvoltati în cadrul Observatorului Astronomic Cluj-Napoca (AROAC) contribuie activ la furnizarea de date observaționale pentru serviciile de reintrare în atmosferă, evitarea coliziunilor, fragmentare și constituirea catalogului european SST.



Telescop AROC, T30, Meade LX600 12"

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE DIN CLUJ-NAPOCA

VALORI DE TEZAUR

SORIN CRIȘAN

BIBLIOTECA ACADEMIEI Române din Cluj-Napoca este una dintre cele mai mari deținătoare de publicații de tezaur și de patrimoniu din România, numărând circa 100000 de manuscrise și tipărituri anterioare anului 1800, fără a include aici suțele de titluri de periodice vechi (sec. XVIII-XIX). De o valoare culturală, științifică și artistică remarcabilă sunt cele aproximativ 10 000 de manuscrise – unele dintre ele cu o vechime de șapte secole –, cele 177 de incunabule, la care se adaugă circa 4000 de volume de carte veche românească, maghiară și germană. În fondurile Bibliotecii remarcăm o colecție de codice medievale din secolele XII-XVI (relevante pentru literatura antică, medievală și renescentistă), dar și un număr important de manuscrise orientale (ebraice, arabe, tur-

ce și persane, originare din biblioteca personală a lui Timotei Cipariu. Tot din fondul de carte orientală reținem colecția de aproximativ 9000 tipărituri (secolele XVIII-XIX). De asemenea, Biblioteca adăpostește opere relevante pentru literatura religioasă din timpul Reformei, precum și ediții princeps ale lucrărilor lui Copernic, Galileo Galilei, Newton, Comenius și Hobbes. Colecția de cărți europene vechi (secolele XVI-XVIII) reprezintă fondul cel mai variat, cuprinzând aproximativ 50000 de lucrări, unele dintre ele aparținând unor editori remarcabili din acele timpuri (Manutius, Froben, Plantin, Elzevir). În acest context, prezentăm una dintre operele excepționale deținute de Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca, lucrarea lui Gaius Plinius Secundus, *Historia naturalis*, editată de Philippus Beroaldus la Parma, în 1476.

Gaius PLINIUS SECUNDUS

Historia naturalis

SCRITOR ȘI naturalist roman din sec. I d. Ch., Plinius cel Bătrân (23-79) a fost însoțitorul împăraților Vespasian și Titus în campaniile militare din Germania. După o viață dedicată studiului, dar și carierei militare, Plinius cel Bătrân a murit tragic, la 24 august 79, în timp ce admira erupția

vulcanului Vezuviu de pe puntea unui vas al flotei de la Misenum, flotă aflată la acea dată în estuarul orașului Pompei.

Considerată o adevărată enciclopedie a vremii și folosită până în zorii modernității ca lucrare de referință de către majoritatea savanților, *Istoria naturală* este împărțită în



*GAIUS
PLINIUS,
SECUNDUS,
Historia
naturalis*

Ed.: Philippus Beroaldus, Parma, Stephanus Corallus, 1476, 358 ff; in folio, 42,3 x 28,1 cm.

Cota: Inc. 3.

Proveniență: Biblioteca Colegiului Catolic din Cluj.

Referințe: HC 13091; GW M34300; BMC VII 939 (IC. 30223); Goff P-790; CIH 2781; JK 337



37 capitole (volume), acoperind domenii-
le științelor naturii, medicinei, cosmologiei,
psihologiei și antropologiei. Pentru lucrarea
sa, dedicată viitorului împărat Titus, Plinius
a compilat din textele grecești și latinești ale
numeroșilor autori ai vremii (aproape 500),
fără să se implice într-o analiză critică a fapte-
lor sau în aflarea „cauzelor obscure“ ale feno-
menelor descrise. Astfel, Plinius nu a ezitat să
descrie, între altele, „sentimentele religioase“
ale elefanților și „bunătațea“ leilor, sau să ne
explice, într-o manieră fantezistă, că

*marea care se întinde în lung și-n lat ca-
pătă un gust sărat, fie deoarece o foarte
mare parte din vaporii uscați este ameste-
cată cu apa mării, fie deoarece pământul
cu proprietățile sale o impregnează ca pe
apele medicinale, fie deoarece, după elimi-
narea substanțelor dulci și ușoare din ea,
pe care forța focului le atrage foarte ușor,
rămâne tot ceea ce este mai amar și mai
dens [...]*

Lăsându-se ghidat de principiile filosofiei
stoice și vrând să redea o imagine comple-
tă a lumii sale, în datele ei mărunte, ca și în
cele majore, Plinius a izbutit să creeze un „ta-
blou“ în care legile naturii și regulile cetății
se însoțesc cu normele transcendentului. Ca
urmare – pare să ne transmită autorul de pe
poziția unei retorici ferm asumate –, tot ceea
ce vedem în jur are un țel stabilit de zei, chiar
dacă, de cele mai multe ori, rostul lucrurilor
se află departe de înțelegerea oamenilor.

Lui Plinius cel Bătrân îi aparține celebra
locuțiune *Nulla dies sine linea* (Nici o zi pier-
dută fără rost).

IV, 11 (18), 41-45. ...*Culmea muntelui
Haemus urcă până la șase mii pași. Partea
opușă, înclinată spre Dunăre, este locui-
tă de moesi, geți, aezi, scaugdi și clari, iar
mai jos, de sarmații arei, numiți areați, de
sciți și, lângă țărmurile Pontului, de mori-
seni și sitoni, din care se trage poetul Or-
feu. Astfel [Tracia] are ca hotare: la mia-
zănoapte Istrul, la răsărit Pontul și Pro-*

*pontida, la miazăzi Marea Egee. Căci, din
cealaltă parte, Tracia începe de la malul
Pontului, unde se varsă fluviul Istru, și are
în acea parte cetățile cele mai frumoase, ca
Histropolis, colonie a milesienilor, Tomis,
Callatis, numită înaintea Cerbatis și Hera-
clea. [...]*

VII, 40 (41), 131. *Apoi se mai adau-
gă faptul că nici un muritor nu este tot-
deauna înțelept. Ce n-aș da să mă înșel în
această privință și cât mai mulți să soco-
tească cele spuse de mine ca fiind o pro-
rocire neadevărată. Deșertăciunea ome-
nească, meșteră să se înșele pe ea însăși,
socotește în felul tracilor, care pun în urnă
pietre de culori diferite, după cum o zi este
bună sau rea, iar în ziua morții le numără
și astfel îl judecă pe fiecare. [...]*
(Plinius cel Bătrân, *Istoria naturală*, în:
Izvoare privind istoria României, vol. I:
De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus,
București, „Editura Academiei Republicii
Populare Române, 1964, pp. 397, 407).

Prima ediție tipărită a lucrării *Historia natu-
ralis* a lui Plinius cel Bătrân a apărut în 1469,
la Veneția, fiind remarcată prin frumusețea
ornamentelor și a rubricaturilor. Secolul al
XV-lea numără șase ediții latine din aceas-
tă *opera magnum*. Exemplarul Bibliotecii
Academiei Române din Cluj-Napoca face
parte din a doua ediție, apărută la Parma
în 1476, aducând numeroase corecturi celei
princeps. Philippus Beroaldus (1453-1505),
profesor de retorică și poezie la universita-
tea din Bologna și considerat unul dintre cei
mai importanți exponenți ai umanismului,
a editat, pe lângă lucrarea lui Plinius, nu-
meroși alți autori antici, între care Apuleius,
Suetonius, Propertius ș.a. Considerată prima
operă majoră editată de Beroaldus, *Historia
naturalis* a văzut lumina tiparului în oficina
lui Stephanus Corallus. Într-una din edițiile
următoare, cea de la Veneția, din 1482, același
editor va adăuga un poem la începutul volu-
mului, alături de o *Apologie* la Plinius.

Pentru tiparul ediției din 1476 de la Par-
ma, Corallus a folosit litere romane, așezând

textul pe două coloane și 50 de linii pe pa-
gină. Textul are, la începutul paragrafelor,
numeroase spații cu custode pentru inițiale,
completate cu roșu și albastru. 31 de inițiale
sunt anluminare cu auriu și diferite culori,
în tradiția manuscriselor umaniste ale seco-
lului al XV-lea, majoritatea literelor orna-
te manual fiind înconjurare de antrelacuri.
Decorarea, extrem de fină și de viu colorată,
urmează, de regulă, traseul contorsionat al
unor ramuri de viță de vie, fiind completată
cu motive florale și geometrice, uneori cu ex-
tensii dincolo de chenarul inițialei. Acest tip
de literă este specifică manuscriselor și incu-
nabilelor Italiei celei de-a doua jumătăți a
secolului al XV-lea și mai cu seamă orașului
Bologna. Ca urmare, este posibil ca deco-
rarea volumului să aparțină unui artist al
școlilor de anluminare din Bologna, poate
chiar lui Alessandro Ottoni, celebrul „saggio
e magnifico sovrano“, adică iscusitul patron
al artelor și meșteșugurilor din Matelica.





LAUDATIO DOMINI SORIN CRIȘAN

*cu prilejul decernării titlului de
Doctor Honoris Causa al Universității
Naționale de Arte „G. Enescu” Iași*

Prof. univ. dr. OCTAVIAN JIGHIRGIU

„Parcurgându-i opera am
avut bucuria
să descopăr
o anumită
voluptate a
aspirației spre
transcendent,
spre acea re-
venire a omu-
lui la condiția
sa ancestrală.”

*Stimate Domnule Rector,
Stimați Membri ai Senatului,
Stimați Membri ai comunității academice,
Dragi studenți,
Onorat auditoriu,*

SUNT ONORAT să dau citire acestor rânduri ce au luat naștere din dorința de a surprinde cât mai fidel personalitatea și parcursul profesional al unui remarcabil estetician și filosof al teatrului. Consecventă cu misiunea sa, aceea de pol al excelenței în educația artistică, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași își reafirmă astăzi preocuparea de a promova elitele științifice și culturale, într-o lume ce își dezvoltă în grabă nevoile imediate, instalând ca postulate ale gândirii și practicii facilul, pragmatismul sau falsul exemplu. Neconformându-se acestui iureș greu de stăvilit, o serie de profesioniști ai culturii și artei și-au făcut un deziderat din permanenta pledoarie pentru revenirea la esență. „Astfel de oameni sunt rari, ei trebuie iubiți”, spunea prin gura unui personaj dramaturgul Anton Pavlovici Cehov în urmă cu mai bine de un secol. Astăzi, ca și cum timpul ar fi stat în loc, simțim nevoia de a pune în lumină oamenii și realizările remarcabile ce păstrează nealterată flacăra spiritului, în plină eră a postumanului.

Titlul onorific de *Doctor Honoris Causa* devine, în acest context, o elegantă reverență făcută de Comunitatea academică, de Senatul Universității Naționale de Arte „George Enescu” din Iași, în fața unui important gânditor al teatrului românesc – Profesorul universitar doctor Sorin Ion Crișan.

Născut la 24 ianuarie 1966, Sorin Crișan pare să fi stabilit o relație cu totul specială cu timpul, un parteneriat roditor ce face ca misiunea pe care mi-am asumat-o astăzi să fie una deloc ușoară. Realizările domniei sale vorbesc de la sine. Inițial pasionat de chimie, alege să urmeze cursurile Facultății de Tehnologie Chimică din cadrul Universității „Babeș – Bolyai” din Cluj-Napoca, finalizându-și studiile în tumultul an al revoluției române, 1989. Câțiva ani mai târziu, adevărata sa vocație, teatrul, îl cheamă înapoi pe băncile școlii, în cadrul aceleiași universități clujene, obținându-și licența în *Teatrologie* la Facultatea de Litere, profilul de Artă Teatrală, în 1998. Fire tenace, spirit perseverent în căutarea adevărului, a esențialului, Profesorul Sorin Crișan urcă rând pe rând treptele cunoașterii, rămânând în Universitatea „Babeș – Bolyai” pentru a urma studiile aprofundate în *Artă Teatrală și Spectacologie*, finalizate în anul 1999, pentru ca mai apoi, în 2001, să obțină diploma de Doctor în domeniul Teatru la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică

„Ion Luca Caragiale” din București, precum și o diplomă de Doctor în domeniul Istorie, obținută la Academia Română – Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, în anul 2011.

Această trecere succintă prin etapele formării universitare a Profesorului Sorin Crișan este partea cea mai ușoară a misiunii ce mi s-a încredințat prin voința Rectorului și a Senatului Universității Naționale de Arte „George Enescu” din Iași. Afirm acest lucru conștient de volumul și valoarea activităților profesionale ale celui ce astăzi, cu onoare, este invitat să intre în rândul comunității noastre academice. Doar simpla trecere în revistă a colectivelor redacționale, a asociațiilor și organizațiilor profesionale, a societăților culturale sau a organismelor ministeriale în care activează sau a activat domnia sa ne înfățișează portretul unui intelectual de înaltă ținută: membru în Colegiul științific al revistei „DramArt”, Timișoara, membru al redacției revistei „Jurnalul Artelor Spectacolului”, Sibiu, redactor șef al Revistei de studii teatrale „Symbolon”, Târgu-Mureș, redactor șef al revistei „Études bibliologiques / Library Research Studies”, revistă a Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca, membru în Consiliul Artistic al Companiei „Liviu Rebreanu” – Teatrul Național Târgu-Mureș, membru al Forumului Câmpului Lacanian din România, membru al Consiliului Onorific al European Academy of Performing Arts, membru al Societății de Psihodramă „Jacob Levy Moreno”, membru al Uniunii Teatrale din România, membru al Uniunii Scriitorilor din România, vicepreședinte al Biroului Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru – Secția Română, expert evaluator ARACIS, Expert evaluator proiecte CNCIS, membru în Consiliul Științific al Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, membru al Comisiei Artele Spectacolului din cadrul Consiliului Național de Acreditare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare și lista continuă cu alte și alte ipostaze profesionale ale domniei sale.

Deloc de neglijat este calitatea de președinte și membru al unor importante jurii de concursuri și manifestări artistice consacrate: Președinte al juriului pentru România – *PopDrama: concurs internațional de dramaturgie* – „Europa creativă”, președintele juriului Festivalului Internațional al Teatrelor de Păpuși „Puck”, membru al juriului la Gala Tânărului Actor, Mangalia, membru al juriului „Bursa de texte noi românești”, Târgu-Mureș, membru al juriului Festivalului Internațional de Animație „Puck-Anima-fest” Cluj-Napoca sau membru al juriului Festivalului Național „TOPFEST” (Thalia Open Festival) Târgu Mureș.

Toate acestea, dublate de calitățile dovedite și recunoscute în managementul universitar și cel cultural – Cancelar (2006 - 2010), apoi Prorector (2010 - 2011) și Rector al Universității de Arte din Târgu-Mureș, din 2011 până în prezent, precum și funcția de Director al Bibliotecii Academiei Române – Filiala Cluj-Napoca – evocă pe deplin polivalența preocupărilor sale profesionale. Activitatea didactică ni-l înfățișează pe profesorul Sorin Crișan ca pe un neobosit cercetător al artei teatrale, cursurile pe care le-a predat sau le predă însumând direcții de studiu dintre cele mai variate: Doctrină regizorală, Limbă și limbaj în arta spectacolului, Psihologia comunicării, Teatrologie, Analiza textului, Evoluția artei regizorale, Antropologie teatrală, Teoria comunicării în artele spectacolului, Estetica teatrului sau Estetica artei actorului. În strânsă tovarășie cu activitatea de la catedră se află și calitatea de conducător de doctorat obținută în anul 2009 și reconfirmată în 2015 prin examenul de abilitare. Participările la Simpozioane și Sesiuni de Comunicări științifice sau Conferințele susținute în țară și străinătate completează o biografie profesională aflată în sfera excelenței,

Dintre premiile și distincțiile primite până în prezent menționăm aici: Distincția „Crucea șaguniană pentru mirenii” – acordată în 2012 de Mitropolia Ardealului, Arhiepiscopia Ortodoxă a Sibiului, Diploma de

exelență pentru susținerea învățământului teatral – oferită în 2014 de Universitatea de Vest din Timișoara, Medalia Universității de Arte „George Enescu” din Iași pentru promovarea, afirmarea și susținerii culturii și educației artistice în România din anul 2015, acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timișoara în 2016, Premiul „Dimitrie Onciul” oferit în 2016 de Academia Română pentru lucrarea *Arta, fizionomia și circulația cărții în Transilvania secolelor XV-XVI*, Diploma de excelență primită în 2018 din partea Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” – Filiala Județului Mureș și Medalia „Distincția Culturală”, acordată de Academia Română – Filiala Cluj-Napoca în 2018 „pentru valoroase cercetări în domeniul istoriei tiparului și a artelor”.

În mod evident, personalitatea creatoare a acestui reputat teoretician al artei și culturii se face remarcată printr-o vastă activitate publicistică. Scrie studii, cronici literare și teatrale, eseuri și proză în reviste precum: „Tribuna”, „Steaua”, „Teatrul Azi”, „Contrafort”, „Symbolon”, „Vatra”, „Minerva”, „Apostrof”, „Thalia”, „Rampa”, „Jurnal teatral”, „Caiete silvane”, „Libraria”, „Jurnalul artelor Spectacolului” și multe altele. Acestui palier de expresie intelectuală și artistică i se alătură cărțile și volumele publicate, multe dintre ele fiind asimilate de fondurile documentare ale bibliotecilor universitare și regăsindu-se în bibliografiile obligatorii de specialitate. Amintim aici volumele de autor: *Cercul lumii la D. R. Popescu, Jocul nebunilor* – carte laureată în anul 2003 cu Premiul Național oferit de Ministerul Culturii și Cultelor, *Teatru, Viață și Vis. Doctrină regizorală, Teatru de la rit la psihodramă, Teatru și cunoaștere, Sublimul trădării. Pentru o estetică a creației teatrale*, precum și *Arta, fizionomia și circulația cărții în Transilvania secolelor XV-XVI*.

Ne afirmăm la începutul acestei laudatio senzația unei relații speciale pe care Sorin Crișan a instaurat-o cu timpul, parcursul domniei sale însumând multe alte reali-

zări pe care dintr-o anumită reținere, asociată rigorilor unui astfel de moment, nu le vom mai aminti. Parcurgându-i opera am avut bucuria să descopăr o anumită voluptate a aspirației spre transcendent, spre acea revenire a omului la condiția sa ancestrală. Este oare aceasta modalitatea prin care ne putem sustrage „vremelniciului caier”? În lipsa unui răspuns cuantificabil, reputatul cercetător și teoretician se lasă fascinat de cuvânt, de idee, oferindu-li-se necondiționat cu toată forța sa creatoare. Operând cu instrumente precum psihanaliza, filosofia sau antropologia, scriitura lui Sorin Crișan devine un permanent balans între celebrarea artei teatrale și plonjeul în substanța umanului. În viziunea sa, fundamentele existenței reflectate în oglinda artei teatrale își redimensionează permanent forțele, comportând imprevizibile metamorfoze și reinterpretări. Expunându-se pe sine, teatrologul își afirmă în mod asumat „...obsesiile, neliniștile, dorințele și aspirațiile (...), angoasele, temerile și conflictele sale, deplăse, condensate, ascunse pe o scenă simbolică” (Sorin Crișan, *Teatrul de la rit la psihodrama*, p. 7).

Opera lui Sorin Crișan, receptată în acest context, se afirmă ca stare de reflecție asupra interogațiilor esențiale ale umanității, conferindu-i artei teatrale un rol fundamental, mântuitor, sau, cel puțin, dătător de speranță.

Stimate Domnule Profesor

Sorin Ion Crișan,

Universitatea Națională de Arte „George Enescu” este onorată de prezența dumneavoastră astăzi în sânul comunității noastre academice, iar prin această ceremonie, dorim să ne exprimăm recunoștința pentru remarcabila activitate teatrală și pedagogică pe care o desfășurați neobosit, de mai bine de două decenii. Recunoașterea publică a meritelor deosebite cu care ați sporit zestrea culturală și artistică românească devine în acest context o veritabilă sărbătoare a spiritului.

Iași, 10 iunie 2021

ZILELE ACADEMICE CLUJENE

Programul manifestărilor în perioada octombrie-noiembrie 2022

FESTIVITATEA DE DESCHIDERE

Vineri, 7 octombrie 2022, ora 12

Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”
și online, prin platforma Zoom

Cuvinte de deschidere:

- Academician Doru PAMFIL,
Președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române
- Prof. univ. dr. Daniel DAVID,
Rectorul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca
- Academician Ioan-Aurel POP,
Președintele Academiei Române,

Prezentări în plen:

- Academician Ioan-Aurel POP,
Președintele Academiei Române,
Avram Iancu - un destin exemplar
- Prof. univ. dr. Cornel SIGMIREAN,
Directorul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”
din Târgu Mureș
*Între tradiție și modernitate: 65 de ani de cercetări istorice
la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu Mureș*
- Dr. Emil CĂTINAȘ,
Directorul Institutului de Calcul „Tiberiu Popoviciu”,
*50 de ani de la prima apariție a publicației:
Journal of Numerical Analysis and Approximation Theory*
- Prof. univ. dr. habil. Sorin CRIȘAN,
Directorul Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca,
*Fragmenta Codicum: o nouă colecție de manuscrise medievale
la Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca*

Încheierea festivității:

- Moment muzical

PROGRAMUL MANIFESTĂRIILOR
ÎN ORDINE CRONOLOGICĂ

10-11 octombrie	Centrul de Studii Transilvane	83
12 octombrie – 15 noiembrie	Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu“	85
13-21 octombrie	Institutul de Istorie „George Barițiu”	89
19 octombrie	Observatorul Astronomic Cluj-Napoca	99
20-21 octombrie	Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” din Târgu-Mureș	100
24 octombrie	Centrul de Cercetări Geografice	103
25-28 octombrie	Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu”	104
4, 8 noiembrie	Institutul de Arheologie și Istoria Artei	107
7-8, 11-12 noiembrie	Arhiva de Folclor a Academiei Române	110
10, 17-18 noiembrie	Biblioteca Academiei Române – Cluj-Napoca	111
23-24 noiembrie	Institutul de Speologie „Emil Racoviță”	112

CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE

Conferința națională

„Pe umerii giganților”

– mari istorici și influența lor asupra istoriografiei românești

Luni, 10 octombrie 2022

Sosirea și cazarea participanților

Marti, 11 octombrie 2022

Sala de conferințe din clădirea institutelor Academiei Române,
str. Mihail Kogălniceanu nr. 12-14, etaj I,
se va desfășura în format „hibrid”, cu participare fizică și online

- 9.30 – 9.45 **Deschiderea oficială. Cuvinte de salut:**
- prof. univ. dr. Ioan BOLOVAN, membru corespondent al Academiei Române
- 9.45 – 11.15 **Lucrări în plen**
Moderatori: CȘ. I dr. Daniela MÂRZA, CȘ. II dr. Ana Victoria SIMA
- George CIPĂIANU (Universitatea Babeș-Bolyai),
Profesorul nostru, Francisc Pall
 - Cristian VASILE (C.Ș. II dr., Institutul de Istorie „N. Iorga” București),
2018 și despărțirea de trei istorici reprezentativi: Violeta Barbu, Șerban Papacostea, Dinu C. Giurescu
 - Simion GHEORGHIU (C.Ș. III dr., Institutul de Istorie „Nicolae Iorga București”),
Șerban Papacostea: întâlnirile sale cu istoria
 - Maria GHITTA (C.Ș. III dr., Centrul de Studii Transilvane),
Silviu Dragomir și problema minorităților naționale
- 11.15 – 11.30 Pauză de cafea
- 11.30 – 13.00 **Lucrări în plen**
Moderatori: CȘ. I dr. Daniela MÂRZA, CȘ III dr. Simion GHEORGHIU
- Gabriela DRISTARU (A.C., Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”),
Leon T. Boga – director al Sucursalei Arhivelor Statului Chișinău
 - Daniela MÂRZA (C.Ș. I dr., Centrul de Studii Transilvane),
Destine exemplare din generația Marii Uniri: Alexandru I. și Ion I. Lapedatu
 - Nicoleta ROMAN (C.Ș. II dr., Institutul de Istorie „N. Iorga”),
Maria Holban și colecția Călători străini despre țările române
 - Cristian PLOSCARU (Prof.univ. Dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași),
Influența lui A. D. Xenopol asupra școlii ieșene de istorie modernă (a doua jumătate a secolului XX)
- 13.30 – 15.00 Prânz
- 15.30 – 17.00 **Lucrări în plen**
Moderatori: CȘ III dr. Maria GHITTA
- Ana Victoria SIMA (C.Ș. II dr., Centrul de Studii Transilvane),
Vocile stinse ale Marelui Război. Mărturiile unei loialități în schimbare
 - Robert Marius MIHALACHE (C.Ș. III dr., Centrul de Studii Transilvane),
Comunicarea scrisă din Transilvania între limba cultă și cea vernaculară: O corespondență privată din secolul al XVI-lea

- Florian Dumitru SOPORAN (C.Ș. III dr., Centrul de Studii Transilvane),
Individualități și loialități comunitare: catalizatori ai restaurării statului în Europa Centru-Orientală: secolele XI-XIV
- Alexandru SIMON (C.Ș. I dr., Centrul de Studii Transilvane),
Iancu de Hunedoara și Clujul: o memorie au mai multe
- PALL-SZABO Ferenc Daniel (Centrul de Studii Transilvane, UBB),
PALL-SZABO Agnes Orsolya (UBB), Szabo Kinga Melinda (UBB),
Șofranul în gastronomia transilvană în secolul XVI-XIX

17.00 – 17.45 **Discuții. Concluzii**

18.00 Cocktail

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ
„SEXTIL PUȘCARIU”

Atelier online

Filiație îndoliată.

Figuri, stiluri, politici ale moștenirii în cultura română

Organizat în vederea pregătirii unui număr tematic al revistei *România Orientale*
(Sapienza Università Editrice, Roma, 2023)

Miercuri, 12 octombrie 2022

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”,
începând cu ora 10,00, se va desfășura online pe platforma Google Meet

Moderatori: Laura MARIN și Adrian TUDURACHI

Participanți: Jessica ANDREOLI (Universitatea Babeș-Bolyai/ Universită di Genova, Torino),
Raluca BIBIRI (Universitatea din București), Ioana BICAN (Universitatea Babeș-Bolyai), Paul CERNAT (Universitatea din București), Romanița CONSTANTINESCU (Universităt Heidelberg/ Universitatea din București), Amalia COTOI (Universitatea Babeș-Bolyai), Ruxandra DEMETRESCU (Universitatea Națională de Arte, București), Ștefan FIRICĂ (Universitatea din București), Cezar GHEORGHE (Universitatea din București), Filip-Lucian IORGA (Universitatea din București), Laura MARIN (Universitatea din București), Laura MESINA (Universitatea din București), Alina MIHALACHE (Universitatea din București), Angelo MITCHIEVICI (Universitatea Ovidius, Constanța), Călina PĂRĂU (Universitatea Babeș-Bolyai), Ligia TUDURACHI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”)

Sesiune de comunicări

Atlasul lingvistic român

– stadiul actual al editării și publicării

Mărti, 18 octombrie 2022

Biblioteca Institutului „Sextil Pușcariu”, str. Emil Racoviță, nr. 21,
începând cu ora 10,00

Moderator: Veronica Ana VLASIN

- Gabriela Violeta ADAM (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Atlasul lingvistic român – de la anchetă la redactare
- Cosmina-Maria BERINDEI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Proiecția interfeței digitale a Atlasului lingvistic român (ALR I și ALR II)
- Lavinia NASTA (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Nume de jocuri cu prepoziția compusă de-a în ALR II
- Doina GRECU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Lexic bănățean pe baza ALR
- Bogdan HARHĂȚĂ (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”), *ALR și DLR*
- Dumitru LOȘONȚI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Rectificări și contribuții etimologice (IV)
- Adelina Emilia MIHALI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Denumiri ale părților de sat, pe baza materialului onomastic din ALR II
- Veronica Ana VLASIN (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Preliminarii în digitalizarea și editarea ALR

Masă rotundă

Perspective și puncte-cheie în editarea ALR I și ALR II

Miercuri, 19 octombrie 2022

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”,
Str. Emil Racoviță, nr. 21, Sala ALR,
începând cu ora 10,00

Organizator: Departamentul de dialectologie și onomastică al Institutului „Sextil Pușcariu”
Moderatori: Veronica VLASIN, Gabriela Violeta ADAM

Simpozion

Scriitori români contemporani.
Corpuri și gesturi

Luni, 7 noiembrie 2022

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”,
începând cu ora 9,00, se va desfășura online pe platforma ZOOM

Moderatori: Magda RĂDUȚĂ, Ligia TUDURACHI

- Angelo MITCHIEVICI (Universitatea Ovidius, Constanța),
Mircea Dinescu – burghezul revoluționar: de la poezie la bucătărie sau cum să trăiești bine
- Magda RĂDUȚĂ (Universitatea din București),
Gabriela Adameșteanu, scriitor. Traseul postural al unei consacări
- Grațiela BENGĂ (Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu”, Timișoara),
Spații de tranziție și estetica relațională. O analiză posturală a lui Claudiu Komartin
- Nina CORCINSCHI (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău),
Realitate și suprarealitate în proza lui Vitalie Ciobanu
- Magda WÄCHTER (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Categoriile vieții în postură dialogală. „Taifasul” filosofilor (Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu)
- Liliana BURLACU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Tatiana Țibuleac. Analiză posturală și tematizări ale filiației
- Ligia TUDURACHI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Un proiect de „vieți de scriitor” marca Polirom
- Constantina Raveca BULEU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Imagini de rol la Radu Țuculescu
- Andrada Fătu-TUTOVEANU (Universitatea Babeș-Bolyai),
Posturi, poze, ilustrate. Memoriile de călătorie ale Anei Blandiana
- Daiana GÂRDAN (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Fețe ale feminismului postmilennial în poezia românească. Cazul Medeea Iancu
- Nadejda IVANOV (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău),
Hermeneutica profunzimilor – metodă de cercetare a romanului de introspecție
- Ioana MOROȘAN (Universitatea din București),
Construcție posturală la Bogdan-Alexandru Stănescu
- Maria PETRICU (Universitatea din București),
Despre cuiburile păsărilor migratoare. O analiză posturală a literaturii lui Carmen Firan
- Constantin IVANOV (Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, Chișinău),
Romanul oniric și miza universurilor imaginare
- Victor COBUZ (Universitatea din București),
Trei poeți pe frontul anticorupției. Postura scriitorului contestatar

- Adelina BAIDOC (Universitatea Babeș-Bolyai),
Moni Stănilă. Dogmatista
- Mihai-Cătălin POPA (Universitatea Babeș-Bolyai),
Mihail Vakulovski și Alexandru Vakulovski: un „haiduc” și un „golan intelectual”
- Maria ILEANA (Universitatea Babeș-Bolyai),
Chris Tănăsescu/ Margento. Între turism și nomadism
- Oana CĂTĂLINA-DIUMEA (Universitatea Babeș-Bolyai),
Marius Ianuș, poetul cel bun, cel rău, cel urât

Workshop

Ficțiuni și realități ale migrației postcomuniste. Topografii și tipologii

Mărti, 15 noiembrie 2022

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”,
str. Emil Racoviță, nr. 21, sala Nicolae Drăganu
începând cu ora 14,00

Moderator: Adriana STAN

Participanți: Adriana STAN (Universitatea Babeș-Bolyai), Cosmin BORZA (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”), Claudiu TURCUȘ (Universitatea Babeș-Bolyai), Alex GOLDIȘ (Universitatea Babeș-Bolyai/ Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”), Snejana UNG (Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu)

Workshop

Hrană și societate.

Arhive, terenuri, lecturi

Organizat în cadrul proiectului PN-III-P2-2.1-PED-2019-5092:
Colecție digitală a patrimoniului alimentar românesc și transfer spre societate (FOODie)

Mărti, 15 noiembrie 2022

Biblioteca Institutului „Sextil Pușcariu”, str. Emil Racoviță, nr. 21,
începând cu ora 10,00, se va desfășura online pe platforma Google Meet

Moderatori: Otilia HEDEȘAN, Cosmina TIMOCE-MOCANU

- Otilia HEDEȘAN (Universitatea de Vest din Timișoara),
Tradiții culinare la români/ în România. Identități și markeri culinari
- Cosmina TIMOCE-MOCANU (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Arii și frontiere culinare la 1937. Comentarii în marginea răspunsurilor la Chestionarul VIII al Muzeului Limbii Române
- Andreea-Nora PUȘCAȘ (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”),
Frazeologia bahică (I). Din răspunsurile la Chestionarul VIII al Muzeului Limbii Române
- Rodica NAGY, Claudia COSTIN (Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava),
Aspecte identitare și culturale ale hranei în spațiul bucovinean–perspectivă etnolingvistică
- Luminița DRUGĂ (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău),
„Mămăliga-i stălpul casei, pâinea, cinstea mesei!”. O perspectivă etnolingvistică asupra unui aliment tradițional
- Petronela SAVIN (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău),
La plăcinte... prin cuvinte. Oglindiri figurative
- Diana MIHUȚ (Universitatea de Vest din Timișoara),
Identitate etnică și stereotip culinar. Un exemplu: caietul plugarului Dumitru Florea Purcaru din Flămânda–Mehedinți

- Mihaela CĂLINESCU (Universitatea de Vest din Timișoara),
Un experiment etnografic: revizitarea unui teren interbelic–Făurești, județul Vâlcea
- Sanda IGNAT (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”),
Aspecte din cercetarea de teren culinară la etnicii germani din România (2021-2022)
- Veronica GRECU (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău),
Drumul laptelui la stână și ultimii lui cunoscători
- Alexandru CHISELEV (Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea),
Peștele în alimentația cotidiană și festivă. De la documentele de arhivă la terenul actual
- Liviu Ovidiu POP (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”),
Mâncare de la distanță sau cum să prelucrezi baze de date savuroase

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”

Conferința
Între naționalism și globalizare
Continuități, fracturi și perspective în istoria Europei Centrale și de Est
din Evul Mediu până în prezent

Cluj-Napoca, 13-15 octombrie 2022

se va desfășura cu participare fizică

Organizatori: Institutul de Istorie „George Barițiu”,
Universitatea Babeș-Bolyai – Centrul de Studiere a Populației

PROGRAM GENERAL

Joi, 13 octombrie

14.00 – 15.30 Deschiderea conferinței
16.00 – 18.30 Lucrări pe secțiuni
19.00 Cina

Vineri, 14 octombrie

9.00 – 11.00 Lucrări pe secțiuni
11.00 – 11.15 Pauză de cafea
11.15 – 13.15 Lucrări pe secțiuni
13.30 – 14.15 Masa de prânz
14.30 – 16.15 Lucrări pe secțiuni
16.15 – 16.30 Pauză de cafea
16.30 – 18.30 Lucrări pe secțiuni
19.00 Cina

Sâmbătă, 15 octombrie

9.00 – 11.00 Lucrări pe secțiuni

Joi, 13 octombrie 2022

Casino – Centrul de Cultură Urbană Cluj (Parcul Chios)

14.00 – 15.30 **Deschiderea oficială a conferinței.** Cuvinte de salut din partea invitaților

- **Decernare titlu de Membru de Onoare al IIGB:**
prof. dr. Dumitru PREDA, prof. univ. dr. Gheorghe IACOB
- **Prelegere în plen:**
prof. univ. dr. Vasile PUȘCAȘ, *Istoria și istoriografia, azi*

PROGRAM PE SECȚIUNI

P. 1: Avram Iancu Inedit. 150 de ani de la moarte (I)

Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Sala „Ioan Mușlea”

Moderatori: Ela COSMA, Valentin ORGA

- 16.00 – 18.30
- **Prezentarea Expoziției:**
Avram Iancu, realizator Ionuț COSTEA, Colecții Speciale, BCU Cluj-Napoca
Ionuț COSTEA, *Avram Iancu în Colecțiile Speciale de la BCU Cluj-Napoca*
 - Doru RADOSAV,
Sinceritatea arhivei. O necunoscută arhivă „Avram Iancu” în dezbateri istoriografică
 - Ioan BOLOVAN,
La originile „eroizării” lui Iancu: Iosif Vulcan și revista „Familia”
 - Ela COSMA,
Avram Iancu inedit. „Dosarul morții” sale în Fondul documentar de la BCU Cluj-Napoca

P. 8: Masonerie și Medicină (sec. XIX - XX)

Restaurant Chios Parc (Parcul Central)

Moderatori: Attila VARGA

- 16.00 – 18.30
- Varga ATTILA,
Medicii din Loja „Unio” din Cluj. Discursul privind protecția națiunii maghiare (1886-1918)
 - Cristian MOȘNEANU,
Francmasonul Ioan Ciurea- părintele învățământului de medicină legală de la Iași
 - Marius TURDA,
Rasa și caracter național în Ungaria interbelică
 - Cătălin TURLIUC,
Titlu rezervat
 - Alexandru RUFANDA,
Titlu rezervat
 - Radu SACAGIU,
Dr. Leon Friedmann și societățile inițiatice
 - Silviu MOLDOVAN,
Rute alternative către Paris. Arhiva Supremului Consiliu pentru România
 - Rudolf CRISTIAN,
Inițiative medicale și sociale din partea lojilor francmasonice din Banatul Montan în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

P. 11: Masa Rotundă

Operele Naționale din România – Istorie și Viitor

MushuROI HUB, Piața 1 Mai, nr. 4-5

Moderatori: Varga ATTILA, Florin ESTEFAN

- 16.00 – 18.30 **Vorbitori:**
- Florin ESTEFAN – Directorul Operei Naționale Române din Cluj-Napoca
 - Daniel JINGA – Directorul Operei Naționale Române din București
 - Cristian RUDIC – Directorul Operei Naționale Române din Timișoara
 - Andrei FERMESANU – Directorul Operei Naționale Române din Iași

Vineri, 14 octombrie 2022

P. 1: Avram Iancu Inedit. 150 de ani de la moarte (II)

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, sala nr. 507

Moderatori: Ela COSMA, Valentin ORGA

- 9.00 – 11.00
- Valentin ORGA,
Portretistică revoluționară în colecțiile BCU Cluj-Napoca
 - Ionela MIRCEA,
Avram Iancu, un erou în portrete
 - Mircea-Gheorghe ABRUDAN,
Avram Iancu în viziunea istoricului Ioan Lupaș
 - Gheorghe IANCU,
Istorie orală. Opinii familiale despre Avram Iancu

**P. 2: Transilvania în dinamica Europei Centrale și de Sud-Est
(sec. XIV-XVII) (I)**

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1, Sala de conferințe

Moderator: Susana ANDEA

- 9.00 – 11.00
- Lidia GROSS,
Începuturile comunității urbane din Bistrița (sec. XIV)
 - Adinel DINCĂ,
Arhivă și bibliotecă în peisajul parohial transilvan (1350-1550)
 - Maria FRÎNC,
Fondul documentar medieval din arhiva conventului din Cluj-Mănăstur, păstrat la Batthyaneum
 - Alexandru ȘTEFAN,
(Re)descoperirea socotelilor medievale ale orașului Cluj: particularități locale în context transilvan
 - Andreea MÂRZA,
Cronica Hungarorum a lui Johannes de Thurocz: o comparație a edițiilor Brno și Augsburg (1488)

**P. 2: Transilvania în dinamica Europei Centrale și de Sud-Est
(sec. XIV-XVII) (II)**

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1, Sala de conferințe

Moderator: Adinel C. DINCĂ

- 11.15 – 13.15
- Arcadie BODALE,
Două toponime de origine sorabă și importanța lor pentru istoria românilor din nordul Moldovei înainte de „Descalcat”
 - Mihai KOVÁCS,
Transferul autorității episcopale latine în Transilvania în jurul anului 1500
 - Susana ANDEA,
Scrisori de chezășie ale iobagilor români din Transilvania (sec. XVI-XVII)
 - Sorin ȘIPOȘ,
Voiajori străini în Principatele Române și mijloacele de călătorie utilizate (1710-1810)
 - Livia ARDELEAN,
Gospodăria nobiliară din Maramureș, câteva repere documentare

**P. 3: Grija pentru sănătate: mentalități, practici și instituții medicale
în spațiul românesc în sec. XVIII-XX**

UBB – Centrul De Studiere A Populației, Str. Avram Iancu, Nr. 68, Et. 3

Moderator: Luminița DUMĂNESCU

- 9.00 – 11.00
- Elena-Crinela HOLOM,
Comitatul Alba de Jos în timpul epidemiei de holeră din anul 1873: impact demografic
 - Elena-Daniela MĂRZA,
Spitale și pacienți în Transilvania : aspecte cantitative (1860-1918)
 - Mihaela (SABOU) GHINEA,
Medicii între repere morale și impostură. Cauze disciplinare ale medicilor sălăjeni în perioada interbelică
 - Luminița DUMĂNESCU, Nicoleta HEGEDŪS,
Aspecte privind spitalizarea în Transilvania în a doua jumătate a sec. al XIX-lea. Studiu de caz: registrul de externări al pacienților spitalului „Carolina” din Cluj (1876-1877)

**P. 4: Conexiuni și interferențe socio-culturale
în perspectivă istorică (I)**

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1, Sala de conferințe

Moderator: Mirela POPA-ANDREI

- 14.30 – 16.15
- Lorand MÁDLY,
Insurecția poloneză, emigrația revoluționară și Biroul austriac de Informații: misiunea lui Markus Békessy la Iași
 - Horațiu BODALE,
Imaginea spațiului românesc din perspectiva unui italian, Roberto Fava. Abordări socio-antropologice și militantism politic
 - Mirela POPA-ANDREI, Nicoleta HEGEDŪS,
Școlile medii din Transilvania în lumina datelor statistice (1870-1915)
 - Iosif Marin BALOG,
Discurs și atitudine față de învățământul economic din Transilvania (secolul al XIX-lea)
 - Corneliu PĂDUREAN,
Etnie și confesiune în Banatul urban, la început de secol XX
 - Septimiu MOGA,
Elemente inedite în bibliografia unor personalități interbelice sub aspectul implicării lor în activitatea bancară românească din Cluj

**P. 4: Conexiuni și interferențe socio-culturale
în perspectivă istorică (II)**

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1, Sala de conferințe

Moderator: Iosif Marin BALOG

- 16.30 – 18.30
- Cristian SANDACHE,
Români și maghiari în anii 1916-1920. Perspective istoriografice maghiare
 - Daniela CURELEA,
Demersuri preliminare privind constituirea și activitatea în Constanța a Regionalei „Astra Dobrogeană” între 1925-1927
 - Dragoș Lucian CURELEA,
Considerații privind cunoașterea colaborării interinstituționale între «Centrala Caselor Naționale» și «Asociațiunea Transilvană» în perioada 1920-1940
 - Gabriel MOISA, *Comunitatea românească din Ungaria. Estimări istorico-demografice la un secol de la semnarea Tratatului de la Trianon*
 - Ion BOROICA,
Maramureșenii în momente de criză. Relații transfrontaliere ale românilor din Maramureșul istoric în preajma celui de al Doilea Război Mondial

**P. 5: Starea de asediu și ascensiunea autoritarismului
în România (1933-1944)**

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1, Sala de lectură

Moderator: Corneliu PINTILESCU

- 9.00 – 11.00
- Cosmin CERCEL,
De la starea de asediu la starea de excepție: evoluția legislației de urgență în anii 1920
 - Corneliu PINTILESCU,
Starea de asediu și instituția lagărului sub regimul Antonescu
 - Petre MATEI,
Deportarea romilor în Transnistria: ordine și instrucțiuni centrale versus interpretări locale
 - Adrian FURTUNĂ,
CertIFICATELE DE ORIGINE ETNICĂ ȘI PROBLEMA ROMILOR ÎN TIMPUL REGIMULUI ANTONESCIAN
 - Iuliana CINDREA-NAGY,
Atitudini și politici ale statului român față de minoritățile religioase în perioada 1933-1944
 - Florin MÜLLER,
„Sub trei dictaturi”-o nouă lectură asupra politicului românesc (februarie 1938-august 1944).

**P. 6: Perspective transnaționale asupra
Grupului Etnic German din România**

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, Sala 507

Moderator: Ottmar Trașcă

- 11.15 – 13.15
- Ottmar TRAȘCĂ,
Biografii ale liderilor Grupului Etnic German. Studiu de caz: Andreas Schmidt
 - Daniela POPESCU,
Perspective ale autorităților române asupra propagandei Grupului Etnic German (1940-1944)
 - Manuela MARIN,
Grupul Etnic German reflectat în presa românească
 - Corneliu PINTILESCU,
Cercetări etnografice și propagandă nazistă la germanii din România (1940-1944)
 - Costi BĂJENARU,
Din calvarul evreilor. Exproprierile din anul 1940 în județul Făgăraș

P. 9: Masă rotundă:
Managementul resurselor umane în Transilvania în sec. XIX-XX.
Studiu de caz: Fabrica de Piele Brenner and Co/Clujeana
Biblioteca Academiei Romane – Filiala Cluj-Napoca

Moderatori: Varga ATTILA, Daniel METZ

- 9.00 – 11.00 **Vorbitori:**
- Varga ATTILA – CȘ II dr., Institutul de Istorie „George Barițiu”
 - Daniel METZ, – Prof. h.c. dr., NTT DATA România
 - Claudia INDREICA – CEO Psihoselect
 - Nina MOLDOVAN – Dr., CEO Radisson Blu
 - Carmen PETCU -- Director general DELONGHI Group

P. 10: Masă rotundă și Expoziție de carte veche în limba franceză
Francofonia la Cluj – Trecut. Present. Viitor
Biblioteca Academiei Romane – Filiala Cluj-Napoca

Mesaj de salut:

- Sorin CRIȘAN - Directorul Bibliotecii Academiei
- Carmen PETCU - General Manager DeLonghi Romania
- Bogdan HEREA - Clubul Francofon de Afaceri

Moderatori: Varga ATTILA

- 16.00 – 18.30
- Varga ATTILA, Geta GRAMA-MOLDOVAN,
Fondul de carte veche în limba franceză de la Biblioteca Academiei Române- Filiala Cluj-Napoca
 - Joseph BLETHON,
Humanisme et Francophonie
 - Cornel CĂTOI, Cristina POCOL,
Francofonia la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca
 - Raluca MATEIU, Institutul Francez – Cluj-Napoca
Proiecte pentru promovarea francofoniei la Cluj

P. 13: Banalitatea sau excepționalitatea răului?
Despre repetiție în filosofie și istorie (I)
Centrul Clujean Pentru Studii Indiene, str. Horea, nr. 31

Moderator: Mihaela Gligor

- 9.30 – 11.00
- Ion CORDONEANU,
Chipul răului și profetismul rus: istoria universală între asumarea libertății și împlinirea binelui
 - Florin LOBONȚ,
Holocaustul și criza speculativismului istoricist
 - Claudiu MESAROȘ,
Repetitivitatea ca mediere rigorigistă și salvarea ei prin exactitate la Mihai Șora
 - Ioan DURA, *Repetiția ca validare a identității. Perspective religioase*
 - Răzvan PĂRĂIANU,
Bizantinismul socialist

P. 13: Banalitatea sau excepționalitatea răului?
Despre repetiție în filosofie și istorie (II)
Centrul Clujean Pentru Studii Indiene, str. Horea, nr. 31

Moderator: Mihaela GLIGOR

- 11.15 – 13.15
- Laurențiu GHEORGHE,
Natura răului contemporan - o analiză filosofico-teologică
 - Ștefan BOLEA,
Demiurgul cel rău și literatura romantică
 - Raluca VEREȘ,
Banalitatea cotidiană în ghetoul din Oradea. Efectele Dictatului de la Viena asupra vieții evreilor orădeni
 - Mihaela GLIGOR,
„Pisica neagră” sau despre banalitatea și repetiția răului dincolo de experiența individuală

Sâmbătă, 15 octombrie 2022

P. 7: Interconectarea (semi)periferiilor: România și Sudul global în perioada postbelică (1945-1989)

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, sala nr. 507

Moderatori: Mara MĂRGINEAN

- 9.00 – 11.15
- Vasile PUȘCAȘ,
Philip E. Mosely - comparație a tacticilor negocierilor occidentale și sovietice/rusești la sfârșitul celui de-al doilea război mondial
 - Corina Maria DOBOȘ,
Național și transnațional în producția de cunoaștere demografică în România socialistă
 - Manuela MARIN,
Consulatul General Libian din Constanța și relațiile sale cu cultul musulman din Dobrogea (1976-1977)
 - Mara MĂRGINEAN,
Tentația dezvoltării: Relațiile României cu Grupul celor 77 în anii 1970

P. 12: Femeia în narațiune, imaginar și realitatea socio-profesională a societății în care a activat

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 1, Sala de conferințe

Moderatori: Mihai-Florin HASAN

- 9.00 – 11.15
- Mihai-Florin HASAN,
Femeile ca și martori și actori în narativa nou-testamentară a celor patru Evanghelii și în Faptele Apostolilor (secolul I d. Hr.)
 - Victor VIZAUER,
Maria Christierna de Habsburg (1574-1621): destinul tragic al unei principese a Transilvaniei
 - Bonța CLAUDIA,
Aspecte privind afirmarea picturii feminine în spațiul european. Secolele XVI – XVIII
 - Daniela DETEȘAN,
Conținut, formă și stil în actele de divorț din Transilvania (sfârșitul secolului al XIX-lea)
 - Veronica TURCUȘ,
Direcții ale evoluției teatrului românesc în postcomunism între filonul național și vocația internațională

Sâmbătă, 15 octombrie 2022

**P. 14: Viitorul Școlii de Design
de la Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca
în contextul provocărilor actuale**

Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca,
Departamentul Design, Casa „Matei Corvin”,
începând cu ora 11.00, cu participare fizică și online

Moderatori: CS II dr. Varga ATTILA, Conf. univ. dr. George MIHNEA

Vorbitori:

- Prof. univ. dr. Cristian CHEȘUȚ
- Conf. univ. dr. Paul CHEPTEA
- Conf. univ. dr. Ciprian George Mihnea
- Lect. univ. dr. Mihnea GHILDUȘ
- Asist. univ. dr. Iuliu DUMA

Acest panel se desfășoară sub cupola aniversării **a jumătate de secol de la înființarea Catedrei de Design** la Universitatea clujeană. În decurs de 50 de ani, Catedra a pregătit specialiști în domeniul general al designului pentru a fi capabili să răspundă nevoilor complexe și în continuă schimbare ale societății contemporane.

Demersul educațional s-a concentrat pe formarea abilităților de relaționare a artistului cu tehnicul, în scopul finalizării creației de obiect artistic, cultural și tehnic totodată, realizabil tehnologic în serie sau ca unicat.

În contextul provocărilor actuale din perioada post COVID, când se pune problema regândirii multora din strategiile de predare, participanții la panel vor încerca să contureze *noi direcții de cercetare și instruire a studenților* care să fie sustenabile în sfera unor domenii cheie precum:

- **designul de produs industrial,**
- **designul ambiental,**
- **graphic design-ul,**
- **designul de accesorii și**
- **bijuterii și educația vizuală.**

Participanții la panel, pornind de la propria experiență dobândită în anii de predare și de cercetare în care au derulat diverse proiecte și granturi, naționale și internaționale, vor oferi și soluțiile ce pot fi implementate imediat în activitatea de fiecare zi, astfel încât procesul de predare propriu-zis să fie în deplin acord cu cerințele actuale, facilitând o mai ușoară integrare a absolvenților UAD pe piața muncii.

**INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”, CLUJ-NAPOCA
DEPARTAMENTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE (DCSU)**

Masă rotundă

Regresul Moral.

Este posibilă reîntoarcerea la un nivel anterior de dezvoltare morală?

Vineri, 14 octombrie 2022

Sediul DCSU, str. Mihail Kogălniceanu nr. 8,
începând cu ora 10.00, cu participare fizică și online

Moderatori: Raluca SZEKELY-COPÎNDEAN; Ionuț-Constantin ISAC

Participă: Cercetători din cadrul colectivelor de Filosofie, Psihologie
și Științele Educației ale DCSU și colaboratori externi

Colocviu

*Industrializarea creativității în societatea contemporană
Consum și producție socio-culturală*

Joi, 20 octombrie 2022

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, sala nr. 507,
începând cu ora 10.00, cu participare fizică și online

Moderator: Silviu TOTELECAN

Participă: Cercetători din cadrul Sectorului de Sociologie, Științe Economice
și Juridice al DCSU și colaboratori externi

Susținerea comunicărilor

- Marius I. BENȚA, DCSU
Creativitate și adaptare în vremuri de criză. Proiecte de afaceri în pandemie
- Narcisa COZEA, DCSU
Elemente de metodologie a standardizării ocupațiilor din România modernă
- Cristian I. POP, DCSU
Munca culturală și efectele pandemiei de Covid-19
- Gabriel V. RUSU, DCSU
Elemente de creație juridică în materia procesual-penală: Ordinul de urmărire gubernial în Marele Principat al Transilvaniei (studiu de caz)
- SALÁNKI Zoltán, DCSU
Producții socio-culturale, în mediul on line, ale „etnicității cotidiene”
- Silviu G. TOTELECAN; Adrian T. SÎRBU, DCSU
Metamorfoze contemporane ale producției (socio-economice) de cunoaștere
- Adrian T. SÎRBU; Silviu G. TOTELECAN, DCSU
Industrializarea creativității intelectuale – spre o dublă disoluție a epistemicului?

Masă rotundă

Există „clasă muncitoare” în „economia creativă”?

Vineri, 21 octombrie 2022

Institutul de Istorie G. Barițiu, str. M. Kogălniceanu, nr. 12-14, et. 5, sala nr. 507,
începând cu ora 10.00, cu participare fizică și online

Moderatori: Cristian I. POP, Adrian T. SÎRBU, Silviu G. TOTELECAN

Participă: Cercetători din cadrul Sectorului de Sociologie, Științe Economice și Juridice
al DCSU și colaboratori externi

Colocviu

Cercetări contemporane în filosofia sistematică

Vineri, 21 octombrie 2022

Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, str. Mihail Kogălniceanu nr. 12-14,
începând cu ora 9.00, cu participare fizică și online

Moderator: Virgil CIOMOȘ

Participă: Cercetători din cadrul Sectorului de Filosofie, Psihologie și Științele Educației
și colaboratori externi

Susținerea comunicărilor

- Cristian BODEA, DCSU
Națiunea: o structură de sens în jurul originii
- Slava CARAMETE, DCSU
Stasis și Anastasis. Starea de excepție ca fundament epic
- Virgil CIOMOȘ, DCSU
Trauma psihică, între eveniment și anamneză
- Codruța Liana CUCEU, DCSU
*Cunoaștere și putere în practica psihiatrică. Influența lui Michel Foucault
asupra eticii grijii în domeniul psihiatric*
- Victor DOGARU, Universitatea “Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
Lipsa coerenței interne sau de ce se auto-demantelează unele teorii
- Marcel HOSU, DCSU
O analiză structurală a certitudinii în fenomenologia heideggeriană și în psihanaliza lacaniană
- Florența LOZINSKY, DCSU
Despre hermeneutica normalității în „Dilema Veche”
- David MÂNDRUȚ, Universitatea “Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
De la experiența narcisismului la sentimentul familiarității
- Mihai OMETIȚĂ, ICUB, București
Estetica filmului după Wittgenstein și Freud.

OBSERVATORUL ASTRONOMIC
CLUJ-NAPOCA

Masă rotundă

Astronomia în educația formală și non-formală

Miercuri, 19 octombrie 2022

Observatorul Astronomic Cluj, Sala 12, Strada Cireșilor Nr. 19,
orele 11.00 – 13.30, cu participare fizică și online

Instituții organizatoare:

Academia Română
Institutul Astronomic
Filiala Cluj-Napoca – Observatorul Astronomic Cluj-Napoca
Comitetul Național Român de Astronomie

Universitatea “Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca
Facultatea de Matematică și Informatică
Facultatea de Fizică

Moderatori:

C.S. I Dr. Mirel BÎRLAN
Conf. Univ. Dr. Cristina BLAGA
Prof. Univ. Dr. Tiberiu HARKO
C.S. I Dr. Alexandru POP

INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE
„GHEORGHE ȘINCAI” DIN TÂRGU-MUREȘ

Conferința Națională
Secolul XX: Tradiție și modernitate.
Regimul comunist¹

Joi, 20 octombrie 2022

Str. Al. Papiu Ilarian, nr 10A,
cu participare fizică și online

10.00 – 10.30 Deschiderea oficială

SECȚIUNEA: *Regimul Comunist și instrumentele puterii*
Moderatori: Narcis MARTINIUC și TRUȚA Ferencz Iozsef

10.30 – 13.00 Susținerea comunicărilor

- Gabriel CROITORU (CS III, Institutul de Cercetări Socio-Umane "C. S. Nicolaescu-Plopșor" din Craiova)
Ion-Leone GAVRILĂ-CIOBOTEA (AC, Institutul de Cercetări Socio-Umane "C. S. Nicolaescu-Plopșor" din Craiova),
Prefață la un regim totalitar. Scoaterea Partidului Comunist din România în afara legii (1924)
- Narcis MARTINIUC (AC, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș),
Contribuții la o istorie a comunismului: ofițerul de securitate în Epoca Ceaușescu – mit, model, formare, activitate
- Liviu BOAR (UMFST "George Emil Palade" din Târgu Mureș)
Dr. Eugen Nicoară în Arhivele Securității
- Corina HAȚEGAN (CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș),
Propaganda și reconversia conștiințelor. Studiu de caz „Carnetul agitatorului”
- TRUȚA Ferencz Iozsef (AC, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș),
Fuga din România comunistă pe calea aerului: Tentativa de deturnare a unui avion în Târgu Mureș (1971)
- Sabin-Gavril PĂȘCAN (Drd., UMFST „George Emil Palade” din Târgu Mureș)
Învățămintul mureșean sub lupa Securității
- Antoniu-Ioan BERAR (Inspectoratul Școlar Județean Mureș);
Marcela BERAR (Școala Gimnazială nr.1 Luduș)
Colectivizarea agriculturii din zona Luduș
- Cornel SIGMIREAN (CS I, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Intelectualii în regimul comunist: victime și colaboratori
- Maria COSTEA (CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” din Târgu Mureș)
Afirmarea independenței României în contextul crizei cehoslovace (1968), reflectate în arhivele diplomatice din Bruxelles
- Miodrag MILIN (CS I, Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu” din Timișoara)
Din istoria unui eșec: Proiectul ratat de colaborare politică dintre Frontul Democratic Român și Frontul Salvării Naționale (22/23 decembrie 1989) și consecințele sale

13.00 – 14.00 Pauză de masă

¹ Conferință organizată în cadrul proiectului ICSU „Gh.Șincai”, „Între tradiție și modernitate: Elitele românești în «secolul cel scurt» (1918-1989)”

SECȚIUNEA: *Biserică și cultură*
Moderatori: Nicoleta SĂLCUDEANU și Corina TEODOR

14.00 – 16.00 Susținerea comunicărilor

- Marian ZĂLOAGĂ (CS III, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Presa sașilor din Romania și Germania în perioada comunistă. O privire comparativă
- Corina TEODOR (prof. univ. dr., UMFST „George Emil Palade” din Târgu Mureș)
Acorduri și dezacorduri ante 1948 legate de unitatea religioasă a românilor ardeleni
- Ioan LĂCĂTUȘU (Centrul European de Studii Covasna-Harghita);
Tatiana SCURTU (CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Contribuții documentare referitoare la situația parohiilor ortodoxe din raioanele Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc, în timpul Regiunii Autonome Maghiare
- Nicoleta SĂLCUDEANU (CS II, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Confruntări ideologice, etnice și confesionale în literatura română contemporană
- Simon ZSOLT (CS III, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Cercetările referitoare la istoria peregrinației academice în Transilvania în regimul comunist
- Claudia-Florentina DOBRE (CS, Institutul de Istorie „N. Iorga” din București)
Comunismul celor mulți: aspecte ale cotidianului
- Gabriel MOISA (prof. univ. dr., Universitatea Oradea/ Muzeul Țării Crișurilor)
5 martie 1971. Întâlnirea lui Nicolae Ceaușescu cu ”creatori din domeniul cinematografiei”

Conferința Națională cu participare internațională

Etosul educației și al dialogului:

*Negocieri culturale româno-americane (1920-1940)*²

Vineri, 21 octombrie 2022

Str. Al. Papiu Ilarian, nr 10A,
cu participare fizică și online

10.00 – 10.30 Deschiderea oficială

Moderatori: Iulian BOLDEA și Laurențiu VLAD

10.30 – 12.30 Susținerea comunicărilor

- Giuseppe MOTTA (conf. univ. dr., Universitatea Sapienza din Roma)
The defense of Romanian political interests and the cultural aspects of Romanian diplomacy in the United States
- Iulian BOLDEA (prof. univ. dr., UMFST „George Emil Palade” din Târgu Mureș)
Petre Comarnescu și „homo americanus”
- Sonia ANDRAȘ (CS asociat la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Glamour cu accent german: publicul bucureștean față în față cu moda și influențele naziste de la Hollywood, 1933-1940
- Carmen ANDRAȘ (CS asociat la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Negocieri identitare româno-americane: corespondenți de război americani în România (1939-1941)

12.30 – 14.00 Pauză de masă

² Conferință organizată în cadrul proiectului de cercetare PN-III-P4-PCE-2021-0688, „Etosul educației și dialogului: Negocieri culturale româno-americane (1920-1940)”.

14.00 – 16.00 **Susținerea comunicărilor**

- Laurențiu VLAD (prof. univ. dr., Universitatea din București)
România la New York World’s Fair (1939-1940) Schiță pentru un studiu de istorie culturală
- Anca ȘINCAN (CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Ambasadorul David Funderburk și moștenirea politicii religioase a Statelor Unite în estul Europei
- Ionuț BILIUȚĂ (CS, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Interferențe româno-americane în spațiul religios interbelic: Young Men’s Christian Association (YMCA) și intelectualitatea tradiționalistă românească
- Roxana MIHALY (CS asociat la Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Colecționarii americani și interesul pentru arta românească în perioada interbelică
- Cornel SIGMIREAN (CS I, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh.Șincai” din Târgu Mureș)
Destinul unui bursier al Fundației Rockefeller: Nicolae Mărginean.

CENTRUL DE CERCETĂRI GEOGRAFICE

**Masă rotundă desfășurată sub egida
Zilele Academice Clujene, 2022**

Luni, 24 octombrie 2022

Începând cu ora 10.00, se va desfășura în format „hibrid”

Alocuțiune de deschidere:

- Acad. Dan BĂLTEANU¹
¹Academia Română Institutul de Geografie, București

Susținerea comunicărilor:

- Ștefan BILAȘCO¹,
Modern methods of obtaining digital surface models for spatial analysis
¹Romanian Academy, Cluj-Napoca, Subsidiary Geography Section, 9 Republicii Street, 400015, Cluj-Napoca, Romania
- Pompei COCEAN¹,
Riscul demografic și consecințele sale. Considerații preliminare
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice
- Sanda ROȘCA¹,
A geospatial analysisi of multirisk at the urban scale. Case study in the city from North-West Development Region of Romania
¹“Babeș-Bolyai” University, Faculty of Geography, 5-7 Clinicilor Street, 400006, Cluj-Napoca, Romania
- Gabriela MUNTEANU¹,
Tipuri genetice de chei din Carpatii Meridionali
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice
- Magdalena DRĂGAN¹, Gabriela MUNTEANU¹,
Diferențe regionale ale decalajului digital din România
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice
- Ileana-Cristina VASILIȚĂ-CRĂCIUN¹,
Potențialul turistic al peisajului cultural din Roșia Montană
²Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice
- Gabriel NICULA¹,
Înscrierea pe Lista Patrimoniului UNESCO a Rosiei Montane: Efecte asupra economiei și turismului
¹Academia Română Filiala Cluj-Napoca Centrul de Cercetări Geografice

INSTITUTUL DE CALCUL „TIBERIU POPOVICIU” (ICTP)

Conferința internațională

Numerical Analysis, Numerical Modeling, Approximation Theory
(NANMAT-2022)

25-28 octombrie 2022

Se va desfășura online, prezentările vor avea o durată de 20 de minute,
Website: ictp.acad.ro/nanmat-2022

25 octombrie 2022

Începând cu ora 14.00

Susținerea comunicărilor:

- Octavian AGRATINI (ICTP, Cluj-Napoca)
Uniform approximation by classes of linear processes
- Sebastian ANIȚA (Al. I. Cuza University, Iași)
Regional control of an alien predator population
- Constantin BĂCUȚĂ (University of Delaware, USA)
Discretization and preconditioning for singularly perturbed problems
- Lori BADEA (IMAR, Romanian Academy, Bucharest)
Convergence of the damped additive Schwarz methods and the subdomain coloring
- Radu BĂLAN (University of Maryland, USA)
Optimal l1 factorizations of positive semidefinite matrices
- Lucian BEZNEA (IMAR and University of Bucharest)
(TBA - to be announced)
- Benjamin BOGOȘEL (École Polytechnique, Palaiseau, France)
A hybrid theoretical-numerical proof strategy for solving the polygonal Faber-Krahn inequality
- Liliana BORCEA (University of Michigan, USA)
A data driven reduced order model approach to inverse scattering with sensor arrays
- Imre BOROS (ICTP, Cluj-Napoca)
On the mathematics of neural networks
- Radu BOȚ (University of Vienna, Austria)
Fast Optimistic Gradient Descent Ascent method in continuous and discrete time
- Renata BUNOIU (University of Lorraine, France)
Localization and multiplicity in periodic homogenization
- Emil CĂȚINAȘ (ICTP, Cluj-Napoca)
On the convergence orders
- Teodora CĂȚINAȘ (Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca)
On some operators for interpolating scattered data
- Radu CÎMPEANU (University of Warwick, UK)
From bouncing to making a splash: computational modelling of impact across scales
- Nicolae CÎNDEA (University of Clermont Auvergne, France)
A numerical method for the controllability of the linear elasticity system
- Maria CRĂCIUN (ICTP, Cluj-Napoca)
On the analysis and modelling of some time series from astronomy and astrophysics

26 octombrie 2022

Începând cu ora 14.00

Susținerea comunicărilor:

- Dan CRIȘAN (Imperial College, UK)
Particle filters with nudging. Applications to data assimilation
- Victorița DOLEAN MAINI (University of Strathclyde, UK)
Robust solvers for time-harmonic wave propagation problems
- Andrei DRĂGĂNESCU (University of Maryland Baltimore County, USA)
(TBA – to be announced)
- Ionuț FARCAȘ (University of Texas at Austin, USA)
Filtering in non-intrusive data-driven reduced-order modeling of large-scale systems
- Silviu FILIP (INRIA Rennes, France)
Accelerating deep learning computations through low precision arithmetic
- Sorin GAL, Ionuț IANCU (University of Oradea)
Quantitative approximation by nonlinear max-product Bernstein-Kantorovich-Choquet integral operators
- Călin-Ioan GHEORGHIU (ICTP, Cluj-Napoca)
Chebyshev collocation solutions to the Liouville-Bratu-Gelfand problem
- Ion Victor GOȘEA (Max Planck Institute, Magdeburg, Germany)
Data-driven discovery of reduced-order dynamical models from frequency-response measurements
- Vasile GRĂDINARU (ETH Zurich, Switzerland)
(TBA – to be announced)
- Eduard GRIGORICIUC (ICTP and Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca)
On some convex combinations of analytical functions in C
- Sever HÎRȘTOAGĂ (INRIA Paris, France)
A parareal strategy for solving highly oscillatory Vlasov equations
- Liviu IGNAT (IMAR, Romanian Academy, Bucharest)
Large-time asymptotics of some numerical schemes for Burgers' like equations
- Traian ILIESCU (Virginia Tech, USA)
Reduced order models for turbulent flows
- Stelian ION (ISMMA, Romanian Academy, Bucharest)
Large and noisy data interpolation
- Petru JEBELEAN (West University of Timișoara)
Odd perturbations of the relativistic operator
- Natalia KOLUN (Odessa Military Academy, Ukraine and Babeș-Bolyai University)
Localization of positive solutions for stationary equations and systems of Kirchhoff type

27 octombrie 2022

Începând cu ora 14.00

Susținerea comunicărilor:

- Cătălin LEFTER (Al.I. Cuza University and Octav Mayer Institute, Iași)
Carleman estimates in control and inverse problems
- Daniel LOGHIN (University of Birmingham, UK)
Boundary preconditioning
- Andra MALINA (ICTP and Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca)
New Shepard operators in the univariate case
- Liviu MARIN (University of Bucharest and ISMMA, Romanian Academy)
Stable numerical reconstruction of solutions to the Cauchy problem in anisotropic heat conduction with non-smooth coefficients

- Sorin MICU (University of Craiova and ISMMA, Romanian Academy, Bucharest)
Control and its approximation
- Cornel MUREA (Université de Haute Alsace, France)
Penalization of steady Navier-Stokes equations and topological optimization
- Adrian MUNTEAN (Karlstads Universitet, Sweden)
(TBA – to be announced)
- Mihai NECHITA (ICTP and Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca)
Unique continuation for convection-diffusion equations using stabilised finite elements
- Ion NECOARĂ (Politehnica University, Bucharest)
Efficiency of coordinate descent beyond separability and smoothness
- Claudia NEGULESCU (Université Paul Sabatier, Toulouse, France)
Fokker-Planck multi-species equations in the adiabatic asymptotics
- Maria NEUSS-RADU (Friedrich Alexander Universitaet, Erlangen-Nuernberg, Germany)
Multi-scale modeling and simulation of transport processes in an elastically deformable perforated medium
- Constantin P. NICULESCU (University of Craiova)
The Hornich-Hlawka functional inequality in the framework of n-convex functions
- Diana OTROCOL (ICTP and Technical University, Cluj-Napoca)
Applications of fibre contraction principle
- Ion PĂVĂLOIU (ICTP, Cluj-Napoca)
Book presentation: Iterative methods of Aitken-Steffensen type for nonlinear equations
- Cosmin PETRA (Lawrence Livermore National Laboratory, USA)
Mathematical optimization of complex energy systems using high-performance computing
- Sorin POP (Hasselt University, Belgium)
Dimensionality reduction for unsaturated flow in fractured porous media

28 octombrie 2022

Începând cu ora 14.00

Susținerea comunicărilor:

- Doru POPOVICI (Lawrence Berkeley National Laboratory, USA)
(TBA – to be announced)
- Radu PRECUP (ICTP and Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca)
An algorithm of solving general control problems with application to a medical model
- Florin RADU (University of Bergen, Norway)
Iterative schemes for variational phase-field models of brittle fracture
- Vicențiu RĂDULESCU (University of Craiova and IMAR, Romanian Academy, Bucharest)
Two striking results in the analysis of double phase problems
- Adrian SANDU (Virginia Tech, USA)
Numerical integration of differential equations modeling multiphysics phenomena
- Andrei STAN (ICTP and Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca)
On approximating the convergence orders
- Nicolae SUCIU (ICTP, Cluj-Napoca)
Three issues of numerical modeling of reactive transport in porous media
- Alexandru TĂMĂȘAN (University of Central Florida, USA)
On the range of the planar X-ray transform of symmetric tensors with compact support in the plane
- Gabriel TURINICI (Université Paris Dauphine, France)
(TBA – to be announced)

INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIA ARTEI

Simpozionul național
Artă și Restaurare

Vineri, 4 noiembrie 2022

Str. M. Kogălniceanu 12-14, clădirea nouă, sala de conferințe, etaj 1,
începând cu ora 10.00, se va desfășura în format „hibrid”

Organizatori:

- Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca
- Secția de Conservare-Restaurare din Cadrul Universității de Artă și Design din Cluj-Napoca

Participanți: Dana PRIOTEASA, Mihaela Sanda SALONTAI, Marius PORUMB,
Theo MUREȘAN, Radu LUPESCU, Attila WEISZ, Ciprian FIREA,
Ferenc MIHÁLY, Adrian RAUCA

17.00

Prezentare de carte:

- Ciprian FIREA, Saveta POP,
Pictorii Transilvaniei medievale (cca. 1300-1600). Un dicționar,
Editura Mega, Cluj-Napoca 2021
- Prezintă: acad. Marius PORUMB

Simpozionul național
Arheologia în Transilvania.

De la cercetarea de teren la interpretare (ediția a doua)

Mărți, 8 noiembrie 2022

Str. M. Kogălniceanu 12-14, clădirea nouă, sala de conferințe, etaj 1,
se va desfășura în format „hibrid”

Comitetul de organizare:

- Dr. habil. Aurel RUSTOIU, Dr. Mariana EGRI, Dr. Andreea DRĂGAN

8.45 – 9.00

Primirea participanților

9.00 – 9.15

Cuvânt de deschidere:

- Acad. Marius PORUMB

SESIUNEA I : *Cercetări arheologice: metode, rezultate și interpretări (1)*
Moderator: Mariana EGRI

9.15 – 9.35

- Marius CIUTĂ
Din nou despre începuturile vieții neolitice din spațiul intracarpatic transilvănean. Orizontul ceramicii pictate cu alb

9.35 – 9.55

- Aurel RUSTOIU, Sándor BERECKI
Evoluția peisajului arheologic și strategiile de utilizare a resurselor naturale pe valea mijlocie a Mureșului în prima epocă a fierului. Arheologie și studii interdisciplinare

9.55 – 10.15

- Iosif Vasile FERENCZ
Două decenii de cercetări sistematice la Ardeu

10.15 – 10.35

- Coriolan H. OPREANU
Basilica civilă și forul municipiului roman Septimium Porolissense

10.35 – 10.50 Pauză

SESIUNEA II: <i>Cercetări arheologice: metode, rezultate și interpretări (2)</i> Moderator: Coriolan H. OPREANU	
10.50 – 11.10	• Adrian C. CĂSĂLEAN, Andrei-Valentin GEORGESCU, Bernadett KOVÁCS, Bogdan LĂPUȘAN, Diandra-Natalia PALL-BOTH <i>Poarta vestică de acces în villa rustică de la Oarda - Bulza, jud. Alba. Rezultatele cercetării din campania anului 2022</i>
11.10 – 11.30	• Andreea DRĂGAN, Marina MUSTEAȚĂ, Nica CIUBOTARU, Emilia Georgiana TANASĂ, Paul Sorin LĂCRARU, Boglárka MUNTEANU <i>Situl de la Oarda-Bulza, jud. Alba. Exemplu de clădiri anexe în cadrul vilelor romane</i>
11.30 – 11.50	• Sorin COCIȘ, Vlad-Andrei LĂZĂRESCU, Sergiu SOCACIU, Ferencz SZABOLCS, Katalin VAGO, Alina PITICARU, Răzvan POSTOȘ, Akos KOVECSI <i>Cercetări arheologice preventive în vicus-ul militar de la Sutor (jud. Sălaj)</i>
11.50 – 12.10	Pauză
SESIUNEA III: <i>Arheologia spațiilor funerare</i> Moderator: Andreea DRĂGAN	
12.10 – 12.30	• Sándor BERECKI <i>Identități locale și regionale în cimitirele din a doua epocă a fierului în Transilvania</i>
12.30 – 12.50	• Marina MUSTEAȚĂ <i>Exprimarea identităților sociale în necropola romană de la Apulum – Dealul Furcilor. Campania anului 1958</i>
12.50-13.10	• Kori Lea FILIPEK, Katie TUCKER, Ioan STANCIU <i>Bodies of Evidence: Findings from the Jucu de Sus necropolis excavations</i>
13.10 – 13.30	Discuții
13.30 – 15.00	Pauză de prânz
SESIUNEA IV: <i>Descoperirile mărunte și interpretarea lor</i> Moderator: Vlad LĂZĂRESCU	
15.00 – 15.20	• Nica CIUBOTARU <i>Un lot de fibule din a doua epocă a fierului provenind, probabil, din cetatea dacică de la Tilișca (j. Sibiu)</i>
15.20 – 15.40	• Mariana EGRI, Matthew MCCARTY <i>Între propaganda imperială și constructele identitare provinciale. Cazul bustului de bronz de la Oarda-Bulza (jud. Alba)</i>
15.40 – 16.00	• Călin COSMA <i>Obiect de paradă descoperit în cimitirul avar de la Șpălnaca (jud Alba), unicat în arheologia avară din Transilvania</i>
16.00 – 16.15	Pauză
SESIUNEA V: <i>Diete și stiluri de consum</i> Moderator: Aurel RUSTOIU	
16.15 – 16.35	• Beatrice CIUTĂ <i>Reconstituirea dietei comunităților dacice din arealul Transilvaniei</i>
16.35 – 16.55	• Bernadett KOVÁCS, Anca TIMOFAN <i>Observații preliminare asupra unor fragmente inedite terra sigillata din Apulum</i>
16.55 – 17.15	• G. El SUSI <i>Date preliminare asupra faunei din villa rustica de la Rapoltu Mare, județul Hunedoara</i>
17.15 – 17.35	Discuții
17.35 – 18.00	Pauză

18.00 – 19.30	Lansări de cărți publicate recent de membrii și colaboratorii Institutului de Arheologie și Istoria Artei Moderator: Coriolan H. OPREAN
18.00 – 18.15	• Sándor BERECKI <i>Identity in Landscape. Connectivity and Diversity in Iron Age Transylvania</i> , Editura Mega, Cluj-Napoca 2021 Prezintă: Iosif Vasile FERENCZ
18.15 – 18.30	• Aurel RUSTOIU, Mariana EGRI (editori): Sándor BERECKI, Adrian Cătălin CĂSĂLEAN, Beatrice CIUTĂ, Andreea DRĂGAN, Mariana EGRI, Georgeta EL SUSI, Iosif Vasile FERENCZ, Szilárd Sándor GÁL, Andrei GEORGESCU, Roxana GRINDEAN, George MARINESCU, Aurel RUSTOIU, Ioan TANȚĂU, Lucian VAIDA (autori) <i>Community Dynamics and Identity Constructs in the Eastern Carpathian Basin during the Late Iron Age. The Impact of Human Mobility</i> Editura Mega, Cluj-Napoca 2021 Prezintă: Horea POP
18.30 – 18.45	• Florin MEDELEȚ (autor), Aurel RUSTOIU, Andrei-V. GEORGESCU, Adrian C. CĂSĂLEAN (editori) <i>A doua epocă a fierului în Banat. Studii de arheologie și istorie</i> Editura Mega, Cluj-Napoca 2022 Prezintă: Sándor BERECKI
18.45 – 19.00	Cuvânt din partea Editurii Mega
19.00 – 19.30	Concluzii

ARHIVA DE FOLCLOR A ACADEMIEI ROMÂNE

*Conferințele Institutului Arhiva de Folclor
a Academiei Române*

Luni-Marți,
7-8 noiembrie 2022

începând cu ora 10.00, se va desfășura online

*Zilele porților deschise
la Arhiva de Folclor a Academiei Române*

Vineri-Sâmbătă,
11-12 noiembrie 2022

Vizite la Arhiva de Folclor a Academiei Române,
Str. Republicii, nr. 57-59, Cluj-Napoca,
în intervalul orar 10.00-18.00

- Arhiva de Folclor a Academiei Române va deschide porțile spre fondurile documentare adunate și păstrate de-a lungul timpului. Cei care vor dori să ne viziteze vor putea descoperi răspunsurile la chestionarele lui Ion Mușlea, transcrieri muzicale și literare, fotografii și negative, cataloagele de indexare, colecția de discuri de vinil, imagini etnologice inedite.
- Pe lângă documente, vom expune și aparatele de fotografiat și filmat, magnefoanele vechi, fonografe și alte aparate care au captat informațiile de-a lungul timpului. Copiii și elevii vor avea parte de câteva surprize interactive.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE
CLUJ-NAPOCA

INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”

CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE

ARHIVELE DIPLOMATICE ALE ROMÂNIEI

Organizează

Expoziția

Diplomația română și Marea Unire

Joi, 10 noiembrie 2022

Str. M. Kogălniceanu nr. 12-14,
Biblioteca Academiei Române, filiala Cluj-Napoca, foayer,
începând cu ora 12.00

Prezintă:

- Dr. Doru LICIU
- Prof. univ. dr. Sorin CRIȘAN
- Prof. univ. dr. Ioan BOLOVAN

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE
CLUJ-NAPOCA

Simpozion

Cartea de tezaur între Orient și Occident

Joi-Vineri, 17-18 noiembrie 2022

Str. M. Kogălniceanu nr. 12-14, etaj I, Sala „Ștefan Pascu”,
începând cu ora 10.00, cu participare fizică și online

Moderator: Sorin CRIȘAN

INSTITUTUL DE SPEOLOGIE „EMIL RACOVÎȚĂ”

Simpozion

*O privire în trecut pentru viitorul biospeologiei.
100 de ani de activitate a Institutului de Speologie la Cluj*

Miercuri-Joi,
23-24 noiembrie 2022

Sediul Institutului de Speologie „Emil Racoviță”, str. Clinicilor nr. 5-7, Cluj-Napoca,
începând cu ora 10.00, cu participare fizică și online

Moderatori: Traian BRAD

Participă: Cercetători din cadrul Institutului de Speologie „Emil Racoviță” Cluj

Comunicări:

- Traian BRAD
Mediul subteran carstic. Gropi de gunoi, sau surse de apă potabilă?
- Oana MOLDOVAN
Implicarea microbiomului tubului digestiv în adaptarea coleopterelor la viața în peșteri
- Dan VEREȘ
Importanța abordărilor multi-proxi în înțelegerea variabilității climatice din trecut
- Ruxandra BUCUR
Asupra filogeniei faunei subterane
- Daniela COCIUBA
Distribuția și structura populațiilor de chiroptere ca urmare a schimbărilor climatice
- Marius KENESZ
GIS – o fină unealtă pentru geomorfologia, hidrogeologia și protecția mediului carstic

ZILELE
ACADEMICE
CLUJENE

ISBN 978-606-038-030-6

